

REDEMPTORIS MISSIO

**Encyklika Jana Pavla II.
O STÁLÉ PLATNOSTI MISIJNÍHO POSLÁNÍ
ze 7. prosince 1990**

ZVON · ČESKÉ KATOLICKÉ NAKLADATELSTVÍ · PRAHA 1994

Církevní schválení Arcibiskupství pražského č. j. 1803/94 ze dne 31. května 1994

Po převodu do elektronické podoby neprošlo korekturou ani schválením.

Připomínky a opravy zasílejte na [e-mail](#)

Tento a další dokumenty naleznete na Internetu: www.kebrle.cz/katdocs.htm

© Zvon, české katolické nakladatelství, Praha 1994

ISBN 80-7113-101-6

Ctihodní bratři,
milovaní synové,
pozdrav a apoštolské požehnání

ÚVOD

1. Poslání Krista Vykupitele, které je svěřeno církvi, zdaleka ještě není splněno. Jediný pohled na lidstvo v jeho celku na konci druhého tisíciletí nám ukazuje, že toto poslání vážne dosud v začátcích a že my se ze všech sil musíme zapojit do práce na jeho splnění. Sám Duch svatý nás vybízí, abychom zvěstovali veliké skutky Boží: "Že hlásám evangelium, tím se chlubit nemohu; to je mi uloženo jako povinnost, a běda, kdybych ho nehlásal!" (1 Kor 9,16)

Ve jménu celé církve cítím naléhavou povinnost opětovně připomenout tato slova svatého Pavla. Od začátku svého pontifikátu jsem si umínil podnikat cesty až do nejzazších končin světa, abych vyjádřil tuto misijní horlivost, a právě tento nejužší styk s národy neznajícími Krista mě ještě více přesvědčil o *nutnosti misijní činnosti*, jíž věnuji tuto encykliku.

Druhý vatikánský koncil se rozhodl obnovit život a činnost církve v souladu s potřebami dnešního světa. Důraz položil na misijní charakter, který dynamicky založil na samotném trinitárním poslání. Misijní impuls je tím hluboce zakořeněn v podstatě křesťanského života a inspiruje i ekumenické hnutí: "Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal." (Jan 17,21)

2. Koncil přinesl již bohaté misijní ovoce. Vznikly místní církve s vlastními biskupy, klérem a laickými apoštoly. Křesťanská společenství se stále intenzivněji zapojují do života národů. Vzájemné spojení církví vede k živé výměně duchovních a materiálních hodnot. Zapojením laiků do evangelizačního úsilí se církevní život začíná měnit. Místní církve se otvírají setkání, dialogu a spolupráci se členy jiných křesťanských církví a náboženství. Především se objevuje nové povědomí: *misijní poslání platí pro všechny křesťany*, pro všechny diecéze a farnosti, pro církevní instituty a společenství.

V tomto "novém jaru" křesťanství nemůže však být přehlédnuta jedna negativní tendence, které se má tímto dokumentem čelit: zdá se, že se upouští od vlastního poslání u pohanských národů (*ad gentes*), což jistě neodpovídá směrnicím koncilu a tím též následným výpovědím učitelského úřadu. Vnitřní a vnější potíže ochromily misijní rozmach, pokud jde o nekřesťany. o této skutečnosti musí uvažovat všichni, kteří věří v Krista. V dějinách církve bylo plnění misijního poslání vždy znakem její životní síly, tak jako jeho opouštění bylo naopak znamením krize víry,^[1]

Dvacet pět roků po ukončení koncilu a po uveřejnění dekretu o misijní činnosti církve *Ad gentes*, patnáct roků po apoštolském listě *Evangelii nuntiandi* od papeže Pavla VI. blahé paměti chtěl bych, pokračuje v učitelském úřadu svých předchůdců^[2], vyzvat církve k obnovení misijní horlivosti. Tento dokument má vnitřní cílovou orientaci: obnovu víry a křesťanského života. Misie totiž obnoví církve, upevní víru a křesťanskou identitu a vnese novou horlivost a nové stimuly. *Víra zesílí předáváním!* Nová evangelizace křesťanských národů najde podnět a oporu v práci pro misii na celém světě.

Ale co mě mnohem víc nutí ke zdůraznění misijní evangelizace, je skutečnost, že tato je přednostní službou, kterou může církve dnes prokázat každému člověku a celému lidstvu. Lidstvo může sice vykázat podivuhodné výsledky pokroku, ale zdá se, že ztratilo smysl pro nejvyšší hodnoty a pro sám život. "Kristus Vykupitel" – jak jsem napsal ve své první encyklice – "zjevuje člověku plně člověka samého. Člověk, který chce sám sebe pochopit až

do hlubin, musí se přiblížit Kristu. Vykoupení, které se uskutečnilo křížem, vrátilo člověku s konečnou platností jeho důstojnost a smysl jeho existence ve světě".^[3]

Existují ještě i jiné náměty a důvody: potřeba odpovědět na mnohé dotazy a žádosti na podobný dokument, odstranit pochybnosti a nejasnosti týkající se misí *ad gentes*; posilnit bratry a sestry, kteří se věnují misijní činnosti, a jejich pomocníky v jejich úsilí; podnítit misijní poslání; povzbudit teology, aby prohloubili různé aspekty misie a systematicky je vykládali; znova podpořit význam misí tím, že místní církve, zvláště mladé, budou misionáře přijímat a vysílat; přesvědčit nekřesťany, a především vlády národů, ke kterým se misijní činnost obrací, že misie mají pouze jeden cíl, totiž sloužit člověku tím, že mu zjeví lásku Boží, která se ukázala v Ježíši Kristu.

3. *Všechny národy, otevřte dveře Kristu!* Jeho evangelium nijak nezmenšuje svobodu člověka, ani neupírá náležitou pozornost jiným kulturám, nečiní újmu tomu, co je pozitivní v každém náboženství. Přijmete-li Krista, otevřete se věčně platnému Božímu Slovu, v němž se Bůh dává plně poznávat a v němž nám ukázal cestu.

Počet těch, kteří Krista neznají a nepatří k církvi, stále roste; od konce koncilu se skoro zdvojnásobil. Tento nesmírný počet lidí je milován Otcem, který pro ně poslal svého Syna; naléhavost misí v jejich prospěch je tedy jasná.

Na druhé straně poskytuje naše doba církvi v tomto směru mnoho možností: pád ideologií a utiskujících politických systémů; otevření hranic a díky rostoucím informačním nabídkám vznik sjednocujícího se světa; u národů prosazení oněch evangelijních hodnot, které Ježíš ve svém životě ztělesnil (mír, spravedlnost, bratrství, starost o ty nejmenší); postupující duchovní prázdnota v ekonomice a technice podněcuje k hledání pravdy o Bohu, o člověku, o smyslu života.

Bůh otvírá církvi nové horizonty lidství, snáze přístupného semenu evangelijní zvěsti. Myslím, že přišel čas nasadit všechny církevní síly pro novou evangelizaci a pro misie *ad gentes*. Nikdo, kdo věří v Krista, nemůže se vyhnout této nejvyšší povinnosti hlásat Krista všem národům.

I. KAPITOLA

Ježíš Kristus jediný Vykupitel

4. "Základní úlohou církve ve všech epochách a zvláště v naší době – jak jsem naznačil v první programové encyklice – je obrátit pohled lidí a zaměřit uvědomění a zkušenost celého lidstva na Kristovo tajemství."^[4]

Celosvětové poslání církve vychází z víry v Ježíše Krista, jak je řečena ve Vyznání víry: "Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího, který se zrodil z Otce přede všemi věky... On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe. Skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny a stal se člověkem."^[5] Spása všech má svůj základ v události vykopení, "protože tajemství vykopení se týká každého, Ježíš je tímto tajemstvím provždy spojen s každým."^[6] Toto poslání je možno vidět pravdivě pouze očima víry, protože je na víře založeno.

A přesto se někteří tážou, také při pohledu na změny v moderním světě a rozšíření nových teologických idejí: Je misie mezi nekřesťany ještě aktuální? Bude snad nahrazena dialogem mezi jednotlivými náboženstvími? Není snad podpora ve sféře humanity postačujícím úkolem? Nevylučuje úcta ke svědomí a svobodě každý pokus o konverzi? Nemůže být člověk zachráněn v každém náboženství? *Proč tedy misie?*

"Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne"

(Jan 14,6)

5. Vrátime-li se do období vzniku církve, najdeme tam jasné vyznání, že Kristus je jediný Vykupitel všech, ten, který jediný může i o Bohu vypovídat i k Bohu vést. Petr odpověděl židovským vykladatelům Písma, když se dotazovali apoštolů na ochrnuého, kterého uzdravil: "Ve jménu Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, ale kterého Bůh vzkřísil z mrtvých: skrze něho stojí tento člověk před vámi zdravý... V nikom jiném není spásy. Neboť pod nebem není lidem dáno žádné jiné jméno, v němž bychom mohli dojít spásy" (Sk 4,10.12).

Toto vyznání má univerzální význam pro všechny – Židy, jako pohany – spása může přijít jediné od Ježíše Krista.

Tato univerzalita spásy skrze Krista je prokázána v celém Novém zákoně. Pavel poznává ve zmrtvýchvstalém Kristu Pána: "I když jsou na nebi i na zemi takzvaní »bohové« – a skutečně (se mluví) o mnoha »bozích« a mnoha »pánech« – ale pro nás je jeden Bůh: Otec, od něhož pochází všechno a pro něhož jsme tu i my; a máme jednoho Pána: Ježíše Krista, skrze něhož povstalo všechno, i my" (1 Kor 8,5-6). Jediný Bůh a výhradní Pán stojí proti množství "bůžků" a "pánů", které přijal lid. Pavel reaguje na polyteismus okolního náboženského světa své doby a staví do popředí to, co je pro křesťanskou víru charakteristické: víru v jednoho jediného Boha a v jednoho jediného Pána, kterého poslal Bůh.

Tato univerzalita Kristovy spásy obsahuje v evangeliu sv. Jana aspekty jeho poslání – milost a pravdu, spásu a zjevení: Slovo je pravé světlo, které osvěcuje každého člověka (srov. Jan 1,9). A dále: "Boha nikdo nikdy neviděl. Jednorozený Bůh, který spočívá v náručí

Otcově, ten (o něm) podal zprávu" (Jan 1,18; srov. Mt 11,27). Zjevení Boží je definitivní a ukončené působením jeho jednorozeného Syna: "Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil Pán v minulosti k našim předkům skrze proroky. V této poslední době však promluvil k nám skrze svého Syna. Jeho ustanovil dědicem všeho a skrze něj také stvořil svět" (Žid 1,1-2; srov. Jan 14,6). V tomto definitivním Slově svého Zjevení dal se Bůh poznat světu nejdokonalejším způsobem: sdělil lidstvu, kdo je. A toto definitivní sebezjevení Boží je nejhlubší důvod, proč je církev již svou povahou misijní. Nemůže upustit od toho, aby zvěstovala evangelium, tzn. plnou pravdu, kterou Bůh nám o sobě zjevil.

Kristus je jediný prostředník mezi Bohem a člověkem. "Je totiž (jenom) jediný Bůh a (jenom) jediný prostředník mezi Bohem a lidmi: člověk Kristus Ježíš, který vydal sám sebe jako výkupné za všechny. To bylo zjeveno ve svůj čas; a já jsem byl ustanoven za hlasatele toho a za apoštola – to mluvím pravdu a nelžu – za učitele víry a pravdy mezi pohany" (1 Tim 2,5-7; srov. Žid 4,14-16). Lidé se tedy nemohou spojit s Bohem jinak než prostřednictvím Ježíše Krista spolupůsobením Ducha; jeho jedinečným a univerzálním prostřednictvím, s vyloučením možnosti, že by se mohl stát překážkou na cestě k Bohu, neboť on sám je touto Bohem stanovenou cestou. Je si toho plně vědom. I když ostatní zprostředkování různého druhu a úrovně, která mají účast na jeho prostřednictví, nebudou sice vyloučena, ale přece jenom odvozují svůj význam a sílu od prostřednictví Kristova a nelze je považovat za rovnocenné a dokonalé.

6. Odporuje křesťanské víře, když někdo zavádí nějaké oddělení Slova a Ježíše Krista. Jan říká jasně, že Slovo, které bylo na začátku u Boha, je totéž Slovo jako ono, které se stalo tělem (srov. Jan 1,2.14). Ježíš je vtělené Slovo, jediná a nerozdělitelná osoba. Rovněž nelze odtrhnout Ježíše od Krista anebo mluvit o "historickém Ježíši", který by byl odlišný od "Krista víry". Církev zná a vyznává Ježíše jako "Krista, Syna živého Boha" (Mt 16,16): Kristus není nikdo jiný než Ježíš z Nazareta, a tento je Slovo Boží, které se stalo člověkem pro spásu všech lidí. V Kristu "přebývá vskutku plnost božství" (Kol 2,9) a "z jeho plnosti jsme my všichni obdrželi" (Jan 1,16). "Jednorozený, který spočívá v náručí Otcově" (Jan 1,18) je "milovaný Syn, ve kterém máme vykoupení" (Kol 1,13-14). V Božím plánu spásy nelze oddělit Slovo od Krista: "Bůh rozhodl, aby se v něm usídlila veškerá plnost, a že skrze něho usmíří se sebou všechno (tvorstvo) jak na nebi, tak na zemi tím, že jeho krví (prolitou) na kříži zjedná pokoj" (Kol 1,19-20). Právě tato jedinečnost Kristova mu propůjčila absolutní a univerzální význam, takže on, který sám je částí dějin, je zároveň i středem a cílem dějin.^[7] "Já jsem alfa a omega, první a poslední, začátek a konec" (Zj 22,13).

Když je tedy možné a prospěšné mít na zřeteli různé aspekty Kristova tajemství, přesto nesmíme nikdy opomenout jeho jednotu. Přitom když usilujeme poznat a zhodnotit různé dary, zvláště duchovní, které dal Bůh každému národu, nemůžeme odmítnout Ježíše Krista, který je středem Božího plánu spásy. Jestliže "se Boží Syn ve své lidské existenci sjednotil s každým člověkem", pak "musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh".^[8] Je to Boží záměr "všechno sjednotit v Kristu, všechno, co je na nebi i na zemi" (Ef 1,10).

Víra v Krista je nabídka učiněná svobodě člověka

7. Naléhavost misijní činnosti vyplývá ze *základní obnovy života*; Kristus tento požadavek přinesl a učedníci jej prožili. Tento nový život je Boží dar. Od člověka se žádá, aby jej přijal a pomáhal k jeho vzrůstu, jestliže chce sám sebe realizovat podle Kristova obrazu, tak jak to celkově odpovídá povolání věřícího křesťana. Celý Nový zákon je chvalozpěvem na nový život člověka, který věří v Krista a žije v jeho církvi. Církvi prokázaná a hlásaná spása v Kristu je sebezjevení Boha: "Je to láska, která nejenom přináší dobro, ale dává účast na životě samotného Boha, Otce, Syna a Ducha svatého. Kdo miluje, toho láska nutí udělat ze sebe sama dar."^[9]

Bůh člověku tento nový život nabízí. "Může člověk odhodit Krista a všechno to, co daroval lidstvu v průběhu jeho dějin? Pochopitelně může. Člověk je svobodný. Člověk může říci Bohu: Ne. Člověk může i Kristu říci: Ne. Přesto však je tu jedna základní otázka: Smí to udělat? A z jakého důvodu to smí?"^[10]

8. V moderním světě má člověk sklon zaměřovat se na horizontální dimenzi. Co však bude z člověka, jestliže se neotevře absolutně? Odpověď je v životních zkušenostech každého člověka, je však zapsána také v dějinách lidstva krví prolitou ve jménu ideologií a politických režimů, které chtěly vybudovat "nové lidstvo" bez Boha.^[11]

Ostatně 2. vatikánský koncil dává odpověď těm, kterým jde o naléhavý požadavek svobody svědomí: "Lidská osoba má právo na náboženskou svobodu. Tato svoboda spočívá v tom, že všichni lidé musí být svobodni od jakéhokoli útisku, ať již je tento tlak vykonáván jednotlivci nebo společenskými skupinami jakékoli mocenské formace, takže v náboženských záležitostech nesmí být nikdo nucen jednat proti svému svědomí; nesmí se mu však ani zabraňovat jednat podle svého svědomí, soukromě nebo veřejně, jednotlivě nebo spolu s jinými v rámci přiměřených hranic."^[12]

Hlásání Krista a svědectví o něm nenarušuje svobodu, jestliže se při něm dbá na respektování svědomí. Víra vyžaduje svobodný souhlas člověka. Musí však být nabídnuta, protože všichni lidé "mají právo poznat celé bohatství Kristova tajemství, v němž podle naší víry může veškeré lidstvo najít v netušené plnosti všechno to, co se tápavě snaží vypátrat o Bohu, o člověku a jeho údělu, o životě, smrti a pravdě... Proto církev stále udržuje své misionářské nadšení a v současném dějinném období ho chce ještě zesílit."^[13] Je však třeba s koncilem znovu zdůraznit, že "lidé, protože jsou osoby, tzn. jsou obdařeni rozumem a svobodnou vůlí, a tím jsou také vyzdviženi k osobní zodpovědnosti, všichni – shodně se svojí důstojností – jsou nutkáni hledat pravdu, a to především pravdu, která se týká náboženství; je to jejich bytostný požadavek, ale současně též morální povinnost. Jsou též povinni držet se pevně poznané pravdy a po celý život se řídit požadavky této poznané pravdy."^[14]

Církev jako znamení a nástroj spásy

9. Církev může přednostně těžit z dobrodiní spásy. Kristus si ji dobyl vlastní krví (srov. Sk 20,28) a ustanovil ji za svoji spolupracovnici v univerzálním díle spásy. Vskutku, Kristus v ní žije, je její snoubenec, působí její růst a jejím prostřednictvím naplňuje své poslání.

Koncil opětovně obsírně zdůrazňuje úlohu církve pro spásu lidstva. I když církev uznává, že Bůh miluje všechny lidi a dává všem možnost spolupůsobit v díle spásy (srov. 1 Tim 2,4),^[15] přece věří, že Bůh poslal Krista jako jediného prostředníka a že ona sama je ustanovena jako svátost, která v sobě obsahuje všechnu spásu:^[16] "K této katolické jednotě Božího lidu... jsou povoláni všichni lidé. Různým způsobem k ní patří anebo jsou k ní přiřazeni katoličtí věřící, ti ostatní, kteří v Krista věří, a posléze všichni, kteří jsou z milosti Boží povoláni ke spáse."^[17] Je nutno mít stále na paměti obě tyto pravdy – skutečnou možnost spásy danou v Kristu všem lidem a nutnou přítomnost církve pro tuto spásu. Obě přispívají k pochopení *jediného tajemství spásy*. Tak si můžeme uvědomit milosrdenství Boží a svoji vlastní zodpovědnost. Spása, která je vždy Božím darem, vyžaduje spolupráci člověka, a to jak k dosažení vlastní spásy, tak k dosažení spásy druhých. Tak to Bůh chtěl, proto ustanovil církev a zasadil ji do plánu spásy. "Tento mesiášský lid" – říká koncil – "je Kristem ustanoven jako společenství života, lásky a pravdy. Je jím přijat také jako nástroj vykoupění a poslán do celého světa jako světlo světa a sůl země."^[18]

Spása je nabízena všem lidem

10. Univerzalita spásy neznamena, že má platnost pouze vůči těm, kteří výslovně věří v Krista a vstoupili do církve. Je-li spása pro všechny, musí být k dispozici všem. Je však jasné, že dnes, podobně jako tomu bylo i dřív, je mnoho lidí, kteří nemají možnost poznat zjevení evangelia a zapojit se do církve. Žijí v takových sociálně-kulturních podmínkách, které to nedovolují. Často též vyrostli v jiných náboženských tradicích. Pro ně je spása v Kristu úměrná milosti, která je sice formálně nezačleňuje do církve – i když tajemným způsobem jsou s ní již spojeni –, ale přináší jim přiměřeným způsobem vnitřní i vnější světlo. Tato milost přichází od Krista, je ovocem jeho oběti a je darována Duchem svatým: umožňuje každému člověku dosáhnout spásy vlastní svobodnou spoluprací.

Proto prohlašuje koncil po centrálním vyznání o velikonočním tajemství: "To neplatí jen pro křesťany, ale pro všechny lidi dobré vůle, v jejichž srdci milost neviditelně působí. Kristus totiž zemřel za všechny, a protože poslední povolání člověka je ve skutečnosti jen jedno, totiž božské, musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh."^[19]

"Je nemožné, abychom nemluvili o tom, co jsme viděli a slyšeli" (Sk 4,20)

11. Co je třeba ještě říci o námitkách proti *misii u pohanských národů*? Při veškeré pozornosti vůči jiným přesvědčením a názorům musíme především poctivě vyjádřit svoji víru v Krista, jediného Vykupitele lidstva; víru, kterou jsme bez jakékoli vlastní zásluhy obdrželi shora. Říkáme s Pavlem: "Nestydím se za evangelium: je to Boží síla, která zachrání každého, kdo věří" (Řím 1,16). Křesťanští mučedníci víry všech časů – i naší doby – dávali a dávají v sázku život, aby tuto víru vyznali před lidmi, z přesvědčení, že každý člověk potřebuje Ježíše Krista, který zvítězil nad hříchem a nad smrtí a smířil lidstvo s Bohem.

Kristus označil sám sebe za Božího Syna, který je v těsném spojení s Otcem – jako takového jej poznali učedníci – a pravdivost jeho slov byla prokázána divy i zmrtvýchvstáním. Církev nabízí lidem evangelium, prorocký dokument, který dává odpověď na otázky a snažné prosby lidského srdce a je vždy "dobrou zprávou". Církev nemůže přejít mlčením, že Kristus přišel, aby nám zjevil Boží tvář, a že křížem a zmrtvýchvstáním zasloužil spásu všem lidem.

Na otázku *Proč misie?* odpovídáme s vírou a zkušeností církve: Otevřít se Kristově lásce znamená pravé osvobození. V něm – a pouze v něm jediném – budeme osvobozeni od každého vzájemného odcizení i omylů, od otroctví, do kterého nás uvrhuje moc hříchu a smrti. Kristus je skutečně "náš pokoj" (Ef 2,14) a "Kristova láska nás nutí" (2 Kor 5,14), ta Kristova láska, která dává našemu životu smysl a radost. *Misie je tedy otázka víry*, je správným ukazatelem naší víry v Krista a jeho lásku k nám.

Pokušení dneška spočívá v tom, zredukovat křesťanství na lidskou moudrost a udělat z něho současně nauku příjemného života. Ve značně sekularizovaném světě nastoupila "postupná sekularizace spásy", za kterou se bojuje jistě ve prospěch člověka, ale člověka, který je sám rozpolcen a omezen na horizontální dimenzi. My naproti tomu víme, že Ježíš přišel, aby přinesl úplnou spásu; spásu, která chce vykoupit celého člověka a všechno lidstvo, a otevírá mu úžasné horizonty Božího synovství.

Proč misie? Protože nám, stejně jako sv. Pavlu, byla dána milost "zvěstovat pohanům nevystižitelné Kristovo bohatství" (Ef 3,8). Nový život v něm je onou "dobrou zprávou" pro lidstvo všech dob: všichni lidé jsou povoláni a určeni poznat a přijmout toto Kristovo bohatství. Ve skutečnosti je také všichni hledají, i když mnohdy jen jako v mlze, a mají právo poznat i obdržet tento dar. Církev a v ní každý křesťan nemůže tento nový život a jeho bohatství ukryt nebo podržet sám pro sebe; toto všechno jsme obdrželi z Boží dobroty proto, abychom se rozdělili se všemi lidmi.

Mimo výslovný příkaz Pána mluví ve prospěch misí také hluboká potřeba Božího života v nás. Ti, kteří jsou včleněni do katolické církve, mohou se cítit privilegováni, avšak právě proto jsou ještě více povinni *svědčit o víře a o křesťanském životě* jako o službě bratřím a jako o odpovědi, kterou jsou dlužni Bohu; nechť si uvědomí, "že si své vynikající postavení nezískali vlastní zásluhou, ale obdrželi je zvláštní Kristovou milostí; jestliže jejich myšlení, mluva a jednání neodpovídá této milosti, čeká je místo spásy přísný soud."^[20]

II. KAPITOLA

Boží království

12. "Boha plného milosrdenství nám zjevil Kristus jako Otce; jeho Syn nám ho sám v sobě zjevil a dal poznat."^[21] To jsem napsal na začátku encykliky *Dives in misericordia*, abych ukázal, jak je Kristus zjevením a ztělesněním Otcova milosrdenství. Spása spočívá v tom, že věříme v tajemství Otce a jeho lásku a přijímáme je. Tato láska se projevuje a stává se darem v Kristu, prostřednictvím Ducha svatého. Tak se prostřednictvím Krista naplňuje Boží království připravované již ve Starém zákoně, v Kristu se uskutečňuje a církvi je hlášáno všem národům. Církev se modlí a usiluje o to, aby se mohlo realizovat dokonalým a definitivním způsobem.

Starý zákon dosvědčuje, že Bůh si vyvolil a formoval národ, aby mohl zjevovat a uskutečňovat svůj plán lásky. Bůh je však současně stvořitel a otec všech národů, pečuje o všechny a žehná všem (srov. Gn 12,3), se všemi uzavřel úmluvu (srov. Gn 9,1-17). Izrael zakouší existenci osobního Boha a vykupitele (srov. Dt 4,37; 7,6-8; Iz 43,1-7) a tak se stává jeho svědkem a hlasatelem mezi národy. Během svých dějin si Izrael uvědomuje, že jeho vyvolení má všesvětový význam (srov. např. Iz 2,2-5; 25,6-8; 60,1-6; Jer 3,17; 16,19-21).

Kristus realizuje přítomnost království

13. Ježíš z Nazareta naplňuje Boží plán. Jakmile při křtu přijal Ducha svatého, oznamuje své mesiášské poslání: prochází Galilejí, hlásá Boží evangelium a říká: "Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu!" (Mk 1,14-15; srov. Mt 4,17; Lk 4,43). Hlásání a budování Boží říše je náplní jeho poslání: "K tomu jsem byl poslán" (Lk 4,43). Ale zde je ještě něco víc: Ježíš sám je onou "dobrou zvěstí", jak zdůraznil již na začátku svého poslání ve své domovské synagoze, když vztahoval na sebe Izaiášova slova o Pomazaném, kterého poslal Duch Páně (srov. Lk 4,14-21). Poněvadž tedy Kristus je touto "dobrou zvěstí", nevzniká žádný rozdíl mezi poselstvím a poslem, mezi slovem, jednáním a bytím. Jeho síla, příčina účinnosti jeho jednání, spočívá v plné identitě s poselstvím, které přináší: oznamuje "dobrou zvěst" nejen tím, co říká a koná, ale i tím, čím je.

Ježíšovo poslání je popisováno v souvislosti s jeho putováním jeho krajem. Horizontem jeho poslání před velikonoce je Izrael. Přesto Ježíš ukazuje něco nového, co má rozhodující význam. Eschatologická realita se neodsunuje kamsi do vzdálených končin světa, je již blízká a začíná se uskutečňovat. Boží království je blízko (srov. Mk 1,15), je třeba prosit o to, aby přišlo (srov. Mt 6,10), víra je vidí přímo ve znameních, což jsou zázraky (srov. Mt 11,4-5), vyhánění zlých duchů (srov. Mt 12,25-28), vyvolení dvanácti apoštolů (srov. Mk 3,3-19), oznamování radostné zvěsti chudým (srov. Mk 4,18). V Ježíšově setkávání s pohany je jasné, že přístup k Božímu království je umožněn vírou a obrácením (srov. Mk 1,15), ne jednoduše národní příslušností.

Království, které Ježíš přináší, je království Boží. Ježíš sám zjevuje, kdo tento Bůh je, a nazývá ho důvěrně Otcem (srov. Mk 14,36). Bůh, jak vysvítá především v podobenstvích

(srov. Lk 15,3-32; Mt 20,1-16), otvírá se zcela bídě a utrpení každého člověka: je milující Otec, plný soucitu, odpouští a poskytuje zdarma milost, o niž prosíme.

Svatý Jan nám říká, že "Bůh je láska" (srov. 1 Jan 4,8.16). Proto je každý člověk zván "k obrácení" a k tomu, aby "věřil" v milosrdnou Boží lásku, kterou Bůh pro něho má: království poroste v té míře, nakolik se člověk naučí ve vnitřní modlitbě důvěřovat Bohu a obracet se k němu jako k Otci (srov. Lk 11,2; Mt 23,9), současně však musí usilovat o to, aby plnil Boží vůli.

Zvláštnosti a požadavky království

14. Ježíš postupně zjevuje požadavky Božího království svými slovy a jednáním, především však svou osobností.

Boží království je určeno všem lidem, protože všichni jsou povoláni k tomu, aby byli do něho včleněni. Aby zdůraznil tento aspekt, skláněl se Ježíš obzvláště k těm, kteří byli na okraji společnosti. Při hlásání radostné zvěsti jim dával přednost. Na začátku své činnosti oznamuje, že je poslán přinést dobrou zvěst chudým (srov. Lk 4,18). Všem, kteří se stali obětí odmítání a opovrhování, říká: "Blahoslavení chudí" (Lk 6,20); navíc umožňuje všem vyděděncům zážitek osvobození tím, že je mezi nimi a stoluje s nimi (srov. Lk 5,30; 15,2), jedná s nimi jako s rovnocennými a přáteli (srov. Lk 7,34), dává jim najevo, že jsou milováni Bohem, a tímto způsobem zjevuje své bezmezně citlivé a něžné srdce všem nuzným a hříšníkům (srov. Lk 15,1-32).

Osvobození a spása v Božím království se týká lidské osoby v její tělesné i duchovní dimenzi. Pro Ježíšovo poslání je typické dvojí: uzdravovat a odpouštět. Četná uzdravení ukazují jeho velký soucit tváří v tvář lidské bídě; současně však dávají též najevo, že v Božím království nebude ani nemoc, ani bída a že jeho posláním je od začátku to, aby osvobodil lidstvo od obojího. Z Ježíšova hlediska je tělesné uzdravení znamením pro uzdravení duše, osvobozením od hříchu. Ježíš, když uzdravuje, vyzývá k víře a obrácení, k touze po odpuštění (srov. Lk 5,24). Je-li zde víra, dosáhne se uzdravením mnohem víc: vede k dosažení spásy (srov. Lk 18,42-13). Osvobození od posedlosti zlými duchy, od vnějšího zla a viditelného projevu hříchu a odklonu od Boha je znamením toho, že "k vám přišlo Boží království" (Mt 12,28).

15. Království je založeno na požadavku změnit vztahy mezi lidmi, což se uskutečňuje tím, že se učí mít se navzájem rádi, odpouštět si a vzájemně si sloužit. Ježíš přejímá celý zákon a na ústřední místo v něm klade přikázání lásky (srov. Mt 22,34-40; Lk 10, 25-28). Dříve než se rozloučí se svými, dává jim "nové přikázání": "Jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy" (Jan 13,34; srov. 15,12). Láska, se kterou Ježíš miloval svět, nachází své vyvrcholení v jeho oběti života za lidstvo (srov. Jan 15,13), která svědčí o Otcově lásce ke světu (srov. Jan 3,16). Proto je podstatnou vlastností jeho království společenství všech lidí navzájem a s Bohem.

Království zahrnuje v sobě všechny: jednotlivce, společnost, celý svět. Pracovat pro Boží království znamená uznat a podporovat Boží dynamičnost, která je přítomná v dějinách lidstva a přetváří je. Budovat království znamená pracovat pro osvobození od zla ve všech

jeho formách. Boží království je posléze zjevení a uskutečnění spásonosného záměru v celé jeho plnosti.

Ve Zmrtvýchvstalém je království Boží naplněno a prohlášeno

16. Ježíšovým zmrtvýchvstáním zvítězil Bůh nad smrtí a nastolil v něm s konečnou platností své království. Během svého pozemského života je Ježíš prorokem království, po svém utrpení, zmrtvýchvstání a nanebevstoupení má účast na Boží moci a na jeho vládě nad světem (srov. Mt 28,18; Sk 2,36; Ef 1,18-21). Zmrtvýchvstání dává Kristovu poselství, jeho jednání a celému poslání univerzální význam. Učedníci poznávají, že království je přítomno již v Ježíšově osobě a že se vytváří prostřednictvím tajemného spojení s ním v člověku i ve světě.

Po zmrtvýchvstání učedníci kážou o Božím království a zvěstují, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých. Filip hlásal v Samařsku "radostnou zvěst o Božím království a o Ježíši Kristu" (Sk 8,12). Pavel v Římě "hlásal Boží království a učil o Pánu Ježíši Kristu" (Sk 28,31). První křesťané zvěstovali "království Kristovo a Boží" (Ef 5; srov. Zj 11,15; 12,10), anebo jednoduše "věčné království našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista" (2 Petr 1,11). V hlásání o Ježíši Kristu, s nímž je království identické, nalézám hlásání prvotní církve svůj střed. Jako tehdy, tak i dnes je nutné spojit hlásání o Božím království (to, co obsahuje Ježíšovo "kerygma") a hlásání o Ježíšových skutcích (tj. "kerygma" apoštolů). Obojí se vzájemně doplňuje a objasňuje.

Království ve vztahu ke Kristu a k církvi

17. Dnes se mluví velmi mnoho o království, ale ne vždy v souladu s církevním myšlením. Existují názory o spáse a o poslání, které by se daly nazvat "antropocentrické" v užším slova smyslu, do té míry jsou orientovány na pozemské potřeby člověka. Z tohoto hlediska má pojem království blíž k čistě pozemské a sekularizované skutečnosti a chce programově rozhodovat a bojovat za sociální, ekonomické, politické a kulturní osvobození; přitom však jeho horizontální rovina zůstává uzavřena transcendentí.

Aniž bychom popírali, že i v této rovině jsou hodnoty, které lze podporovat, neproniká tento okrajový názor k podstatě Božího království, takže člověk zůstává ohrožen ve své pravé a hluboké dimenzi, a stane se tak příliš snadno zajatcem čistě pozemských pokrokových ideologií. Boží království však není z tohoto světa, není odtud (srov. Jan 18,36).

Potom jsou i taková hlediska, která kladou jednoznačně důraz na Boží království a označují sebe samy jako "královsko-centrické". Chtějí předkládat obraz církve, která nemyslí na sebe, která se mnohem víc zabývá tím, vydávat svědectví o království a sloužit mu. Je "církví pro druhé", říká se, podobně jako Kristus byl "člověk pro druhé". Úloha církve se opisuje tak, jako by měla jít dvojím směrem; na jedné straně má podporovat tzv. "hodnoty království", jako je mír, spravedlnost, svoboda, bratrství; na druhé straně má dávat přednost dialogu mezi národy, kulturami a vyznáními, aby se oboustranně obohacovaly a pomáhaly světu obnovit se, a tak stále více postupovaly na cestě k Božimu království.

Vedle pozitivních aspektů ukazují však tyto názory často i negativní stránku. Obzvláště Kristovu osobu přecházejí mlčením: království, o kterém oni mluví, je založeno na jakémisi "teocentrismu", protože – jak říkají – Krista nemohou pochopit ti, kteří nemají křesťanskou víru, zatímco různé národy, kultury a vyznání se mohou opět najít v jedné jediné božské skutečnosti, ať už je tato nazývána jakkoli. Ze stejného důvodu dávají přednost tajemství stvoření, které se zrcadlí v různosti kultur a náboženských náhledů, neříkají však nic o tajemství vykoupění. Mimoto – jak se oni domnívají – hrozí církvi nebezpečí, že bude odsunuta na okraj nebo znehodnocena, jako reakce na domnělý "ekleziocentrismus" v minulosti, neboť uvažují o církvi jako o pouhém znamení, které není oproštěno od jisté dvojznačnosti.

18. Toto však není království Boží, jak je známe ze zjevení: to nemůže být odtrženo ani od Krista, ani od církve.

Jak již bylo řečeno, Kristus království nejen oznámil, ale ve své osobě ho i zpřítomnil a v něm bylo naplněno. A to nejen jeho slovy a skutky: "Toto království bylo zjeveno především v osobě samého Krista, Božího Syna a Syna člověka, který přišel, »aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny« (Mk 10,45).^[22] Boží království, to není názor, doktrína, program, který může člověk volně vypracovat, je to především osoba, která má tvář a jméno Ježíše z Nazareta, obrazu neviditelného Boha.^[23] Jestliže člověk odtrhne království od Ježíšovy osoby, pak již to není království Boží jím zjevené a posléze buď ztratí smysl království a změní se v čistě lidský a ideologický objekt, nebo dojde ke zfalšování Kristovy identity; ten se pak nejeví už jako Pán, kterému je všechno podřízeno (srov. 1 Kor 15,27).

Právě tak nelze odloučit království od církve. Ovšemže církev sama není cílem, protože je orientována na Boží království, jehož je zárodkem, znamením a nástrojem. Ale při všem jasném rozlišování mezi církví na jedné straně a Kristem a Božím královstvím na straně druhé zůstává církev přece s oběma nerozlučně spojena. Kristus vybavil církev, své tělo, plností dober a prostředků k dosažení spásy; Duch svatý v ní přebývá, svými dary a charizmaty jí dává život, posvěcuje ji, vede a stále obnovuje.^[24] Z toho vyplývá onen zvláštní a jedinečný vztah, který určuje církvi její specifickou a nutnou úlohu, aniž by při tom omezoval působení Krista a Ducha jen na rámec viditelných hranic církve. Z toho rovněž vyplývá zvláštní souvislost mezi církví a Božím královstvím a Kristem, "které má hlásat a zakládat ve všech národech, jak je jejím posláním".^[25]

19. V tomto celkovém pohledu lze pochopit, co je království. Vyžaduje zajisté rozvoj lidských dober a hodnot, které lze příležitostně označit jako "evangelijní", protože jsou úzce spojeny s radostnou zvěstí. Ale tento rozvoj, který leží i církvi na srdci, nemá být oddělován od ostatních jejích základních úkolů, ani nemá být stavěn do rozporu s nimi, s úkoly jako je hlásání Krista a jeho evangelia, zakládání a rozvíjení společenství, neboť takto vzniká živý obraz království mezi lidmi. Nemusíme se obávat, že bychom tímto způsobem upadli do jisté formy "eklesiocentrismu". Pavel VI., který konstatoval, že existuje "těsný svazek mezi Kristem, církví a evangelizací"^[26], řekl rovněž, že církev "není sama sobě cílem, ale usiluje horlivě o to, aby zcela patřila Kristu, aby byla v něm a pro něho, aby stála zcela na straně lidí a byla zde mezi nimi a pro ně."^[27]

Církev ve službě Božímu království

20. Církev skutečně slouží království. Tuto službu vykonává především hlásáním, kterým volá k obrácení: to je první a základní služba pro příchod království v jednotlivcích a v celé lidské společnosti. Eschatologická spása začíná již nyní v novém životě v Kristu: "Všem, kteří ho přijali, dal moc stát se Božími dětmi, těm, kdo věří v jeho jméno" (Jan 1,12).

Církev dále slouží království tím, že zakládá různá společenství a místní církve, přivádí je ke zralosti víry a lásky a k otevřenosti vůči ostatním lidem, ke službě jednotlivci i společnosti, k pochopení a správnému hodnocení lidských institucí.

Církev slouží Božímu království ve světě tím, že rozšiřuje "evangelijní hodnoty", které jsou znamením království a pomáhají lidem přijmout Boží plán. Je tedy pravda, že království v jeho počáteční podobě lze najít i mimo rámec církve mezi všemi lidmi, nakolik žijí evangelijními hodnotami a otvírají se působení Ducha, který vane, kam a jak chce (srov. Jan 3,8); je však nutné též říci, že tato časná dimenze církve zůstává neúplná, není-li spojena s Kristovým královstvím, které je přítomné v církvi a je zaměřené na eschatologické naplnění.^[28]

Mnohostranné aspekty Božího království^[29] neoslabují základy a cíle misijní činnosti, ale naopak mnohem víc je posilují a rozmnožují. Církev je pro celé lidstvo svátostí spásy a její činnost se neomezuje na ty, kteří přijímají poselství spásy. Ona je hnací silou na cestě lidstva k eschatologickému království, je znamením a podporovatelkou evangelijních hodnot mezi lidmi.^[30] K této cestě, obrácení se k Božímu plánu, přispívá církev svým svědectvím a svou činností, jako je dialog, lidský pokrok, snaha o spravedlnost a mír, výchova a péče o nemocné, pomoc chudým a dětem, a má přitom stále na zřeteli, že transcendentální a duchovní skutečnosti, které připravují na eschatologickou spásu, mají přednost.

Církev posléze slouží království i svou přímluvou, protože tato je ve své přirozenosti darem a dílem Božím, jak to připomínají podobenství v evangeliu a modlitba, kterou nás sám Ježíš naučil. Toto království si musíme vyprošovat, přijímat a rozmnožovat jeho vzrůst v sobě i ve světě; musíme však spolupracovat i na tom, aby to bylo přijato i lidmi a aby rostlo, dokud Kristus neodevzdá "své království ... Otcí" a dokud Bůh nebude "všechno a ve všem" (1 Kor 15,24.28).

III. KAPITOLA

Duch svatý, hlavní činitel misie

21. "Na vrcholu Ježíšova mesiášského poslání je Duch svatý ve velikonočním tajemství přítomný zcela jako božská osoba: jako ten, který má pokračovat v díle spásy, jež má základ v oběti kříže. Toto dílo svěřil Ježíš bezesporu lidem: apoštolům, církvi. Duch svatý však setrvává v těchto lidech a jejich prostřednictvím je transcendentálním činitelem při uskutečňování tohoto díla v duších lidí i ve světových dějinách."^[31]

Duch svatý je opravdu hlavní osobou pro celé poslání církve: jeho činnost září velkolepě v misiích k *národům světa*, jak to v prvotní církvi ukazuje obrácení Kornelia (srov. Sk 10), průběh rozhodování o vznikajících problémech (srov. Sk 15), volba zemí a národů (srov. Sk 16,6nn). Duch působí prostřednictvím apoštolů, současně však působí i v posluchačích: "Jeho působením radostná zvěst ztvárňuje svědomí a srdce lidí a rozšiřuje se v dějinách. Všude tam Duch svatý vlévá život."^[32]

Poslání "až na konec země" (Sk 1,8)

22. Když evangelisté podávají zprávu o setkání Zmrtvýchvstalého s apoštoly, všichni končí misijním příkazem: "Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy... Já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa" (Mt 28,18-20; srov. Mk 16,15-18; Lk 24,46-49; Jan 20,21-23).

Toto poslání je *poslání v Duchu*, jak vyplývá jasně z textu u Jana: Kristus poslal své učedníky do světa, jako i jeho poslal Otec, a proto jim dává Ducha. Lukáš zase spojuje úzce svědectví, které mají apoštolové pro Krista vydávat, s působením Ducha, který je uschopní uskutečňovat obdržený příkaz.

23. Různé formy misijního příkazu obsahují společné body i zvláštní charakteristický akcent, všechny verze však obsahují dva prvky společné. Především univerzální dimenzi úkolu přeneseného na apoštoly: "Všechny národy" (Mt 28,19); "celý svět, všechno tvorstvo" (Mk 16,15); "všechny národy" (Lk 24,47); "až na konec země" (Sk 1,8). Na druhém místě je to ujištění, které jim dal Pán, že při tomto úkolu nezůstanou osamoceni, ale že obdrží sílu a budou vybaveni vším, aby mohli splnit své poslání. To je přítomnost a moc Ducha a přítomnost Ježíše: "Učedníci pak vyšli a všude kázali. Pán působil s nimi" (Mk 16,20).

Pokud jde o různé akcenty misijního příkazu, Marek líčí poslání jako výzvu anebo kerygma: "Hlásejte evangelium" (Mk 16,15). Cílem evangelisty je přivést čtenáře k opakování Petrova vyznání: "Ty jsi Mesiáš" (Mk 8,29) a k prohlášení, které řekl římský setník před mrtvým Ježíšem na kříži: "Tento člověk byl opravdu syn Boží" (Mk 15,30). U Matouše tkví misijní akcent v založení církve a v jejím učení (srov. Mt 28,19-20; 16,18); v jeho citaci je tedy zřejmé, že hlásání evangelia musí být předmětem zvláštní církevní a svátostné nauky. U Lukáše je poslání líčeno jako svědectví (srov. Lk 24,48; Sk 1,8), což se týká především zmrtvýchvstání (srov. Sk 1,22). Ten, kdo je pověřen posláním, je vyzván věřit v přetvářející

silu evangelia a hlásat to, co Lukáš dobře líčí, totiž obrácení k lásce a k Božímu milosrdenství, k prožití naprostého osvobození, které zasahuje podstatu všeho zla, hřích.

Jan jediný mluví výslovně o "příkazu", a toto použité slovo má u něho stejný význam jako "misie" a znamená poslání, které Ježíš svěřuje svým učedníkům a spojuje je bezprostředně s posláním, které on sám obdržel od Otce: "Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás" (Jan 20,21). Ježíš mluví k Otci: "Jako jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa" (Jan 17,18). Celý význam poslání v Janově evangeliu je vyjádřen ve velekněžské modlitbě: "To je věčný život, že poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista." (Jan 17,3). Posledním smyslem poslání je dát účast na společenství, které existuje mezi Otcem a Synem. Učedníci mají prožívat mezi sebou jednotu, mají "setrvávat" v Otci a v Synu, aby svět poznal a uvěřil (srov. Jan 17,21-23). To je významný misijní text. Dává pochopit, že misionářem je někdo především *tím, čím je*, to jest jako církev, která hluboce prožívá jednotu lásky, spíše než tím, co říká nebo dělá.

Čtyři evangelia tedy – i při zásadní jednotě vylíčení misii – poukazují na rozdíly, v nichž se zrcadlí různé zkušenosti a situace v prvních křesťanských obcích. Je to také ovocem dynamického podnětu téhož Ducha; poukazuje se i na to, že je třeba dbát na různá misionářská charismata a na různé místní podmínky i mezilidské vztahy. Všichni evangelisté však zdůrazňují, že poslání učedníků je spolupráce s Kristovým posláním: "Hle, já jsem s vámi po všechny dny až do konce světa" (Mt 28,20). Poslání se tedy nezakládá na lidské schopnosti, ale na moci zmrtevýchvstalého Pána.

Duch má vedoucí úlohu při poslání

24. Poslání církve je jak Ježíšovým, tak Božím dílem, anebo, jak píše často Lukáš, dílem Ducha. Po Ježíšově zmrtevýchvstání a nanebevstoupení měli apoštolové intenzivní zážitek, který je proměnil: letnice. Příchod Ducha svatého činí z nich *svědky a proroky* (srov. Sk 1,8; 2,17-18), vlije do nich vyrovnanou odvahu, která je vede k tomu, aby se dělili s druhými o své zkušenosti s Ježíšem i o naději, kterou byli naplněni. Duch je uschopňuje vydávat "upřímně" (Sk 2,29) o Ježíšovi svědectví. ^[33]

Když hlasatelé evangelia odcházejí z Jeruzaléma, přebírá Duch ještě víc vedoucí úlohu, ať se jedná o výběr osob, nebo o volbu cesty na misiích. Jeho působení se projevuje především v podnětu k misiím, které se podle Kristových slov rozšiřují z Jeruzaléma po celé Judei a Samařsku až na konec země.

Skutky apoštolů poskytují šest souvislých zpráv o "misijních promluvách", které byly v začátcích církve adresovány Židům (srov. Sk 2,22-39; 3,12-26; 4,9-12; 5,29-32; 10,34-43; 13,16-41). Tyto promluvy Petra a Pavla mohou platit jako modely. Ohlašují Ježíše, vyzývají k "obrácení", tzn. Ježíš má být s vírou přijat a lidé se mají potom nechat proměnit Duchem.

Pavla a Barnabáše vede Duch k pohanům (srov. Sk 13,46-48), což se neobejde bez napětí a problémů. Jak mají obrácení pohané žít svoji víru v Ježíše? Jsou vázání na židovské tradice a na zákon obřízky? Na prvním koncilu, kde se kolem apoštolů shromáždili členové různých církví, padá rozhodnutí pocházející od Ducha, jak je uznáváno: Není nutné, aby se pohan, chce-li se stát křesťanem, podřizoval židovskému zákonu (srov. Sk 15,5.11.28). Od této chvíle církev otvírá své brány a stává se domem, do něhož mohou všichni vkročit a v němž se

mohou cítit jako doma, a přitom si ponechat svoji vlastní kulturu a vlastní tradice, jestliže tyto nejsou s evangeliem v přímém protikladu.

25. Misionáři respektovali tuto linii a neustále měli na mysli očekávání a naděje, starosti a utrpení i kulturu lidí, aby jim zvěstovali spásu v Kristu. Promluvy v Lystře a v Athénách (srov. Sk 14,15-17; 17,22-31) jsou pokládány za vzory evangelizace u pohanů: Pavel vstupuje do dialogu s kulturou a náboženskými hodnotami různých národů. Obyvatelům Lykaonie, kteří praktikovali kosmické náboženství, připomíná náboženské zkušenosti vztahující se na vesmír; s Řeky mluví o filozofii a cituje jejich básníky (srov. Sk 17,18.26-28). Bůh, kterého jim chce zjevit, je již přítomný v jejich životě: stvořil je totiž a tajemným způsobem řídí národy a dějiny (srov. Sk 14,16-17); avšak chtějí-li poznat pravého Boha, musí opustit falešné bůžky, které si zhotovili vlastníma rukama, a musí se zcela otevřít tomu, kterého Bůh poslal, aby odpomohl jejich nevědomosti a splnil očekávání jejich srdcí (srov. Sk 17,20.30). To jsou promluvy, které mohou sloužit jako příklady pro inkulturaci evangelia.

Pod vlivem Ducha otvírá se křesťanská víra se vši rozhodností "národům" a svědectví o Kristu dostává se do nejdůležitějších center východního Středomoří, aby se odtud šířilo do Říma a na nejuvzdálenější Západ. Duch je pudí k tomu, aby šli stále dál, a to nejenom v geografickém slova smyslu, ale též v oblasti duchovní, a tak překonávali etnické a náboženské hranice ve prospěch skutečných univerzálních misí.

Duch přetváří celou církev na církev misijní

26. Duch vede skupiny věřících k tomu, aby "vytvářeli společenství", aby se stali církví. První společenství se tvoří o letnicích, když Petr poprvé hlásal radostnou zvěst, po níž následovala obrácení (srov. Sk 2,42-47; 4,32-35).

Nebot' jedním z nejdůležitějších cílů misí je hlásat národům radostnou zvěst, shromažďovat je k bratrskému společenství, k modlitbě a k eucharistii. Žít "bratrské společenství" (koinonia) znamená mít "jedno srdce a jednu duši" (srov. Sk 4,32), vybudovat všestranné společenství: lidské, duchovní a materiální. Skutečně křesťanské společenství pečuje i o dělení pozemských statků, aby v něm nikdo netrpěl nouzi a aby k nim měli přístup všichni "podle potřeby" (Sk 2,45; 4,35; 11.27-30). První společenství, v nichž panovala "radost a upřímnost srdce" (Sk 2,46), byla činně otevřená a misionářská. "Těšili se všeobecné oblibě" (Sk 2,47). Misie je vydávání svědectví a vyzařování tohoto svědectví, drive než jakákoli aktivita.^[34]

27. Skutky apoštolů poukazují na to, že misie, které se nejdřív omezovaly na Izrael a potom na ostatní národy, se rozvíjely ve

více rovinách. V první řadě je to oněch dvanáct, kteří pod vedením Petra hlásali radostnou zvěst. Dále jsou zde společenství věřících, kteří svým způsobem života a jednání vydávají Pánu svědectví a obracejí pohany (srov. 2,46-47). Potom jsou zde i ti, kteří obdrželi zvláštní příkaz hlásat evangelium. Tak vysílá křesťanské společenství v Antiochii své členy na misie: po postě, modlitbě a slavení eucharistie poznali, že Duch vyvolil Pavla a Barnabáše ke zvláštnímu poslání (srov. Sk 13,1-4). Misie jsou tedy považovány od začátku za povinnost společenství v rámci zodpovědnosti místní církve. Společenství potřebuje ke svému

"rozšíření" misionáře. Vedle těchto vyslaných byli však i tací, kteří spontánně svědčili o tom novém, co proměnilo jejich život, a kteří spojovali vznikající společenství s apoštolskou církví.

Ze Skutků apoštolů vysvítá, že v prvním období církve byli zapojeni do misie *ad gentes* sice "doživotně" misionáři, kteří působili na základě zvláštního povolání, ale že misie byly současně chápány jako samozřejmé ovoce křesťanského života, jako úkol pro každého věřícího, který jej měl plnit svědectvím osobního života a – bylo-li to možné – i výslovným hlásáním.

Duch je všude stále přítomný a aktivní

28. Duch se v církvi i v jejích členech projevuje různým způsobem; avšak jeho rozsáhlá přítomnost a působení jsou neomezené prostorem a časem.^[35] Druhý vatikánský koncil připomíná působení Ducha v srdci každého člověka jakožto "símě slova", v náboženských podnětech, v úsilí jakékoli pracovní aktivity, nakolik je orientována na pravdu, na dobro, na Boha.^[36]

Duch dává člověku "světlo a sílu, aby mohl odpovědět na své nejvyšší povolání"; "darem Ducha svatého člověk dospívá vírou k poznání a vnitřnímu přijetí tajemství Boží vůle"; mimoto "musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh"^[37]; v každém případě církev ví, "že člověk, neustále pobádaný Božím Duchem, nemůže nikdy zůstat úplně lhostejný vůči náboženskému problému" a "vždy bude toužit poznat alespoň v obrysech smysl svého života, svého jednání, své smrti".^[38] Duch tedy stojí u vzniku existence a u otázky víry každého člověka, která vyvstává před ním nejen v určitých situacích, ale vyvěrá přímo z podstaty jeho bytí.^[39]

Přítomnost a působení Ducha se dotýká nejen jednotlivců, ale také společnosti a dějin, národů, kultur a náboženství. Právě tak stojí Duch u vzniku vzácných ideálů a dobrých iniciativ lidstva na jeho cestě: "Podivuhodnou prozřetelností řídí dráhu časů a obnovuje tvářnost země."^[40] Zmrtvýchvstalý Kristus "působí silou svého Ducha v srdcích lidí, nejen tím, že probouzí touhu po budoucím světě, ale také tím, že inspiruje ony velkolepé myšlenky, čistí a upevňuje je, a tak velká lidská rodina ztvárňuje svůj život a podřizuje celý svět tomuto cíli.^[41] A opět: je to Duch, který rozsévá "semena slova", která jsou tu v ritech a kulturách, a který je připravuje k dozrání v Kristu.^[42]

29. Tak nás vede Duch, který "vane, kam chce" (Jan 3,8), který "působil ve světě ještě dřív, než byl Kristus oslaven",^[43] který "naplňuje svět a... ví o všem, co se mluví" (Mdr 1,7); vede nás k tomu, abychom rozšířili svůj pohled a všimli si v každý čas a na každém místě jeho působení a uvažovali o něm. Je to moje opětovná výzva,^[44] která mě usměřňovala při setkání s nejrůznějšími národy. Vztah církve k ostatním náboženstvím je určován dvojí úctou: "úctou před člověkem, který hledá odpověď na nejhlubší otázky života, a úctou před působením Ducha v člověku".^[45] Setkání různých vyznání v Assisi chtělo naprosto jasně potvrdit mé přesvědčení, že "každá autentická modlitba je inspirována svatým Duchem, který je tajemným způsobem přítomný v srdci každého člověka".^[46]

Je to týž Duch, který spolupůsobil při vtělení, v životě, ve smrti a při vzkříšení Ježíše a který působí v církvi. Není alternativou vůči Kristu, nevyplňuje mezeru mezi Kristem a Logem, jak se někdy předkládá. Co Duch vždy působil v srdcích lidí, v dějinách národů, v kulturách a náboženstvích, má za cíl přípravu k hlásání radostné zvěsti^[47] a děje se ve vztahu ke Kristu, a to působením Ducha vtěleného Slova, "aby jako dokonalý člověk všechny spasilo a celé veškerenstvo znovu spojilo... pod jednu hlavu".^[48]

Na druhé straně však univerzální působení Ducha nesmí být odděleno od jedinečného působení v Kristově těle, kterým je církev. Poněvadž je to vždy Duch, který působí, ať už je to tím, že oživuje církve a nabádá ji k hlásání Krista, anebo tím, že rozšiřuje a zušlechťuje své dary všem lidem a národům, mezitím co vybízí církve prostřednictvím dialogu tyto dary objevovat, podporovat a přijímat. Každá přítomnost Ducha musí být přijímána s pozorností a s vděčností. Avšak rozlišovat ji je úlohou církve, které Kristus dal svého Ducha, aby ji přivedl k plné pravdě (srov. Jan 16,13).

Misijní činnost je teprve v začátcích

30. Naše doba, kdy je lidstvo v pohybu a ve stadiu hledání, potřebuje *nový popud k misijní činnosti církve*. Horizonty a možnosti misí se rozšiřují a my křesťané jsme vyzváni k apoštolské odvaze, založené na důvěře v Ducha. *On je hlavní postavou misí.*

V dějinách lidstva jsou četná období, v nichž byla povzbuzována misijní dynamičnost. Církve vedená Duchem odpovídala vždy velkodušně a prozíravě. Přitom byly i dobré zkušenosti. Nedávno jsme oslavili tisícileté výročí evangelizace Ruska a slovanských národů. Současně připravujeme oslavu pětistého výročí evangelizace Ameriky. V poslední době vzpomínáme i na stoletá výročí prvních misí v různých zemích Asie, Afriky a Oceánie. Dnes je církev konfrontována s jinými výzvami; musí se dát na cestu k novým břehům, ať již ve svých prvních misích *ad gentes*, anebo v nové evangelizaci národů, které již obdržely Kristovo poselství. Dnes se vyžaduje od všech křesťanů, od místních církví a od světové církve tatáž odvaha, která vedla misionáře v minulosti, a tatáž ochota a pohotovost slyšet hlas Ducha.

IV. KAPITOLA

Neomezený rozsah misie ad gentes

31. Pán Ježíš posílá své apoštoly ke všem lidem, ke všem národům a do celého okolního světa. S apoštoly obdržela církev celosvětové poslání, které nezná hranice, týká se spásy v celé její plnosti a odpovídá oné náplni života, kterou přinesl Kristův příchod (srov. Jan 10,10): církev "byla poslána, aby zjevovala a sdělovala všem lidem a národům Boží lásku."^[49]

Je to jedna a táž misie se stejným původem a stejným cílem; v jejím rámci jsou však různé úlohy a různá činnost. Především je to misijní činnost, kterou s odvoláním na koncilový dekret nazýváme *misie ad gentes* (misie k pohanským národům). Jedná se přitom o podstatnou a nikdy neukončenou hlavní činnost církve. Poněvadž církev "se nemůže vzdát trvalého úkolu hlásat evangelium všem, – milionům mužů a žen – kteří dosud neznají Krista, Vykupitele lidstva. Tuto výslovně misionářskou úlohu svěřil Ježíš své církvi a ukládá ji každodenně znovu."^[50]

Komplexní a měnící se náboženský obraz

32. Dnes se nacházíme v rozmanité a proměnlivé náboženské situaci: národy jsou v pohybu, sociální a náboženské skutečnosti, které dřív byly jasně definovány, se rozvíjejí do spleťtých situací. Myslíme přitom na některé jevy, jako přílišná urbanizace, masové stěhování, uprchlictví, zesvětštění zemí se starou křesťanskou tradicí, jasně patrný vliv evangelia a jeho hodnot v zemích s nekřesťanskou většinou, šíření mesianismů a náboženských sekt. Jedná se o zvrát náboženských a sociálních situací, takže stěží lze použít určitých církevních rozlišení a kategorií, jak jsme byli zvyklí. Již před koncilem se mluvilo o některých hlavních městech nebo křesťanských zemích jako o "misijním území". Situace se v následujících letech jistě nezlepšila.

Na druhé straně přinesla misijní činnost ve všech světadílech bohaté ovoce; proto existují hluboce zakořeněné, zčásti tak upevněné a zralé církve, že jsou dobře vyzbrojené jak pro potřeby vlastního společenství, tak i pro vyslání pracovníků k evangelizaci v jiných církvích a oblastech. Toto kontrastuje s oblastmi se starým křesťanstvím, v nichž je nutná nová evangelizace. Přitom je nemálo dotazů; zda je možno mluvit ještě o *speciální misijní činnosti* nebo o vymezených oblastech, anebo zda by se nemělo připustit, že existuje pouze *normativní misijní situace*, a v důsledku toho také pouze ústřední, všude stejné poslání.

Potíž vyjádřit tuto komplexní a proměnlivou realitu ve vztahu k příkazu evangelizace se ukazuje přímo v "misijním slovníku": Existuje např. určité váhání při použití výrazů "misie" a "misionáři"; jsou považovány za překonané a zatížené negativní historickou rezonancí. Dává se přednost tomu, označovat působení církve všeobecně podstatným jménem "misie" v jednotném čísle a od tohoto substantiva odvozeným přídatným jménem "misijní".

Tato potíž poukazuje na skutečnou změnu, která má však i pozitivní aspekty. Tzv. návrat anebo "repatriace" misí do poslání církve, vyústění misiologie do ekleziologie a zapojení obojího do trinitárního plánu spásy umožnily misijní činnosti znovu se nadechnout; již není chápána jako okrajová úloha církve, ale je zapojena přímo do srdce jejího života; chápe se

jako podstatná povinnost celého Božího lidu. Je nutno se však vystříhat nebezpečí zjednodušovat velmi rozdílné situace na stejnou úroveň, podobně jako nelze snížit počet misíí a misionářů *ad gentes*, případně je úplně anulovat. Konstatování, že celá církev je misijní, nevylučuje existenci speciálních misíí *ad gentes*; podobně jako konstatování, že všichni katolíci mají být misionáři, nevylučuje, ale naopak vyžaduje, aby na základě speciálního povolání existovali ti, kteří jsou "celoživotně misionáři *ad gentes*."

Misie ad gentes si ponechává svoji hodnotu

33. Rozdíly činnosti v rámci *jedné misie církve* nevyplývají z její vlastní podstaty anebo z jejího poslání, ale z různých okolností, ve kterých se misie rozvíjí.^[51] Pozorujeme-li dnešní svět pod zorným úhlem evangelizace, můžeme rozlišit tři situace.

V první řadě je to ona situace, na niž obrací pozornost misijní činnost církve: na národy, společenství, sociálně-kulturní organizace, u nichž Kristus a jeho evangelium jsou neznámé, anebo jim chybí dostatečně zralá křesťanská společenství, která by dovedla ve svém okolí rozsévat a zakořenit víru a hlásat radostnou zvěst ostatním skupinám lidí. To je vlastní misie *ad gentes*.^[52]

Dále existují křesťanská společenství, která mají přiměřené a solidní křesťanské struktury, jsou horlivá ve víře a svým životem vydávají svědectví evangeliu, vyzařují ho do svého okolí a cítí zodpovědnost za světovou misii. V nich se rozvíjí pastorační činnost církve.

Posléze je zde situace, která se nachází uprostřed mezi oběma předchozími; jedná se především o země se starou křesťanskou tradicí, ale mnohdy i o mladé církve, kde celé skupiny pokřtěných ztratily živý smysl víry, anebo se dokonce již vůbec necítí jako členové církve, případně se svým životem vzdálily od Krista a od evangelia. V tomto případě je třeba "nová evangelizace" anebo "opětná evangelizace".

34. Speciální misijní činnost anebo misie *ad gentes* se obrací "na národy a skupiny, které v Krista ještě nevěří", na "ty, kteří jsou vzdáleni Kristu", u nichž se církev "ještě nezakořenila"^[53] a jejichž kultura není dosud proniknuta evangeliem.^[54] Liší se od jiné církevní činnosti, protože se obrací na skupiny a prostředí, které z důvodu nedostatečného nebo do jisté doby neexistujícího hlásání radostné zvěsti a nepřítomnosti církve nejsou ještě křesťanské. Tato činnost má charakter zvěstování Krista a jeho evangelia, budování místní církve, rozšiřování hodnot Božího království. Zvláštnost této misie *ad gentes* vyplývá ze skutečnosti, že se obrací na "ne-křesťany". Je třeba se vyvarovat nebezpečí, že tato "výslovně misionářská úloha, kterou světil Ježíš své církvi a kterou jí ukládá každodenně znovu"^[55] v rámci rozsáhlého poslání celého Božího lidu, bude znehodnocena a v důsledku toho postupně zanedbávána nebo zapomenuta.

Na druhé straně nelze přesně vymezit hranice mezi *pastorací věřících, novou evangelizací a výslovně misijní činností* a je nemyslitelné vytvářet mezi nimi bariéry nebo ostré rozdělení. Přesto se nesmí ztrácet síla k hlásání radostné zvěsti a k zakládání nových církvi mezi národy a skupinami lidí všude tam, kde ještě nejsou, protože první úlohou církve je její poslání ke všem národům až po hranice země. Bez misie *ad gentes* byla by misijní dimenze církve zbavena zvlášť svého původního smyslu a své cílové realizace.

Právě tak je nutno mít na zřeteli reálnou a stále rostoucí oboustrannou závislost mezi různými spásnými počiny církve: každý z nich má vliv na jiný, vzájemně se povzbuzují a pomáhají si. Misijní dynamika vytváří tvůrčí výměnu mezi církvemi a je orientována na vnější svět s pozitivními vlivy v každém směru. Např. církve se starou církevní tradicí, které se zabývají velmi důležitou úlohou nové evangelizace, chápou lépe, že nemohou misijně působit na nekřesťany v jiných zemích a kontinentech, jestliže se nestarají vážně o nekřesťany ve vlastním domě: misijní pohotovost dovnitř je věrohodným svědectvím a impulsem pro misijní pohotovost navenek a naopak.

Přes potíže ke všem národům

35. Misie *ad gentes* stojí před nesmírnou úlohou, která se nijak nezmenšuje. Naopak zdá se, že má před sebou ještě mnohem větší pole, a to nejen se zřetelem na číselný demografický přírůstek, nýbrž i se zřetelem na nově vzniklé sociálně kulturní vztahy, nové kontakty a měnící se situace. Úloha hlásat Ježíše Krista u všech národů je velmi rozsáhlá a ve srovnání s lidskými silami církve neúměrně veliká.

Potíže se jeví nepřekonatelnými a mohly by být skličující, kdyby se jednalo o čistě lidské podujetí. Do některých zemí je vstup misionářů zakázán; v jiných je zakázána nejen evangelizace, ale také konverze a přímo křesťanský kult. Jinde zase vznikají překážky kulturního rázu: zprostředkování evangelního poselství se jeví jako irelevantní nebo nepochopitelné; na konverzi se pohlíží jako na zapření vlastního národa a vlastní kultury.

36. *V Božím lidu jsou i vnitřní potíže*, a tyto jsou mnohem bolestnější. Již můj předchůdce Pavel VI. poukázal v první řadě na "nedostatek horlivosti, který je tím horší, poněvadž jeho zdrojem je naše vlastní nitro; projevuje se celkovou únavou, zklamáním, zpohodlněním, nezájmem a především nedostatkem radosti a naděje".^[56] Velkou překážkou pro misijní pohotovost církve jsou též dřívější i současná rozdělení mezi křesťany,^[57] odkřesťanštění v křesťanských zemích, úbytek povolání k apoštolátu, odporudivá svědectví věřících a křesťanských společenství, kteří ve svém životě nenásledují Kristův vzor. Jednou z nejvážnějších příčin zmenšeného zájmu o misijní aktivitu je však lhostejné smýšlení, netečnost, která je rozšířena žel i mezi křesťany a která má své kořeny v nesprávných teologických představách. Tento způsob myšlení je proniknut náboženským relativismem, jenž vede k domněnce, že "jedno náboženství má stejnou platnost jako druhé". Můžeme k tomu dodat – jak řekl týž papež –, že jsou i takové "záminky, jež by nás mohly odvádět od evangelizační činnosti. Nejzákladnější jsou ty, které se snaží nalézt oporu v tom či onom učení minulého koncilu."^[58]

Doporučuji tedy teologům a odborníkům křesťanského tisku, aby zintenzivnili svoji službu pro misie a našli hluboký smysl své služby na pravé cestě "*sentire cum ecclesia*". Vnitřní a vnější obtíže nás nesmí přivést k nečinnosti anebo z nás udělat pesimisty. Co platí zde – jako v každé oblasti křesťanského života –, je důvěra pramenící z víry, tedy z přesvědčení, že hlavními osobami v misiích nejsme my, ale Ježíš Kristus a jeho Duch. My jsme pouze spolupracovníci; a když jsme udělali všechno, co jsme mohli, musíme říci: "Jsme jenom služebníci. Udělali jsme, co jsme byli povinni udělat" (Lk 17,10).

Oblasti misí ad gentes

37. Misie *ad gentes* v síle Kristova všesvětového příkazu nezná žádné hranice. Přesto však lze nastínit v obrysech různé oblasti, ve kterých se rozvíjí, takže obdržíme reálný situační obraz.

a) Teritoriální oblasti:

Misijní činnost byla normálně definována ve vztahu na přesně označené oblasti. Druhý vatikánský koncil uznal tuto oblastní dimenzi misie *ad gentes*,^[59] je i dnes důležitá a vymezila účel, zodpovědnost a zeměpisné hranice činnosti. Je sice pravda, že světové misii musí odpovídat světová perspektiva: církev nemůže akceptovat žádné hranice a politické překážky, které omezují její misijní přítomnost. Ale je také pravda, že misijní činnost *ad gentes* je odlišná od pastorace věřících a od nové evangelizace nepraktizujících (křesťanů) a je vykonávána v jasně vymezených oblastech a u určitých skupin.

Nesmíme se nechat mýlit silným vzrůstem mladých církví v poslední době. V těchto oblastech svěřených církvi, zvláště v Asii, ale také v Africe, v Latinské Americe a v Oceánii, jsou rozsáhlé neevangelizované zóny.^[60] V řadě národů nejsou celé skupiny lidí a kultur velkého významu ještě podchyceny evangelijní zvěstí a místní církví. Rovněž v tradičních křesťanských zemích jsou kraje, skupiny lidí a neevangelizované oblasti, které jsou svěřeny speciálnímu vedení misie *ad gentes*. Je tedy i v těchto zemích nutná nejenom nová evangelizace, ale v některých případech i první evangelizace.^[61]

Přesto však jednotlivé situace nejsou stejné. I když připustíme, že výpovědi vztahující se na misijní zodpovědnost církve nejsou věrohodné, nejsou-li provázeny zodpovědným nasazením nové evangelizace v zemích s křesťanskou tradicí, nelze ztotožňovat situaci národa, který Krista ještě nepoznal, s jiným národem, který Krista poznal, přijal a potom se od něho odklonil, ale žije dál v kultuře, která je přece jen proniknuta evangelijními principy a hodnotami. Ve vztahu k víře jsou zde dvě zásadně odlišná kritéria.

Zeměpisné kritérium tedy platí dále jako směrnice k určení hranic, podle kterých se musí misijní činnost řídit – i když ne zcela přesně a vždy jen dočasně. Existují země, podobně jako zeměpisné a kulturní oblasti, v nichž chybí domácí křesťanská společenství; ta jsou jinde zase tak malá, že nemohou být jednoznačným znamením přítomnosti křesťanství; anebo jim chybí dynamičnost hlásat evangelium ve svém okolí, anebo náležejí k národnostním menšinám, které nejsou zapojeny do vládnoucí národní kultury. Především na asijském kontinentu, na který by se měla orientovat hlavní pozornost misie *ad gentes*, tvoří křesťané pouze malou menšinu, i když i tam lze konstatovat mnohdy pozoruhodné konverze a příkladné formy křesťanské přítomnosti.

b) Nové sociální světy a fenomény:

Rychlé a hluboké převraty, které charakterizují dnešní svět, obzvláště jeho jižní polovinu, mají silný vliv na chápání misí: kde dřív převládaly stálé lidské a sociální poměry, dostalo se dnes vše do pohybu. Myslím např. na urbanizaci a na masivní vzrůst měst, především tam, kde je zalidňování nejsilnější. Současně žije v mnoha státech již více než polovina obyvatel v několika velkoměstech, v nichž se problémy lidí stále zhoršují, obzvláště pokud jde o anonymitu, do níž se masy cítí ponořeny.

V novověku se praktikovala misijní činnost převážně v opuštěných oblastech, vzdálených od civilizovaných center a na územích, která byla těžko přístupná v důsledku špatné komunikace, dialektu a podnebí. V dnešní době se obraz misie *ad gentes* očividně mění: dnes by se měla dávat přednost velkoměstům, v nichž vznikají nové zvyky a životní styl, nové formy kultury a komunikace, které svým způsobem ovlivňují obyvatelstvo. Je pravda, že "volba těch nejmenších" musí vést k tomu, neopomíjet periferní skupiny lidí, které jsou nejvíc izolovány. Je však také pravda, že jednotlivcům a malým skupinám nelze hlásat evangelium, zanedbávají-li se přitom ta centra, v nichž vzrůstá takzvaně nové lidstvo s novými vývojovými modely. Budoucnost mladých národů vychází z měst.

Mluvíme-li o budoucnosti, nesmíme zapomínat na mládež, která v mnohých zemích tvoří víc než polovinu obyvatel. Jak získá Kristovo poselství nekřesťanskou mládež, která tvoří budoucnost celých kontinentů? Tradiční prostředky pastorační zcela očividně již nestačí. Je třeba zakládat spolky a instituce, skupiny a domy pro mládež, kulturní a sociální iniciativy pro mládež. To je pole činnosti, na kterém se moderní církevní hnutí může rozvíjet v celé šíři.

K velkým změnám v současné době patří i emigrace a imigrace, jejímž prostřednictvím vzniká nový fenomén: Množství nekřesťanů přichází do zemí s křesťanskou tradicí; naskytuje se příležitost k novým kontaktům a kulturní výměně; církve se cítí vyzvána k jejich přijetí, k dialogu, k pomoci slovem a bratrstvím. Mezi přistěhovalci zaujímají zvláštní místo uprchlíci a zaslouží si plnou pozornost. Je jich na celém světě mnoho milionů a bude jich stále více. Uprchli před politickým útlakem a nelidskou bídou, před hladem a suchem v katastrofálním rozsahu. Církev je musí přijmout do své apoštolské péče.

Posléze je nutno připomenout často nesnesitelné poměry a chudobu v mnohých zemích, která bývá příčinou masové emigrace. Pro společenství věřících v Krista se takové nelidské poměry stávají výzvou. Hlásání Krista a Božího království se musí stát těmto národům nástrojem lidské spásy.

c) Kulturní oblasti neboli moderní areopagy

Pavel, poté co kázal na rozličných místech, přišel do Atén a odebral se na Areopag; tam hlásal radostnou zvěst vhodným a pro toto prostředí srozumitelným způsobem (srov. Sk 17,22-31). Areopag představoval tehdy kulturní centrum vzdělaného národa; dnes se může stát symbolem pro nové oblasti, v nichž má být evangelium hlášáno.

Takovým prvním areopagem novověku je svět komunikace, který lidstvo stále více sjednocuje – a jak se říkává – dělá z něho "světovou vesnici". Prostředky sociální komunikace mají natolik důležitou úlohu, že se pro mnohé staly hlavním prostředkem informací a vzdělání, vedení a rad pro individuální, rodinné a sociální chování. Především nové generace vyrůstají v takto ztvárněném světě. Snad byl tento areopag poněkud zanedbáván. K hlásání evangelia a k formování se používají většinou jiné pomocné prostředky, zatímco masmedia byla ponechána iniciativě jednotlivců nebo malých skupin a do pastoračních plánů začínají teprve vstupovat, a to na podřadném místě. Použití masmedií nemá za cíl pouze zpřístupnit mnohým poselství evangelia. Jde o mnohem dalekosáhlejší a hlubší záležitost, protože evangelizace moderní kultury závisí z velké části na jejím vlivu. Nestačí tedy použít je pouze k šíření křesťanského poselství a církevní nauky, ale poselství samo musí být integrováno do této "nové kultury", kterou vytvořila moderní komunikace. Je to komplexní problém, protože tato "nová kultura" vzniká ne tak ze svého věcného základu, ale spíše ze skutečnosti, že

existují nové způsoby sdělování ve spojení s novým vyjadřováním, novou technikou a novým psychologickým postojem. Můj předchůdce papež Pavel VI. řekl, že "rozštěpení mezi evangeliem a kulturou je bezesporu drama naší doby".^[62] Široké pole dnešní komunikace potvrzuje plně tento úsudek.

Jsou ještě i jiné areopagy moderního světa, na které se musí misijní činnost církve orientovat. Je tu např. úsilí o mír, rozvoj a svobodu národů; jsou zde lidská práva a práva národů, především menšin; povznesení ženy a dítěte; ochrana všeho stvoření je rovněž oblast, kterou je třeba objasnit ve světle evangelia.

Dále je zde všestranně rozsáhlý areopag kultury, vědeckého bádání a mezinárodních vztahů, jež umožňují dialog a vedou k novým projektům ve prospěch života. Do těchto nových moderních intencí je nutno se pozorně vpravit a angažovat se v jejich prospěch. Lidé se cítí jako námořníci v rozbouřeném moři života, povolání ke stále větší solidaritě a jednotě. Pouze za spoluúčasti všech mohou být problémy studovány, diskutovány a vyzkoušeny.

K tomu se osvědčují stále více mezinárodní organizace a setkání v mnohých sektorech lidského života od kultury po politiku, od hospodářství až k vědeckému bádání. Křesťané, kteří žijí a pracují v těchto mezinárodních dimenzích, mají mít stále na zřeteli jako svoji povinnost vydávat svědectví evangeliu.

38. Naše doba má v sobě cosi fascinujícího a současně i dramatického. Zatímco na jedné straně se lidé ženou za materiálním úspěchem a zdá se, jako by se stále víc ponořovali do konzumního materialismu, na druhé straně se projevuje stále víc úzkostlivé hledání smyslu života a potřeba vnitřního života, touha osvojit si nové formy koncentrace a modlitby. Nejenom v nábožensky formovaných kulturách, ale i v sekularizované společnosti se hledá duchovní dimenze života jako léčebný prostředek proti odlidštění. Tento tzv. fenomén "návratu k náboženství" není bez dvojmyslnosti, obsahuje však pozvání. Církev vlastní neocenitelná duchovní dobra, která může lidstvu nabídnout: je to Kristus, který sám sebe označil jako "cestu, pravdu a život" (Jan 14,16). Je to křesťanská cesta k setkání s Bohem, k modlitbě, k askezi, k objevení smyslu života. I to je třeba na areopagu ohlašovat.

Věrnost Kristu a podpora svobody člověka

39. Všechny formy misijní činnosti jsou poznamenány vědomím, že je nutné napomáhat ke svobodě člověka, mezitím co se mu hlásá Ježíš Kristus. Církev musí být věrná Kristu, jehož je tělem a v jehož poslání pokračuje. Jde "stejnou cestou, jakou šel Kristus, totiž cestou chudoby, poslušnosti, služby a sebeobětování až k smrti, nad kterou Pán zvítězil."^[63] Církev má tedy povinnost učinit vše, aby rozvíjela ve světě své poslání a získala všechny národy; k uskutečnění tohoto svého plánu má také právo, které jí dal Bůh. Náboženská svoboda, mnohdy ještě omezená a utiskovaná, je předpokladem a garancí pro všechny svobody, které zaručují společné dobro člověka i národů. Je třeba doufat, že pravá náboženská svoboda bude zajištěna všem a všude. Církev se o to zasazuje v různých zemích, především v zemích s katolickou většinou, kde má větší vliv. Jedná se přitom více o nezadatelné právo každého člověka než o problém náboženské menšiny nebo většiny.

Na druhé straně se církev obrací na člověka, plně respektujíc jeho svobodu.^[64] Misie neutiskuje svobodu, ale spíše ji podporuje. *Církev předkládá, ale neutiskuje.* Respektuje

člověka i kultury, zastavuje se před svatyní svědomí. Těm, kteří se pod různými záminkami staví proti misiím, církev opakuje: Otevřte Kristu brány.

Obracím se na všechny místní církve, mladé i staré. Svět se stále více sjednocuje, duch evangelia musí vést k překonání všech kulturních a národních bariér a musí se vyhnout jakémukoli uzavření do sebe. Již papež Benedikt XV. napomínal misionáře své doby, že "ztratí svoji vlastní identitu, jestliže budou myslet více na svůj pozemský domov než na nebeský."^[65]

Tato výzva platí dnes pro všechny církve: otevřte dveře misionářům, protože každá misijní církev, "kdyby se dobrovolně odštěpila od univerzální církve, ztratila by tím svůj vztah k Božímu záměru a ochudila by se tím o svůj celocírkevní rozměr."^[66]

Pozornost obrátit na jih a na východ

40. Misijní činnost představuje i dnes pro církev velkou výzvu. Na konci druhého tisíciletí vykoupení, je stále jasnější, že ony národy, ke kterým ještě hlásání Krista neproniklo, tvoří většinu lidstva. Bilance misijní činnosti novověku je jistě pozitivní: církev je zakořeněna na všech kontinentech, ale většina věřících a místních církví nežije již ve staré Evropě, ale na oněch kontinentech, které misionáři otevřeli víře.

Zůstává skutečnost, že "nejzazší konec světa", kam je třeba přinést evangelium, se stále více vzdaluje. Tvrzení Tertuliánovo, že "evangelium je hlásáno na celém světě a u všech národů"^[67] je velmi vzdálené od konkrétní skutečnosti. Misie *ad gentes* stojí teprve na svém začátku. Objevují se nové národy; také ony mají právo na hlásání spásy. Růst obyvatel na Jihu a v Orientu, v nekřesťanských zemích, zvětšuje stále počet těch, kteří neznají vykoupení v Kristu.

Misijní pozornost musí být tedy zaměřena na ty zeměpisné oblasti a na ta kulturní místa, které zůstaly mimo vliv evangelia. Všichni, kdo věří v Krista, mají cítit apoštolskou horlivost, aby zprostředkovali jiným radost a světlo jako integrující část své víry. Tato horlivost se při pohledu na nesmírné obzory nekřesťanského světa musí stát téměř hladem a žízňí seznamovat s Pánem.

V. KAPITOLA

Cesty misií

41. "Misiijní činnost není nic jiného a nic menšího než zjevování – epifanie – Božího plánu a jeho naplňování ve světě a v jeho dějinách; v nich Bůh prostřednictvím misií zjevně uskutečňuje dějiny spásy."^[68] Jaké cesty sleduje nyní církev, aby dosáhla tohoto výsledku?

Misie je jedinou, ale komplexní skutečností, která se rozvíjí v různých formách a má v současné církvi a v současném světě mimořádný význam.

První formou evangelizace je osobní svědectví

42. Člověk dnešní doby věří víc svědectví než učitelům,^[69] víc zkušenosti než nauce, víc životu a skutkům než teorii. Svědectví křesťanského života je nenahraditelnou formou misií. Kristus, v jehož poslání pokračujeme, je hlavním "svědkem" (Zj 1,5; 3,14) a vzorem křesťanského svědectví. Duch svatý provází cestu církve a dává jí účast na svědectví, které sám vydává o Kristu (srov. Jan 15, 26-27).

První formou svědectví je život misionáře, křesťanské rodiny a křesťanského společenství; tato forma dává poznat nový způsob chování. Misionář, který přes všechny hranice a lidské slabosti žije prostě podle Kristova vzoru, je Božím znamením a transcendentní skutečností. Toto svědectví mohou a musí však v církvi vydávat všichni tím, že se snaží napodobit božského Mistra,^[70] v mnohých případech je svědectví jedinou možnou formou být misionářem.

Evangelijní svědectví, které svět bere nejvíc vážně, je pozornost vůči lidem, láska k chudým a malým, k trpícím. Obdarovavací charakter tohoto postoje a této aktivity odlišuje se hluboce od běžného lidského egoismu a vyvolává otázky po Bohu a po evangeliu. Rovněž angažování se ve prospěch míru, spravedlnosti a lidského rozvoje je evangelijním svědectvím, jestliže znamená pozornost vůči člověku a je-li orientováno na jeho celkový rozvoj.^[71]

43. Křesťan a křesťanská společenství mají hluboké kořeny v životě dotyčných národů; jsou svědky evangelia rovněž věrností ke své vlasti, ke svému lidu, ke své národní kultuře – a to vždy v té svobodě, kterou nám Kristus přinesl. Křesťanství je otevřeno všeobecnému bratrství, protože všichni lidé jsou syny a dcerami téhož Otce a sourozenci v Kristu.

Církev je povolána vydávat Kristu svědectví tím, že se staví statečně a prorocky proti korupci politické a hospodářské moci; tím, že nehledá ani slávu, ani hmotná dobra; tím, že svůj vlastní majetek dává ve prospěch nejchudším a zve k prostému životu v Kristu. Církev a misionáři musí vydávat rovněž svědectví pokory, což se vztahuje především na ně samé. Tato pokora se projevuje schopností zpytovat svědomí, jak v osobní, tak ve společenské oblasti, aby se zlepšilo osobní chování a odstranilo vše, co by bylo proti evangeliu a co by znetvořilo Kristovu tvář.

První hlásání Krista Spasitele

44. Hlásání má v misiích vždy přednost. Církev se nesmí vymykat výslovnému Kristovu příkazu; nesmí připravit lidstvo o "dobrou zvěst", že je Bohem milováno a spaseno. "Základem, středem a zároveň i vrcholem evangelizace jejího úsilí zůstane vždy jasné vyznání, že v Ježíši Kristu ... se poskytuje každému člověku možnost spásy jako dar Boží milosti a dobrotivosti."^[72] Cílem všech forem misijní činnosti je hlásání této radostné zvěsti; ona uvádí do tajemství skrytého v čase a objeveného v Kristu a toto tajemství objevuje (srov. Ef 3,3-9; Kol 1,26-29). Kristus je srdcem misií a života církve, stěžejním bodem celé evangelizace.

V komplexní skutečnosti misií hraje první hlásání evangelia centrální a nenahraditelnou úlohu, protože je uvedením "do tajemství Boží lásky, která volá k osobnímu vztahu ke Kristu"^[73] a otvírá cestu k obrácení. Víra vyrůstá z hlásání. Každé církevní společenství začíná a žije z osobní odpovědi na tuto radostnou zvěst každého jednotlivého věřícího.^[74] Tak jako je celá ekonomie spásy orientována na Krista, tak je hlásání jeho tajemství cílem každé misijní činnosti.

Předmětem hlásání radostné zvěsti je Kristus ukřižovaný, mrtvý a zmrtvýchvstalý: jím se uskutečňuje plné a pravé osvobození od zlého, od hříchu a od smrti; v něm daruje Bůh "nový život", božský a věčný život. To je ta "dobrá zvěst", která proměňuje člověka a dějiny lidstva a všechny národy mají právo poznat ji. Toto hlásání se má dít v kontextu života a národů, které je obdrželi. Dále musí vyplývat z postoje lásky a úcty vůči posluchači, v konkrétní a okolnostem přizpůsobené řeči. V něm působí Duch svatý a vytváří mezi misionářem a posluchači společenství, které je takto možné, protože on i oni jsou prostřednictvím Krista spojeni s Otcem.^[75]

45. Hlásání jako činnost v jednotě s celým církevním společenstvím není nikdy čistě osobní záležitostí. Misionář je zde a působí silou obdrženého příkazu; i když je sám, je spjat neviditelným, ale těsným poutem s misijní činností celé církve.^[76] Posluchači poznávají dříve nebo později za ním společenství, které ho poslalo a které ho podporuje.

Hlásání je oduševněno vírou, kterou vyvolává u misionáře nadšení a horlivost. Jak již bylo řečeno, označují Skutky apoštolů tento postoj slovem *parrésia*, to znamená: mluvit otevřeně a s odvahou. Tento výraz používá i sv. Pavel: "Odvážili jsme se s důvěrou v našeho Boha kázat vám radostnou Boží zvěst i přes mnohý těžký zápas" (1 Sol 2,2). "Modlete se ... také za mne, aby mi bylo dáno pravé slovo, když promlouvám, abych bez okolků zvěstoval tajemné pravdy evangelia – jsem jeho hlasatelem v poutech! – a abych mluvil neohroženě, jak je mou povinností" (Ef 6,18-20).

Misionář při hlásání mezi nekřesťany vychází z přesvědčení, že tak jako u jednotlivců, tak i u národů je zde již působením Ducha – i když neuvědoměle – očekávání poznat pravdu o Bohu, o lidech, o cestě k osvobození ze hříchů a smrti. Oduševnění při hlásání Krista přichází z přesvědčení, že může odpovědět na toto očekávání, aniž by se nechal zbavit odvahy a aniž by upustil od svého svědectví, i když má vyznávat svoji víru v prostředí lhostejném nebo nepřátelském. Ví, že v něm mluví Otcův Duch (srov. Mt 10,17-20; Lk 12,11-12) a může opakovat s apoštoly: "My jsme svědky těchto událostí, stejně i Duch svatý" (Sk 5,32). Ví, že

nehlásá lidskou moudrost, ale "Boží slovo", které má svoji vlastní a vnitřní sílu (srov. Řím, 1,16).

Nejlepší důkaz pro to je oběť života až k přijetí smrti jako svědectví víry v Ježíše Krista. Dějiny křesťanství znají odedávna velký a na cestě evangelia nepostradatelný počet "mučedníků", tzn. svědků. Rovněž v dnešní době je jich velký počet: biskupů, kněží, řeholníků a řeholnic, laiků a neznámých hrdinů, kteří dali svůj život jako svědectví víry. Oni jsou na prvním místě hlasateli a svědky.

Obrácení a křest

46. Cílem hlásání Božího slova je *křesťanské obrácení*, tj. plná a upřímná příslušnost ke Kristu a jeho evangeliu prostřednictvím víry. Obrácení je Boží dar, dílo Trojice: je to Duch, který otvírá srdce, aby lidé uvěřili v Pána a mohli "jej vyznávat" (srov. 1 Kor 12,3). Ježíš říká těm, kteří se k němu s vírou blíží: "Nikdo nemůže přijít ke mně, jestliže ho nepřitáhne Otec, který mě poslal" (Jan 6,44).

Obrácení je od začátku plný a radikální výraz víry, který nezná ani hranice, ani zábrany a přijímá Boží dar zcela a úplně. Současně však dává s jistotou do pohybu dynamický a trvalý proces, který trvá celý život a vyžaduje stálý přechod ze "života podle těla k životu podle Ducha" (srov. Řím 8,3-13). Znamená přijmout Kristovu skutečnost spásy a stát se jeho učedníkem.

Církev vyzývá všechny k tomuto obrácení podle příkladu Jana Křtitele, který připravoval cestu pro Krista tím, že "hlásal křest pokání, aby byly odpuštěny hříchy" (Mk 1,4), a podle samotného Kristova příkladu, jenž po uvržení Jana do žaláře šel opět do Galileje a hlásal tam Boží evangelium: »Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu« (Mk 1,14-15).

O dnešní výzvě k obrácení, kterou misionáři orientují na nekřesťany, se buď diskutuje, anebo se o ní mlčí. Někteří v tom vidí akt "proselytismu"; říkají, že by stačilo pomoci lidem být více lidmi, anebo být věrnější vlastnímu náboženství; říkají, že by stačilo vytvořit taková společenství, která by byla schopna zasadit se o spravedlnost, svobodu, mír a solidaritu. Zapomíná se však přitom na to, že každý člověk má právo slyšet o Božím "dobrém poselství", které se v Kristu zjevilo a darovalo; pouze takto může člověk uskutečnit své vlastní povolání. Velikost této události zaznívá v Ježíšových slovech Samaritance: "Kdybys znala Boží dar" a v neuvědomělém, ale palčivém požadavku ženy: "Pane, dej mi tu vodu, abych už nikdy neměla žízeň" (Jan 4,10.15).

47. Pod vlivem Ducha svatého vyzývali apoštolové ke změně života, k obrácení a k přijetí křtu. Hned po svatodušním zážitku oslovuje Petr přesvědčivým způsobem shromáždění: "Když to uslyšeli, proniklo jim to srdce a ptali se Petra i ostatních apoštolů: Bratři, co máme dělat? Petr jim odpověděl: Obráťte se! A každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly odpuštěny hříchy, a jako dar dostanete Ducha svatého" (Sk 2,37-38). A onoho dne pokřtil kolem tři tisíc lidí. Jindy, po uzdravení ochrnutého, říká Petr ke shromáždění: "Obráťte se a dejte se na pokání, aby vaše hříchy byly zahlazeny!" (Sk 3,19)

Obrácení ke Kristu je úzce spojeno se křtem: toto spojení nevzniklo jenom z církevní praxe, ale na základě Kristovy vůle a jeho misijního příkazu učinit všechny národy jeho

učedníky a pokřtít je (srov. Mt 28,19); vyplývá i z vnitřní souvislosti, ti všichni v něm obdrželi nový život: "Amen, amen, pravím ti – mluví Ježíš k Nikodémovi – Jestliže se nenarodí někdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do Božího království" (Jan 3,5). Křest nás skutečně rodí k novému životu jako Boží děti. Spojuje nás s Ježíšem Kristem a pomazává nás v Duchu svatém. Křest není pouze zpečetěním obrácení, jako pouhé vnější znamení, ukazující a potvrzující toto obrácení; mnohem víc je svátostí, která označuje toto znovuzrození v Duchu a působí reálný a nerozlučný svazek s Trojicí a z pokřtěných tvoří údy Krista a jeho církve.

Na to všechno je nutno upozornit, protože někteří právě tam, kde se rozvíjejí misie *ad gentes*, se kloní k tomu, odtrhovat obrácení se ke Kristu od křtu a označují jej jako nepotřebný. Je pravda, že v určitých oblastech lze pozorovat sociologické aspekty vztahující se ke křtu, které pravý smysl víry spíš zatemňují. To pochází z různých historických a kulturních faktorů, které je nutno odstranit – pokud ještě někde jsou –, aby se svátost duchovního znovuzrození ukázala ve svém plném významu. Této úloze se musí věnovat místní církevní společenství. Je také pravda, že ne málo lidí připouští, že vnitřně jsou spojeni s Kristem a jeho poselstvím, nechtějí však, aby toto spojení mělo sakramentální ráz, protože na základě svých předsudků anebo vinou křesťanů nemohou pochopit pravou podstatu církve jako tajemství víry.^[77]

Chtěl bych tyto lidi povzbudit, aby se zcela otevřeli Kristu, a upozornit je na to, že – jestli sami cítí přitažlivost Kristovu – on sám předem ustanovil církev jako "místo", kde se s ním skutečně mohou setkávat. Současně vyzývám věřící a křesťanská společenství, aby vydávali Kristu svým novým životem věrohodné svědectví.

Zajisté, každý obrácený je darem pro církev a znamená pro ni těžkou zodpovědnost; nejenom proto, že má být v katechumenátu připravován na křest a musí být podporován náboženskou výchovou, ale i proto, že tento člověk, obzvláště jako dospělý, přináší s jakousi novou energií zápal víry a přání najít v samotné církvi žité evangelium. Bylo by pro něho zklamáním, kdyby v církevním společenství, do něhož vstoupil, se setkal s unaveným, neradostným, k obnově neochotným životem. Nemůžeme hlásat obrácení, jestliže se my sami každý den neobracíme.

Tvoření místních církví

48. Obrácení a křest začleňují do církve, v níž již vznikla nebo se vytváří nová společenství, jež vyznávají Ježíše jako Pána a Spasitele. To je součást Božího plánu. Jemu "se zalíbilo volat lidi k účasti na svém životě nejen jednotlivě, bez jakéhokoli vzájemného vztahu, nýbrž vytvořit z nich lid, který shromažďuje vjedno rozptýlené Boží děti."^[78]

Cílem misie *ad gentes* je zakládat křesťanská společenství a rozvíjet církve až k jejich plné zralosti. To je hlavní úkol, který určuje misijní činnost natolik, že ji lze považovat za splněnou pouze tehdy, podaří-li se jí zřídít nové místní církve, které v lokálním prostředí plní přiměřeně svoji funkci. o tom je v dekretu *Ad gentes* obsáhná řeč^[79] a teologický rozvoj po koncilu zdůraznil, že mysterium církve je obsaženo v každé dílčí části, pokud není izolovaná, ale zůstává ve společenství se všeobecnou církví a tak se stává rovněž misijní. Jde přitom o velké a dlouhodobé dílo. A je těžké přesně vymezit fáze, v nichž misijní činnost v užším

smyslu přestává a přechází do normální pastorace. Některé body musí však přesto zůstat jasné.

49. Především je nutné pokoušet se zřizovat všude křesťanská společenství, která mají být "znamením Boží přítomnosti ve světě"^[80] a mají se vyvíjet v (místní) církvi. Přes velký počet diecézí jsou stále rozsáhlé oblasti, v nichž místní církve buď úplně chybí, anebo jsou nedostatečné pro velikost území nebo hustotu zalidnění. Církevně historická fáze *plantatio Ecclesiae* (zasazování církve) není uzavřena; mnohem spíše u mnohých lidských skupin teprve začíná.

Zodpovědnost za tento úkol nesou jak všeobecná církev, tak místní církve, všichni Boží lid, stejně jako různé misijní síly. Každá církev – i ta, která pozůstává z nově obrácených – je svou přirozeností misijní, obdržela evangelium a nese je dál. Víra se projevuje vždy jako Boží dar, má být prožívána (rodina, farnost, společenství) a má vyzařovat ve svědectví života a slov. Hlásání evangelia křesťanským společenstvím – nejdřív ve vlastní oblasti a posléze i jinde – je účastí na všeobecných misiích a tak je nejsrozumitelnějším znamením pro bohatství víry. Být misionářem vyžaduje radikální obrácení v duchovním postoji – a to platí jak pro jednotlivce, tak jako pro společenství. Pán nás volá nepřetržitě, abychom se dostali z vlastního zajetí a dělili se s druhými o vše, co máme, začínající tím nejvzácnějším: vírou. Podle tohoto misijního příkazu budou hodnoceny všechny církevní organizace, všechna hnutí, farnosti a apoštolská díla. Jen tehdy, stane-li se misijním, může křesťanské společenství překonat vnitřní napětí a rozkol a najít opět svoji jednotu a sílu víry.

Misijní síly, které vycházejí z jiných církví a zemí, musí působit ve spojení s místní církví pro rozvoj křesťanského společenství. Obzvláště jim přísluší – vždy podle pokynů biskupů a ve spolupráci s místními zodpovědnými činiteli – šířit víru a napomáhat k rozšíření církve v nekřesťanském okolí, působit v misijním duchu na místní církve, aby pastorační starost byla vždy zaměřena na misie *ad gentes*. Každá církev nechť si osvojí starosti Krista, dobrého Pastýře, který se ujímá vlastního stáda, ale současně se stará též o všechny "ostatní ovce, které nejsou z jeho ovčince" (Jan 10,16).

50. Tato starost tvoří motiv a podnět pro obnovení ekumenického úsilí. Vzhledem k existujícím spojením mezi *ekumenickou a misijní aktivitou* nutně působí oba faktory společně. Jednak je nutné uznat, že "rozdělení křesťanů je na újmu svaté věci hlásání evangelia všemu stvoření a mnohým uzavírá přístup k víře".^[81] Skutečnost, že radostné poselství smíření hlásají křesťané, kteří jsou mezi sebou rozdělení, zmenšuje sílu svědectví; proto je naléhavě třeba pracovat pro sjednocení křesťanů, aby misijní aktivita působila přesvědčivěji. Současně se nesmí zapomínat, že už tyto snahy o sjednocení jsou znamením smíření, které Bůh mezi nimi působí.

Na druhé straně se nesmí přehlédnout, že všichni ti, kteří přijali křest v Kristu, tvoří mezi sebou určité, i když nedokonalé společenství. Na tom se zakládá orientace daná koncilem: Katolíci mají "bratrsky spolupracovat s odloučenými bratry podle směrnic Dekretu o ekumenismu, a to, pokud možno společným vyznáváním víry v Boha a v Ježíše Krista před pohany a společnou činností na poli jak sociálním a technickém, tak kulturním a náboženském, s vyloučením všeho zdání indiferentismu a konfuzionismu i nezdravého soupeření".^[82]

Ekumenické úsilí a svorné svědectví křesťanů o Ježíši Kristu, náležejících k různým církvím a církevním společenstvím, přineslo již první ovoce. Stále je však nutné, aby spolupracovali a společně vydávali svědectví zvláště v dnešní době, kdy křesťanské a nekřesťanské sekty působí zmatek. Šíření se těchto sekt představuje ohrožení pro katolickou církev i pro ostatní církevní společenství, s nimiž vede dialog. Tam, kde je to jenom možné a v závislosti na místních okolnostech, má být i odpověď křesťanů ekumenická.

"Základní církevní obce" hlasatelé evangelia

51. Základní církevní obce (známé i pod jinými jmény) rostou rychle v mladých církvích. Jsou podporovány biskupy a jejich konferencemi jako pastorační priorita a osvědčují se jako centra křesťanské formace a misijního vyzařování. Jedná se přitom o skupiny křesťanů, kteří se setkávají na úrovni rodiny anebo v omezeném okruhu, aby se modlili, četli Písmo svaté, prohlubovali si náboženské vědomosti a projednávali lidské i církevní problémy z hlediska společné angažovanosti. Jsou znamením životnosti církve, pomáhají při výchově a při hlásání evangelia a jsou cenným východiskem pro nové společenství, založené na "civilizaci lásky".

Taková společenství rozčleňují a decentralizují farní společenství, se kterým zůstávají stále spojena. Mají kořeny v městském i venkovském prostředí a stávají se kvasem křesťanského života, pečují o lidi opuštěné a usilují o změnu společnosti. V nich zakouší jednotlivý křesťan, co je společenství, cítí se sám jako aktivní prvek a je orientován ke spolupráci na společném díle všech. Tak se stávají základní společenství pomocí pro první a prohloubené hlásání evangelia a pramenem nové služby. Vedena láskou ke Kristu nabízejí pomoc, jak lze překonat rozdělení, kmenové egoismy a rasismus.

Každé společenství, které chce být křesťanské, musí být skutečně založeno a žít v Kristu, v naslouchání Božímu slovu, v modlitbě, která má svůj střed v eucharistii, ve společenství, které je jedno srdce a jedna mysl, a ve vzájemném dělení, odpovídajícím potřebám členů (srov. Sk 2, 42-47). Každé společenství – na to upozornil Pavel VI. – musí žít v jednotě s místní i všeobecnou církví, v upřímném společenství s pastýři a s učitelským úřadem; přitom se snaží působit misijně a vyhýbat se každé ideologické izolaci anebo možnosti stát se jejím nástrojem.^[83] "Protože církev je společenství, jsou i nové základní obce, které žijí skutečně v jednotě s církví, pravým výrazem společenství a prostředkem k vytvoření ještě hlubšího společenství. Proto dávají oprávnění k velké naději pro život církve."^[84]

Evangelium vtělit do národních kultur

52. Při své misii mezi různými národy se církev setkává s různými kulturami a je zapojena do procesu inkulturace. Tento požadavek provázal celou historickou cestu církve, dnes je však mimořádně důležitý a naléhavý.

Proces uvádění církve do národních kultur vyžaduje dlouhý čas. Jedná se nejenom o vnější přizpůsobení, protože inkulturace "znamená vnitřní přetvoření autentických kulturních hodnot jejich zapojením do křesťanství a zakořenění křesťanství do různých kultur."^[85] Je to tedy hluboký a všeobsáhlý proces, který zahrnuje nejen křesťanské poselství, ale i smýšlení a

církevní praxi. Jde však také o obtížný proces, protože jedinečnost a plnost křesťanské víry nesmí být žádným způsobem poškozena.

Inkulturační vtěluje církev evangelium do různých kultur a současně přivádí národy s jejich kulturou do svého společenství.^[86] Předává jim své vlastní hodnoty a sama přijímá, co je v těchto kulturách dobré, a obnovuje je zevnitř.^[87] Takže se církev stává inkulturační stále srozumitelnějším znamením toho, co je nejvhodnějším prostředkem misíí.

Díky této činnosti místních církví je všeobecná církev sama obohacována v různých oblastech křesťanského života výrazovými formami a hodnotami, jako např. v hlásání evangelia, v kultu, teologii, charitativní činnosti. Učí se hlouběji poznávat a vyjadřovat Kristovo mysterium a je povzbuzována ke stále obnově. Tato témata byla předmětem koncilu a následujících projevů učitelského úřadu. Tím jsem se opětovně zabýval při návštěvách u mladých církví.^[88]

Inkulturační je pomalá cesta, která provází celý misionářský život a která se vztahuje na různé spolupracovníky misíí *ad gentes*: na křesťanská společenství během jejich vývoje, na pracovníky v pastoraci – ti všichni nesou zodpovědnost za hodnotu a podněty tohoto úsilí.^[89]

53. Misionáři, kteří přicházejí z jiných církví a zemí, musí se začlenit do sociálně-kulturního světa těch, k nimž jsou posláni, a přemoci zvyklosti přinesené z vlastního rodiště. Musí se naučit řeč té krajiny, v níž pracují, znát charakteristické výrazové formy tamní kultury a z vlastní zkušenosti odhalit jejich cenu. Jenom s těmito znalostmi budou věrohodným a plodným způsobem předávat národům zvěst o skrytém tajemství (srov. Řím 16,25-27; Ef 3,5). Jistěže nemají zapřít svoji vlastní kulturní identitu, ale mají rozumět prostředí, ve kterém působí, mají ho chránit, ztvárňovat a pronikat evangeliem. Tak budou schopni vstoupit do dialogu s novým sociálně-kulturním světem. Životní styl, který přitom přijmou, má být znamením svědectví evangelia a solidarity s lidmi.

Rozvíjející se křesťanská společenství budou, inspirována evangeliem, moci tak vyjadřovat svoji vlastní křesťanskou zkušenost vždy lépe a originálním způsobem, v souladu s vlastní kulturní tradicí, ale vždy v souladu s objektivními požadavky samotné víry. Především se zřetelem na choulostivější oblasti inkulturační mají dílčí církve téhož území^[90] spolupracovat navzájem mezi sebou a s celou církví v přesvědčení, že pouze starost jak o všeobecnou, tak o dílčí církev je uschopní přeložit poklad víry do oprávněné rozličnosti vlastních výrazových forem.^[91] Tak poskytují skupiny, které přijaly evangelium, podklady pro "překlad" poselství evangelia.^[92] Mají si být vědomy pozitivního přínosu daného v průběhu věků, díky vzájemným stykům křesťanství s různými kulturami. Nesmějí však přitom zapomínat na nebezpečí, pocházející ze změn významu, ke kterému se čas od času docházelo.^[93]

54. V tomto platí některé směrnice zásadního významu. Inkulturační ve svém správně chápaném procesu se musí řídit dvěma principy: "slučitelností různých daných kultur s evangeliem a skutečností, že je jedna všeobecná, univerzální církev."^[94] Biskupové jako strážci "pokladu víry" se mají přičiňovat o věrnost a hlavně opatrnost,^[95] při čemž je třeba velké vyváženosti. Vzniká totiž nebezpečí nekritického přechodu z odcizení se vlastní kultuře k přehodnocení kultury, která je výtvořem člověka a tím je poznačena hříchem. Také kultura musí být "ozdravena, povznesena a zdokonalena".^[96]

Takový proces musí probíhat postupně, aby mohl být skutečně výrazem křesťanské zkušenosti společenství. "Křesťanské mysterium potřebuje čas k dozrání v duši vašeho národa" – řekl Pavel VI. v Kampale, – "aby jeho přirozený hlas se mohl ještě jasněji a svobodněji harmonicky vznést v chóru všech hlasů všeobecné církve".^[97] Posléze se musí inkulturace vztahovat na celý Boží lid a nejenom na jednotlivé odborníky, poněvadž je známo, že lid přemýšlí o původním smyslu víry, což nesmíme ztratit ze zřetele. Inkulturace musí být sice řízena a je nutné jí napomáhat, ale nesmí být vnucována, aby nevyvolala negativní reakce u křesťanů. Má být výrazem společenského života, a ne výlučným plodem učeného bádání, musí tedy ve společenství sama dozrávat. Zachování tradičních hodnot je výsledkem zralé víry.

Dialog s bratry jiných náboženství

55. Dialog mezi různými náboženstvími je součástí poslání církve k hlásání evangelia. Je-li chápán jako metoda a prostředek k vzájemnému poznání a obohacení, nestojí v protikladu vůči misi *ad gentes*, ale naopak, má na ni zvláštní návaznost a je přímo jejím zvláštním výrazem. Tato misie se orientuje na ty, kteří Krista a jeho evangelium ještě neznají a patří převážně k jiným náboženstvím. V Kristu volá Bůh k sobě všechny národy a chce jim sdělit plnost svého zjevení a své lásky. Zpřítomňuje se různým způsobem, a to ne pouze jednotlivcům, ale též národům v bohatství jejich spirituality, která nalézá v náboženstvích svůj přednostní a podstatný výraz, i když obsahují "mezery, nedokonalosti a bludy".^[98] Koncil a následné projevy učitelského úřadu zdůraznily toto vše dostatečně; přitom zastávaly vždy stanovisko, že spása a plnost zjevení přicházejí z Krista a dialog neosvobozuje od hlásání evangelia.^[99]

Ve světle ekonomie spásy nevidí církve žádný protiklad mezi hlásáním Krista a dialogem různých náboženství mezi sebou, ale ví o nutnosti spojit obojí v rámci misie *ad gentes*. Je však třeba, aby oba tyto prvky hájily nejen vnitřní úzkou spojitost, ale i svoji rozdílnost, aby nebyly směřovány ani zneužívány a aby ani nebyly považovány za vzájemně zaměnitelné.

Nedávno jsem napsal biskupům Asie: "I když církve ráda uznává všechno, co je svaté a pravdivé v náboženských tradicích buddhismu a hinduismu a v islámu – odzrcadlováním oné pravdy, která osvěcuje všechny lidi –, přece však toto neumenšuje její povinnost a pevné rozhodnutí hlásat Krista, který je »cesta, pravda a život« ... Skutečnost, že členové jiných náboženství obdrží Boží milost i mimo normální cestu, kterou určil Kristus, a mohou být Kristem spaseni, neruší výzvu k víře a ke křtu, které Bůh chce pro všechny národy."^[100] Vskutku, Kristus sám "výslovným zdůrazněním nutnosti víry a křtu, potvrdil zároveň i nutnost církve, do které lidé vstupují křtem jako branou."^[101] Dialog musí být veden a realizován v přesvědčení, že církve je vlastní cestou spásy a že jedině ona sama má plnost prostředků spásy.^[102]

56. Dialog nevzniká z taktiky nebo ze sobeckého zájmu, ale má důvody, požadavky a důstojnost svého druhu. Vzniká z hlubokého respektu před vším, co způsobil v člověku Duch, který vane, kam chce.^[103] V něm se snaží církve objevit "semeno slova"^[104] a "paprsky pravdy, které osvěcují všechny lidi"^[105] – semena a paprsky, které se nacházejí v osobách a náboženských tradicích lidstva. Dialog je založen na naději a lásce a přináší plody v Duchu.

Ostatní náboženství znamenají pro církve určitou výzvu; povzbuzují ji přímo k tomu, aby objevovala znamení Kristovy přítomnosti a působení Ducha, a rovněž k tomu, aby prohlubovala vlastní identitu a dosvědčovala úplnost zjevení, jehož je strážkyní k dobru všech.

Z toho povstává onen postoj ducha, který má oživovat tento dialog v souvislosti s misí *ad gentes*. Partner dialogu musí vyhovovat vlastním tradicím a náboženským přesvědčením a být přístupný chápat druhé, a to jak bez zastírání, tak bez uzavřenosti do sebe, avšak v duchu pravdy, pokory a poctivosti, s vědomím, že dialog může každého obohatit. Nesmí být přítom žádná poddajnost, ani žádný irénismus. Je třeba oboustranného svědectví pro společný pokrok na cestě náboženského hledání a zkušenosti. Toto slouží zároveň k přemožení předsudků, nedorozumění a nesnášenlivosti. Dialog směřuje k vnitřnímu třibení a obrácení, které bude duchovně plodné, bude-li vpravdě vedeno Duchem.

57. Dialogu se otvírá široké pole a může mít různé formy a projevy: od myšlenkové výměny mezi experty náboženských tradic anebo jejich oficiálních zástupců až ke spolupráci pro celkový rozvoj a zachování náboženských hodnot, od sdílení odpovídajících duchovních zkušeností k tzv. "dialogu života", ve kterém si věřící různých náboženství navzájem stvrzují vlastní lidské a náboženské hodnoty v běhu všedního dne a navzájem si pomáhají je prožívat a tak vytvářet spravedlivé a bratrské společenství.

Všechna věřící a křesťanská společenství jsou povolána vést tento dialog, i když různým způsobem. K tomu je přínos laiků nenahraditelný. Mohou "svou činností a příkladem života přispívat ke zlepšení vztahů mezi lidmi různého náboženství".^[106] Někteří z nich budou moci k tomu přispět také ve vědě a ve výzkumu.^[107]

Vím, že nemálo misionářů a křesťanských společenství v těžké a často ne správně pochopené cestě dialogu vidí jedinou možnost vydat upřímně svědectví Kristu a velkodušně sloužit lidem, a chtěl bych je povzbudit, aby vytrvali ve víře a lásce i tam, kde jejich úsilí nenachází ani sluchu, ani odpovědi. Nepřísluší nám znát časy a termíny, které Otec určil ze své moci. Dialog je cesta k Božimu království a přinese jistě ovoce, i když časy a termíny jsou vyhrazeny Otci (srov. Sk 1,7).

Napomáhat rozvoji formování svědomí

58. Misie *ad gentes* vznikají i dnes z velké části v oněch oblastech jižní polokoule, kde je obzvlášť naléhavé zasadit se o celkový rozvoj a osvobození od každého útisku. Církev vždy dovedla u národů, kterým přinášela evangelium, napomáhat pokroku a i dnes, víc než v minulosti, jsou misionáři uznáváni vládami a mezinárodními experty jako podporovatelé rozvoje. Často jsou obdivováni pro pozoruhodné výsledky, kterých dosáhli s nuznými prostředky.

V encyklice *Sollicitudo rei socialis* jsem konstatoval, že "církve nemůže nabídnout žádné technické řešení ve prospěch zaostávajícího rozvoje", ale "podává první přínos k řešení naléhavého problému rozvoje, když zvěstuje pravdu o Kristu, o sobě samé a o lidech a uplatňuje ji v konkrétní situaci".^[108] Konference latinsko-amerických biskupů v Pueble zdůraznila, že "nejlepší služba spoluobčanům je hlásání evangelia, které jim umožňuje žít jako Boží děti, osvobozuje je od nespravedlnosti a poskytuje celkovou pomoc".^[109] Není

úlohou církve působit přímo v oblasti hospodářské, technické nebo politické nebo aby hmotně přispívala k rozvoji. V podstatě jí jde o to, nabídnout národům "ne mít víc", ale "být víc" a přitom s evangeliem vyburcovat svědomí. "Skutečný lidský pokrok se musí zakládat vždy na všestranném zachovávání evangelia."^[110]

Církev a její misionáři podporují rozvoj rovněž prostřednictvím svých škol, nemocnic, tiskáren, univerzit a vzorových zemědělských závodů. Rozvoj národa se však neuskutečňuje v první řadě penězi ani materiální pomocí a také ne technickou strukturou, ale mnohem víc formací svědomí, vyzráváním postojů a zvyků. *Člověk je hlavním činitelem rozvoje*, ne peníze a ne technika. Církev formuje svědomí, zjevuje národům Boha, jehož hledají, ale neznají, velikost člověka, kterého Bůh stvořil podle svého obrazu a kterého miluje, rovnost všech lidí jako Božích dětí, panství nad stvořenou přírodou jako službu lidem a povinnost zasadit se ve prospěch rozvoje jednotlivce a všech lidí.

59. S poselstvím evangelia nabízí církev osvobozující sílu a podporuje rozvoj, protože vede přímo k obrácení srdce a mysli. Pomáhá poznat důstojnost každé osoby, uschopňuje k solidaritě, k angažovanosti a ke službě bratřím. Uvádí člověka do plánu Boží spásy, kterým je zřízení onoho království spravedlnosti a pokoje, které má svůj začátek již v tomto životě. Biblický pohled na "nové nebe" a "novou zemi" (srov. Iz 65,17; 2 Petr 3,13; Sk 21,5) uvedl do dějin popud a cíl k pokroku lidstva. Rozvoj člověka přichází od Boha – v předobrazu Ježíše-bohočlověka – a musí vést k Bohu.^[111] Proto existuje úzké spojení mezi hlásáním evangelia a prospěchem člověka.

Přínos církve a jejího díla evangelizace k rozvoji národů se netýká jen jižní polokoule, kde se bojuje proti materiální chudobě a nedostatečnému rozvoji, ale týká se i severní části, která je vystavena morální a duchovní chudobě, způsobené "nadměrným rozvojem".^[112] Určitá beznáboženská modernost, která dnes vládne v některých částech světa, se zakládá na mínění, že stačí udělat všechny bohatými a podporovat ekonomicko-technický pokrok, aby člověk mohl být víc člověkem. Ale bezduchý rozvoj nemůže člověka uspokojit. Nadměrný blahobyt mu škodí stejně jako nadměrná chudoba. Sever našel takový "rozvojový model" a rozšiřuje ho na jih, kde náboženský smysl a lidské hodnoty, které tam stále ještě jsou, ohrožuje vlna konzumního způsobu života.

"Proti hladu – změň život." Toto moto, vzniklé v církevních kruzích, ukazuje bohatým národům cestu, jak se stát bratry chudých: návrat k jednoduššímu životu, který upřednostňuje nový rozvojový model s ohledem na etické a náboženské hodnoty. Misie přináší chudým popud a osvícení pro pravý rozvoj. Nové hlásání evangelia mezi bohatými musí mimo jiné vytvořit vědomí, že přišel okamžik stát se skutečně bratrem chudých ve všeobecném obrácení k celkovému rozvoji, který je otevřen pro absolutno.^[113]

Láska – počátek a pravidlo misí

60. "Církev na celém světě" – tak jsem to řekl během své návštěvy v Brazílii – "chce být církví chudých. Chce zjevit celou pravdu obsaženou v blahoslavenstvích, především v prvním: »Blahoslavení chudí v duchu« ... Chce tuto pravdu učit a uskutečňovat ji jako Ježíš, který přišel, aby nás učil slovy i činy."^[114]

Mladé církve žijí většinou mezi národy trápenými hodně rozšířenou chudobou a často vyjadřují tuto starost jako rozhodující součást svých misí. Konference latinsko-amerických biskupů v Pueble připomíná Ježíšův příklad a píše: "Chudí si zaslouží přednostní pozornost v jakékoli morální a osobní situaci, v níž se nacházejí. Jsou stvořeni k Božimu obrazu a podobnosti, aby byli jeho dětmi, přesto však je tento obraz často zatemněný a zneuctěný. Proto je bere Bůh v ochranu a miluje je. Z toho vyplývá, že misie se nejdříve orientují na chudé a uskutečňování evangelia mezi nimi poukazuje na Ježíšovo poslání."^[115]

Církev, věrná duchu blahoslavenství, je povolána sdílet se s chudými a různým způsobem utlačenými. Proto vyzývám všechny Kristovy učedníky a všechna křesťanská společenství – od rodin až po diecéze, od farností až k řeholím – k tomu, aby upřímně přetvořili svůj život v duchu solidarity s chudými. Současně děkuji misionářům, kteří svou láskyplnou přítomností a pokornou službou se přičinují o celkový rozvoj člověka a společnosti a pracují ve školách, zdravotních střediscích, ve stanicích pro malomocné, v domovech pro postižené a staré, účastní se akcí na podporu žen a podobně. Děkuji kněžím, řeholníkům a laikům za jejich oddanost a povzbuzují dobrovolné spolupracovníky soukromých organizací, kteří se věnují těmto skutkům bliženské lásky a lidského rozvoje. Jsou to vskutku díla bliženské lásky, která vydávají svědectví duchu každé misijní aktivity: Láska je a zůstává hybnou silou misí a tudíž ona je ta "láska, která rozhoduje o tom, co se má dělat nebo nedělat, měnit nebo neměnit. Je vůdčím principem, z něhož má všechno vycházet, a cílem, k němuž má všechno směřovat. Co se děje se zřetelem na lásku anebo je láskou inspirováno, není nikdy nepatrné a je vždy dobré".^[116]

VI. KAPITOLA

Zodpovědní pracovníci a spolupracovníci v misijní duchovní pastýřské péči

61. Neexistuje svědectví bez svědků a misie bez misionářů. Ježíš si vyvolil lidi jako své svědky a apoštoly a rozeslal je, aby spolupracovali na jeho misi a pokračovali v jeho díle spásy: "Budete mými svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku i v Samařsku, ano až na konec země" (Sk 1,8).

Těch dvanáct jsou první pracovníci univerzální misie: Apoštolové reprezentují "kolegiální subjekt" misie; jsou vyvoleni Ježíšem, mají setrvat u něho a současně jsou poslání "ke ztraceným ovcím z domu izraelského" (Mt 10,6). Vzájemnou kolegiální vřebec nenarušuje skutečnost, že někteří jednotlivci z jejich společností mají privilegované postavení, např. Jakub, Jan a především Petr, jenž vyniká natolik, že již samo jeho jméno je autoritou, jak je vidět ze slov: "Petr a ostatní apoštolové" (Sk 2,14.37). Díky jim se rozširuje horizont univerzální misijní činnosti, v jejíž další fázi pak vyniká Pavel, který byl podle Boží vůle povolán k misijní činnosti a později poslán mezi pohany (Gal 1,15-16).

V prvním období misijních cest nacházíme vedle apoštolů i jiné pokorné spolupracovníky, kteří nesmějí být zapomenuti; jsou to jednotlivci, skupiny i společenství. Typický příklad místní církve je společenství v Antiochii, které evangelium přijímá a dále šíří, přičemž rozesílá své misionáře k pohanům (srov. Sk 13,2-3). Prvotní církev prožívá misie jako společný a společenský úkol, avšak zná i "zvláštní posly" nebo "misionáře, posvěcené pro pohany", jako je Pavel a Barnabáš.

62. Co se podnikalo ve prospěch univerzálních misí na začátku křesťanství, platí se vši naléhavostí i v dnešních dnech. *Církev je misijní již svou podstatou*, protože Kristův výrok není pouze podmíněčný nebo jen vnější formalitou, ale dotýká se přímo srdce církve. Z toho vyplývá, že celá církev i jednotlivá církevní společenství jsou poslány k národům. "Aby misionářská horlivost kvetla u vlastních krajanů", je velmi vhodné, aby se mladé církve co nejdříve činně podílely na všeobecném misijním díle církve – i když samy trpí nedostatkem kněží – vysláním misionářů, kteří by hlásali evangelium po celém světě.^[117] Mnozí si již takto počínají a já je povzbuzuji k další živé aktivitě.

V tomto existenčním spojení univerzální církve s místními církvemi rozvíjí se plně pravá misijní činnost. "Ve světě, který se dik zkráceným vzdálenostem stále zmenšuje, musí církevní společenství navazovat vzájemná spojení, vyměňovat si síly a prostředky a navzájem se sdružovat při plnění společného a jedinečného úkolu hlásat a žít evangelium... Tak zvané mladé církve potřebují sílu starších církví a starší církve zase svědectví a elán mladých, takže každá církev čerpá z bohatství církví ostatních."^[118]

Přední nositelé zodpovědnosti v misijní práci

63. Podobně jako zmrtvýchvstalý Pán předal úkol ke světové misijní činnosti kolegiu apoštolů s Petrem v čele, předává tuto zodpovědnost i dnes především kolegiu biskupů, v

jejichž čele stojí Petrův nástupce.^[119] Vědom si této zodpovědnosti, pokládám za svoji povinnost při tomto setkání s biskupy, podílet se s nimi jak na nové evangelizaci, tak i světové misijní činnosti. Při svém putování světem "jsem usiloval hlásat evangelium, »posilovat své bratry ve mře«, přinášet útěchu církvi a setkávat se s lidmi... Jsou to cesty víry... Mimoto jsou to příležitosti k putující katechezi, ke hlásání radostné zvěsti a k apoštolskému učitelskému úřadu v plném rozsahu, ve všech krajinách a po celém zemsím okruhu."^[120]

Spolubratři v biskupském úřadě jsou spolu se mnou bezprostředně zodpovědní za evangelizaci světa, a to nejen jako členové biskupského kolegia, ale i jako pastýři svých místních církví. K tomu vysvětluje koncil: "Péče o hlásání evangelia po celém světě je věc sboru pastýřů. Jim všem společně dal k tomu Kristus příkaz."^[121] Koncil zdůrazňuje také, že biskupové "obdrželi biskupské svěcení ne pouze pro určitou diecézi, ale pro spásu celého světa."^[122] Tato kolegiální zodpovědnost má praktické důsledky. Tak musí "biskupská synoda mezi záležitostmi všeobecné důležitosti" věnovat "zvláštní pozornost misijní činnosti jako nejdůležitějšímu a nejsvětějšímu úkolu církve".^[123] Stejná zodpovědnost se zrcadlí – v různé míře – v biskupských konferencích a v jejich zařízeních na kontinentální úrovni. Pročež mají nabídnout vlastní přínos k misijnímu nasazení.^[124]

Veliká je rovněž misijní povinnost jednotlivého biskupa jako nejvyššího pastýře místní církve. Jemu připadne úloha, aby "jako vedoucí činitel a jednotící střed v diecézním apoštolátu misijní činnost" podporoval, řídil a koordinoval... "Kromě toho ať pečuje o to, aby se apoštolská činnost neomezovala pouze na osoby již obrácené, ale aby byla přiměřená část pracovníků i prostředků určena pro evangelizaci nekřesťanů".^[125]

64. Každá místní církev se musí velkodušně otevřít potřebám ostatních. Správná oboustranná spolupráce církví, disponovaná jak dávat, tak přijímat, je rovněž pramenem obohacování pro všechny a zasahuje různé oblasti církevního života. V tomto směru zůstává vzorové prohlášení biskupa z Pueble: "Konečně nastala hodina pro Latinskou Ameriku... obrátit se k národům /ad gentes/ za svými hranicemi. Jistě, my sami potřebujeme ještě misionáře, ale musíme dát něco i ze svého nedostatku."^[126]

V tomto duchu vybízím biskupy a biskupské konference, aby velkodušně uskutečnili vše, na co se pamatovalo ve "Směrnících", které vytýčila Kongregace pro klérus – pro spolupráci místních církví a pro lepší rozmístění kléru ve světě.^[127]

Poslání církve je mnohem obsáhlejší než "communio mezi církvemi"; musí se rozhodnout nejen pomáhat nové evangelizaci, ale především musí určit svůj vysloveně misijní charakter. Apeluji na všechny církve, mladé i staré, aby se mnou sdílely tuto starost, aby usilovaly o vzrůst misijního povolání a o překonání různých těžkostí.

Misionáři a instituty ad gentes

65. Podobně jako v minulosti zaujímají i v dnešní době v misijní pastoraci podstatně významné místo ti jednotlivci a instituty, jimž věnuje zvláštní pozornost dekret *ad gentes* ve zvláštní kapitole pod titulem "Misionáři".^[128] Ve vztahu k tomuto tématu se vnučuje úvaha, která se týká především misionářů. Vlivem různých změn v misiích by se totiž mohlo stát, že nebudou rozumět svému vlastnímu povolání, ani nebudou vědět, co od nich církev v dnešní době vlastně očekává.

Je třeba mít na zřeteli příslušná slova koncilu: "Ačkoli na každého Kristova učedníka připadá příslušný díl závazku šířit víru, vždy Kristus Pán povolává z řad učedníků ty, které sám chce, aby byli s ním a aby je posílal kázat národům. Proto skrze Ducha svatého, který ke společnému prospěchu rozděluje zvláštní dary, jak sám chce, vnuká do srdce jednotlivců misionářské povolání. Současně v církvi uvádí v život instituty, které na sebe berou úkol hlásat evangelium, náležející celé církvi, jako svou vlastní povinnost."^[129]

Jde tedy o "zvláštní povolání", které je formováno podle vzoru apoštolů. Projevuje se naprostým nasazením do služeb evangelizace: je to nasazení, které zasáhne celou osobnost a život misionáře, a vyžaduje od něho naprosté obětování nejenom všech schopností a sil, ale i času. Ti, kteří jsou obdarováni tímto povoláním, "posláni právoplatnou autoritou jdou ve víře a poslušnosti za těmi, kdo jsou daleko od Krista. Jsou odděleni k dílu, k němuž je Pán povolal, jako služebníci evangelia".^[130] Misionáři by měli stále uvažovat o tom, jak odpovídají na obdržený dar a měli by stále pečovat o svoji teologickou a apoštolskou formaci.

66. Dále musí misijní instituty využít všech nutných pomocných prostředků a musí vynaložit své zkušenosti i tvůrčí schopnosti, přitom musí věrně zachovávat své původní charisma, aby vhodně připravili kandidáty a tak zajistili obnovu duchovních, morálních a fyzických sil svých členů.^[131] Mají se cítit živými údy církevního společenství a pracovat sjednoceni s ním. "Každý institut byl založen pro církev a je udržován proto, aby obohatil své vlastní charisma zvláštním posláním, a to způsobem, který odpovídá jeho vlastnímu duchu." Biskupové sami mají povinnost bdít nad tímto původním charizmatem.^[132]

Misijní instituty vznikly většinou v církvích se starou tradicí a staly se – z historického hlediska – nástroji Kongregace pro šíření víry k zakládání nových církevních společenství. Přijímají ve stále vzrůstajícím počtu kandidáty z mladých církví, které kdysi samy založily, zatímco nové instituty vznikají právě v oněch zemích, které byly dříve odkázány pouze na misionáře, ale dnes již samy misionáře vysílají. Tato zdvojená tendence je vítána. Poukazuje na platnost a aktuálnost speciálního povolání k misijní činnosti těchto institutů, které jsou ještě stále "absolutně nutné"^[133]: nejenom vzhledem ke svému misijnímu působení *ad gentes*, jak vyplývá z jejich tradice, ale také kvůli oživení misie, a to jak v církvích se starou křesťanskou tradicí, tak též u těch, které jsou mnohem mladší.

Zvláštní misijní povolání *pro celý život* si zachovává stále svoji plnou platnost: ztělesňuje příklad misijního úsilí církve, která vždy potřebuje radikální a bezvýhradné sebeobětování, nové a odvážné podněty. Misionáři a misionářky, kteří zasvětili celý svůj život svědectví o Zmrtvýchvstalém mezi národy, nemají se nechat zastrašit pochybnostmi, nepochopením, odmítnutím a pronásledováním. Mají oživovat milost svého obzvláštního charizmatu, vydat se s novou odvahou opět na cestu a přitom v duchu víry a poslušnosti a ve spojení se svými pastýři zaujímat nejnižší a nejtěžší místa.

Diecézní kněží pro světovou misii

67. Za spolupracovníky biskupa jsou v síle svátostného kněžství povoláni i kněží, kteří s ním sdílejí jeho starost o misie. "Duchovní dary, které kněží při svěcení obdrželi, neomezují se pouze na nějaké ohraničené a úzké poslání, ale naopak, mají všeobšáhly a všeobecný charakter poselství spásy v nejširším slova smyslu, který zasahuje celý svět, protože každá

kněžská služba má účast na celosvětovém poslání, které Kristus svěřil apoštolům."^[134] V důsledku toho musí se již formace kandidátů kněžství zaměřit na cíl "zprostředkovat jim vpravdě katolického ducha, takže si osvojí dívat se i za hranice vlastní diecéze, národa nebo ritu, aby tak přijímali za své potřeby světové misie a byli připraveni všude hlásat evangelium".^[135] Všichni kněží musí mít misionářské srdce a smýšlení. Musí být otevření pro potřeby církve a světa, musí si všimnout i těch, kteří stojí opodál, a to především nekřesťanských skupin ve svém okolí. Necht' vkládají starost celé církve o veškeré lidstvo do modliteb a zvláště do eucharistické oběti.

Obzvláště kněží v oblastech, kde jsou křesťané v menšině, mají být co nejvíce proniknutí obzvláštní misijní horlivostí a úsilím: Pán jim svěřil nejenom duchovní péči o křesťanské společenství, ale také a především evangelizaci oněch spolubratří, kteří dosud nepatří k jejich stádcí. "V Duchu svatém ať se dají zcela k dispozici svému biskupu, aby hlásali evangelium i za hranicemi své země, kam byli vysláni. To od nich vyžaduje nejenom zralost povolání, ale také mimořádnou schopnost oprostít se od vlastního národa, lidu a nejbližšího rodinného okruhu – ale též schopnost vžít se moudře a s hlubokou úctou do tamějších kultur."^[136]

68. V encyklice *Fidei donum* povzbudil papež Pius XII. s prorockým nadhledem biskupy, aby uvolnili své kněze pro dočasnou službu církve v Africe, a přitom schválil iniciativy, které již v tomto směru probíhaly. Po uplynutí 25 let chci zdůraznit aktuálnost tohoto dokumentu, "který překonal teritoriální dimenzi kněžské služby a pomohl ji rozšířit na celou církev".^[137] Dnes se potvrzuje platnost a plodnost této zkušenosti: kněží zvaní *Fidei donum* jedinečným způsobem vytvořili zjevnou jednotu mezi místními církvemi. Stali se cenným přínosem pro místní chudé církve a oni sami zase z nich čerpají osvěžení a oživení víry. Samozřejmě je nutné, aby misijní služba diecézních kněží odpovídala určitým kritériím a podmínkám. Vyslání by měli být ti kněží, kteří byli vybráni z nejlepších a kteří jsou přiměřeně připraveni a vhodní pro zvláštní práci, jež na ně čeká.^[138] S otevřeným a bratrským duchem se musí přizpůsobit novému prostředí církve, která je přijme, a musí pod autoritou biskupa vytvořit s místními kněžími jedno jediné presbyterium.^[139] přeji si, aby duch služby rostl nejen u kněží starých církví, ale aby byl stejně podporován i u kněží mladších církví.

Misijní plodnost zasvěcení

69. Povolání do tzv. společností zasvěceného života patří k nevyčerpatelnému a rozmanitému bohatství Ducha. Jejich členové, od okamžiku, kdy se v síle svého svčení nabídli do služeb církve, jsou povinni se věnovat podle povahy své společnosti misijní práci.^[140] Dějiny potvrzují velkou zásluhu řeholní rodiny při šíření víry a při formaci nové církve: od starobylých mnišských institutů přes středověké řády až po kongregace současné doby.

a) V duchu koncilu vybízím kontemplativní řeholní instituty, aby zakládaly komunity u mladých církví, aby "vydávaly... slavné svědectví o Boží velebnosti a lásce a o jednotě v Kristu".^[141] Tato jejich přítomnost je blahodárná všude v nekřesťanském světě, obzvláště v těch krajinách, v nichž si tamní náboženství vysoce cení kontemplativního asketického života a hledání absolutna.

b) Činné řeholní instituty odkazují na nedozírně široké pole činné lásky, hlásání evangelia, křesťanské výchovy, kultury a solidarity s chudými a s ukřivděnými, s utlačovanými a s těmi, kteří žijí na okraji společnosti. Tyto instituty – nezávisle na tom, zda jsou výslovně zaměřeny na misijní činnost nebo ne – podle svých možností a podle svého zaměření by mohly uvažovat o tom, jak více rozšířit svou činnost na růst Božího království. Tuto naléhavou prosbu přijalo v poslední době nemálo institutů. Ale chtěl bych, aby se jí věnovala větší pozornost a aby byla realizována autentickou dobrovolnou službou. Církev musí hlásat velkou cenu evangelia, jehož nositelkou je. Nikdo nevydává o tom účinnější svědectví než ten, kdo sám žije v zasvěceném životě, v čistotě, v chudobě a v poslušnosti, v naprostém vydání sebe sama Bohu, takže Bůh s ním může plně disponovat – a to vše proto, aby mohl sloužit lidem a společnosti podle Kristova příkladu.^[142]

70. Zvláštní uznání věnuji misijním sestrám, jejichž panenský život pro Boží království přináší bohaté ovoce duchovního mateřství. Právě poslání *ad gentes* jim nabízí široké pole "dokonalého a nerozděleného darování se z lásky".^[143] Příklad a pracovní horlivost ženy, která zůstala svobodná, která svůj život zasvětila lásce k Bohu a k bližním, zvláště těm nejchudším, staly se nepostradatelným znamením evangelia pro ony národy a kultury, kde žena musí urazit ještě dlouhou cestu ke svému osvobození a k lidské důstojnosti. Přeji si, aby mnoho mladých křesťanských žen shledalo přitažlivým nabídnout velkodušně svůj život Kristu a aby ze svého zasvěcení čerpaly sílu a radost svědčit o Kristu mezi těmi národy, které ho ještě neznají.

Všichni laici jsou misionáři mocí křtu

71. Papežové poslední doby velmi vyzdvihují význam úlohy laiků při misijní práci.^[144] V apoštolském listu *Christifideles laici* jsem rovněž pojednal o trvalém úkolu "hlásat evangelium všem – milionům mužů a žen – kteří dosud neznají Krista, Vykupitele lidstva,"^[145] a výslovně jsem vyzdvihl rovněž patřičné povinnosti věřících laiků v tomto směru. Misijní činnost je posláním celého Božího lidu; i když založení nové církve není možné bez eucharistie, čili bez kněžské služby, je misie, vykonávaná různým způsobem, úkolem všech věřících.

Účast laiků na šíření křesťanské víry je zřejmá již od prvních dob křesťanství a probíhá jak na úrovni věřících jednotlivců a rodin, tak rovněž na úrovni celých společenství. Již papež Pius XII. ve své první misijní encyklice upozornil na pohnuté dějiny laických misíí.^[146] Aktivní spolupráce misionářů laiků nechybí ani v nové době.

Jak bychom mohli zapomenout na důležitou úlohu, kterou sehráli? Na jejich práci v rodinách, ve školách, v politice, v sociálním a kulturním životě, a především na jejich šíření křesťanského učení? Zvláště je třeba k jejich velké cti uznat, že řada místních církví mohla vzniknout právě jen díky působení laických misionářů a misionářek.

Tuto tradici potvrdil i 2. vatikánský koncil. Objasnil misijní charakter celého Božího lidu, obzvláště apoštolát laiků^[147] a zdůraznil jejich zvláštní přínos v misijní činnosti, ke které jsou povoláni.^[148] Že všichni věřící mají tuto zodpovědnost, není otázkou pouze apoštolského působení, ale je povinností a právem vyplývajícím ze křtu; křtem se laici podílejí svým způsobem na trojím úřadu Kristově: kněžském, prorockém a královském".^[149] Z tohoto titulu

jsou "všeobecně zavázáni a mají právo – a to jak jednotlivě, tak i ve společenství – zasadit se o to, aby poselství spásy bylo známo a přijato každým a všude; touto povinností jsou mnohem víc vázáni v takových situacích, kdy lidé ještě neslyšeli evangelium a nemohli poznat Krista; necht' se tak stane jejich prostřednictvím".^[150]

Mimoto mají vzhledem ke svému vlastnímu světskému charakteru zvláštní poslání: "hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha".^[151]

72. Oblast misionářské přítomnosti a působnosti laiků je velmi široká. "Vlastním polem jejich evangelizační činnosti je rozsáhlý a složitý svět politiky, hospodářství a sociálních vztahů..."^[152] na místní, národní a mezinárodní úrovni. Uvnitř církve se nabízejí různé druhy služby, funkcí, úřadů a způsobů, jak přivádět ke křesťanského způsobu života. Myslím přitom na novinku, která se v poslední době objevila v nemálo církvích: na velký rozvoj tzv. "církvevních hnutí", která mají silnou misijní dynamiku. Jestliže se pokorně zařadí do života místní církve a budou srdečně přijata biskupy a kněžími do diecézních a farních struktur, vytvoří tato hnutí v pravém slova smyslu skutečný Boží dar pro novou evangelizaci a misijní práci. Doporučuji tedy je propagovat a využívat, především mezi mládeží, aby přispěla opět k novému rozmachu křesťanského života a k evangelizaci, přitom je třeba mít na mysli způsoby jejich sdružování a vyjadřování z pluralistického hlediska.

V misijní činnosti musí být zhodnoceny různé formy laikátu a musí být respektována jejich povaha a zaměření: misijní laická sdružení, křesťanské organizace mezinárodní dobrovolné služby, církevní hnutí, spolky a společnosti různého druhu, ty všechny ať se zapojí do misijní činnosti *ad gentes* a ať spolupracují s místní církví. Tímto způsobem bude podporován růst "vyspělejších a odpovědnějších laiků", jejichž výchova a vzdělání v mladých církvích představuje podstatný a nezbytný prvek budování církve".^[153]

Práce katechistů a rozmanitost služeb

73. K laikům, kteří se stali hlasateli radostné zvěsti, počítáme především katechisty. Dekret o misiích je definuje jako "řady mužů a žen, kteří se tak velmi zasloužili o misijní dílo mezi pohanskými národy... Naplnění apoštolským duchem poskytují svou rozsáhlou a namáhavou prací jedinečnou a naprosto nutnou pomoc při šíření víry a církve".^[154] Ne bez důvodu rozšířily Církev oproti dřívějšímu počet katechistů a zintenzivnily katechezi, když začaly novou evangelizaci. "Jsou to katechisté v misijních oblastech, kteří si zaslouží mimořádným způsobem tento titul »katechisté«. Dnes kvetoucí církve by nemohly být bez nich vybudovány".^[155]

I při rozšíření různé církevní a mimocírkevní služby zůstává úřad katechisty se svým jedinečným charakterem vždy důležitý: katechisté jsou specializovaní pracovníci, přímí svědkové, nenahraditelní hlasatelé radostné zvěsti. Představují základní sílu křesťanského společenství, zvláště v mladých církvích. Během svých misijních cest jsem to již častěji řekl a zdůraznil. Nový Kodex kanonického práva uznává jejich úkoly, kvality i požadavky, jež se na ně kladou.^[156]

Nelze zapomínat, že práce katechisty je vzhledem k současným církevním a kulturním změnám stále těžší a náročnější. Proto nadále platí, k čemu koncil povzbuzoval: je potřebná pečlivá teoretická a pedagogická příprava, stálá duchovní a apoštolská obnova a je třeba

"garantovat katechistům přiměřený životní standard a sociální jistotu".^[157] Rovněž je důležité zakládat katechetické školy, které by měly ráz místní, národní i mezinárodní, byly schváleny biskupskými konferencemi a mohly by propůjčovat těmito konferencemi úředně uznávaný titul katechisty.^[158]

74. Vedle katechistů je nutno zmínit se ještě i o jiných formách, jak poskytovat služby církevnímu životu a misiím a o ostatních skupinách pracovníků: jsou to ti, kdo mají na starosti modlitbu, chrámový zpěv a liturgii, vedoucí základních církevních společenství a biblických kroužků, organizátoři charitativní činnosti, správci církevního majetku, učitelé náboženství ve školách. Všichni věřící laikové mají část svého času věnovat církvi a tím projevovat přesvědčivý život z víry.

Kongregace pro evangelizaci národů a ostatní struktury misijní činnosti

75. Zodpovědní činitelé a spolupracovníci v misijní pastoraci se mají cítit spojeni se společenstvím, neboť jednota je charakteristickým znakem Kristova mystického těla. Za to se modlil i Kristus při poslední večeři: "Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal" (Jan 17,21). Základ plodnosti misijní činnosti tkví právě v této jednotě.

Ale církev je rovněž viditelným a organickým společenstvím; proto vyžaduje misijní činnost také náležitou vnější a organizovanou jednotu s různými zodpovědnými činiteli a úřady, a to tak, že všichni členové "svorně směřují v harmonické jednotě svých sil k výstavbě církve".^[159]

Úkolem Kongregace pro evangelizaci národů je "vést a koordinovat v celém světě dílo evangelizace národů a misijní spolupráci, s výhradou práv Kongregace pro orientální církve".^[160] To znamená: "Jejím bezprostředním úkolem je vyvinout úsilí ve prospěch misionářů a rozdělovat je podle naléhavosti potřeb jednotlivých území..., vypracovat organický akční plán a vydávat odpovídající zásady pro evangelizaci a nasadit začáteční impuls."^[161]

Tato moudrá ustanovení mohou pouze potvrdit: k novému oživení misie *ad gentes* je potřebné oživující, vedoucí a koordinační centrum, a tím je Kongregace pro evangelizaci národů. Vyzývám biskupské konference a jejich orgány, vyšší řádové představené, kongregace a instituty, laické organizace, tedy všechny, kteří se angažují v misijní práci, aby se jmenovanou kongregací úzce spolupracovali. Má potřebnou autoritu k tomu, aby programovala a vedla misijní práci i spolupráci na světové úrovni.

Tato kongregace, která má dlouhé a slavné dějiny, je totiž povolána k tomu, aby měla vedoucí roli při zvažování a účinném provádění úkolů. Obojí tuto práci církev potřebuje, aby se mohla se vši rozhodností zaměřovat na různé formy misijní činnosti. Za tím účelem musí kongregace pěstovat úzké vztahy s ostatními úřady Svatého stolce, s místními církvemi a s misijními pracovníky. V ekleziologii je celá církev misijní; současně se však projevují jako nenahraditelná zvláštní povolání a instituty pro práci misíí *ad gentes*. Vedoucí a koordinační úloha kongregace pro misie zůstává velice důležitá, obzvláště jde-li o závažné otázky a společné zájmy; současně je nutno šetřit práv, která přísluší každé autoritě a struktuře.

76. Pro usměrňování názorů a koordinaci misijní činnosti v oblasti národnostní a regionální mají velký význam biskupské konference a jejich různá seskupení. Od nich koncil vyžaduje, aby projednaly "nejtíživější otázky a naléhavé problémy ve společné konzultaci, aniž by přitom zanedbaly dané místní rozdíly".^[162] To platí rovněž o složitém problému inkulturace. Skutečně existuje již rozsáhlá a pravidelná činnost na tomto poli a přináší jisté ovoce. Tato činnost musí být zintenzivněna a lépe sladěna s činností ostatních orgánů týchž konferencí, aby se péče o misie neomezovala na jeden určitý sektor nebo skupinu, ale aby se jí věnovali všichni společně.

Všechny orgány a instituce, kterých se to týká a které se starají o misijní práci, mají své úsilí iniciativně a smysluplně spojit. Podobné úsilí by měly vyvinout konference vyšších řeholních představených v okruhu své působnosti a ve spojení s biskupskými konferencemi, a to tak, aby to odpovídalo daným pokynům a normám,^[163] a přitom zapojit do práce i různé smíšené komise.^[164] Posléze jsou žádoucí i setkání a formy spolupráce mezi různými misijními institucemi, a to pokud jde o výchovu a studium misionářů^[165] a jejich apoštolskou činnost.

VII. KAPITOLA

Spolupráce při misijní činnosti

77. Jako členové církve na základě křtu jsou všichni křesťané za misie spoluzodpovědní. Účast společenstev a jednotlivých věřících na tomto právu a na této povinnosti označujeme jako "misijní spolupráci".

Taková spolupráce má své kořeny a žije z osobního sjednocení s Kristem. Pouze jsou-li všichni s ním spojeni jako ratolesti na vinném kmeni (srov. Jan 15,5), může to přinést dobré ovoce. Svatost života umožňuje každému křesťanu plodně se účastnit na poslání církve: "Posvátný sněm vyzývá všechny k hluboké vnitřní obnově, aby se s živým vědomím vlastní odpovědnosti za šíření evangelia chopili svého podílu na misijním díle u pohanských národů." [166]

Účast na světové misii se tudíž neomezuje na aktivitu několika jedinců, ale je znamením zralé víry a křesťanského života, který nese ovoce. Tak věřící rozšiřuje hranice své lásky a stará se o ty, kteří jsou daleko, stejně jako o ty, kteří jsou blízko: modlí se za misie, za misijní povolání, podporuje misionáře a sleduje se zájmem jejich práci; a když se vrátí zpět, přijímá je se stejnou radostí, s jakou se dovídala první křesťanská společenství od apoštolů o divcích, které způsobil Bůh na základě jejich kázání (Sk 14,27).

Modlitba a oběti za misionáře

78. Mezi různými formami spoluúčasti stojí na prvním místě duchovní spolupráce: modlitba, oběti, svědectví křesťanského života. Modlitba musí doprovázet cestu misionáře, aby hlásání slova z milosti Boží působilo. Sv. Pavel velmi často prosí ve svých listech věřící o modlitbu za sebe, aby byl schopen hlásat evangelium s důvěrou a s odvahou.

S modlitbou musí být nutně spojena oběť. Spásonosná síla každého utrpení, přijatého a Bohu s láskou obětovaného, má svůj původ v Kristově oběti, který volá údy svého mystického těla, aby se sjednotily s jeho utrpením a tak toto utrpení doplňovaly na svém vlastním těle (srov. Kol 1,24). Oběť misionáře musí být sdílena a podporována každým jednotlivým věřícím.

Proto kladu na srdce těm, kteří vykonávají svoji pastorační i službu u nemocných, aby je poučili o ceně utrpení a aby jim dodali odvalu obětovat je Bohu za misionáře. Touto obětí se stanou sami nemocní misionáři, jak to zdůrazňují nejen někteří z nich osobně, ale i hnutí, která mezi nimi vznikla. Rovněž slavnost svatodušních svátků – počátku misijní činnosti církve – je v mnohých společenstvích slavena jako "den obětí za misionáře".

Zde jsem, Pane, jsem připraven! Pošli mne!
(srov. Iz 6,8)

79. Spolupráce se projevuje především v podporování misijního povolání; tato podpora je její nezbytnou součástí. V tomto směru známe mnoho různých druhů misijního nasazení, současně však je nutné zdůraznit prioritu naprosté a celoživotní oběti pro misijní práci, zvláště

v misijních institutech a kongregacích, jak mužských, tak ženských. Podpora misijního povolání je srdcem spolupráce: hlásání evangelia vyžaduje hlasatele, žeň potřebuje žence, misie se uskutečňuje především prostřednictvím mužů a žen, kteří se celoživotně zasvětili službě evangelia a jsou připraveni jít do celého světa, aby přinesli všem spásu.

Tímto chci vzbudit starost o misijní povolání a kladu tuto starost všem na srdce. U vědomí společné zodpovědnosti křesťanů za misijní práci a také povinnosti přispět k pokroku chudých národů, musíme se ptát sami sebe, proč v mnohých národech sice rostou hmotné dary, ale mizí misijní povolání, které je pravým měřítkem obětavosti vůči bližním. Povolání ke kněžství a k řeholnímu stavu je totiž jistým znamením životnosti církve.

80. Při úvahách o tomto tíživém problému apeluji se zvláštní důvěrou a náklonností na rodiny a mládež. Rodiny – a především rodiče – měly by si být vědomy, že "k misijní činnosti církve přispívají... zvláštním způsobem tehdy, když podporují u svých synů a dcer misionářské povolání". ^[167]

Intenzivně pěstovaný život modlitby, opravdový smysl pro službu bližním, velkodušná účast na různých církevních aktivitách nabízejí rodinám příznivé předpoklady pro (duchovní povolání mezi mládeží. Jsou-li rodiče ochotni souhlasit, že některé z jejich dětí chce odjet do misí, jestliže prosili Boha o tuto milost, odmění je radostí v den, kdy jejich syn nebo dcera budou následovat Boží volání.

Prosím i mladé, aby naslouchali Kristovu hlasu, když k nim promlouvá-podobně, jako volal Šimona Petra a Ondřeje na břehu jezera: "Následujte mne, učiním z vás rybáře lidí!" (srov. Mt 4,19). Mějte odvahu odpovědět, jako odpověděl Izaiáš: "Zde jsem, mne pošli!" (Iz 6,8). Budete mít před sebou fascinující život a pocítíte opravdové zadostiučinění při hlásání radostné zvěsti bratřím a sestrám, když je povedete na cestu spásy.

"Blaženější je dávat než dostávat" (Sk 20,35)

81. Materiální a hospodářské potřeby misí jsou různé: jedná se nejen o založení místní církve a její vybavení nejnnutnějším zařízením (kaple, školy pro katechisty a seminaristy, byty), ale též o zabezpečení charitativního díla, o výchovu a o rozvoj lidí; jde tedy o akční pole, které je obzvláště v chudých zemích nesmírně veliké. Misionářská místní církev dává to, co dostane, a rozděluje mezi chudé to, co jí její lépe zabezpečené děti velkoryse dají k dispozici. Při této příležitosti bych chtěl poděkovat všem, kteří obětavě přinášejí své dary misím: jejich odříkání a jejich účast jsou nepostradatelné při výstavbě církve a pro svědectví lásky.

Při hmotné podpoře je důležité přihlížet k tomu, v jakém duchu se poskytuje. K tomu je nutné prozkoumat vlastní životní styl. Misie neočekávají jen hmotné příspěvky, ale i účast v hlásání a v lásce k bližním. Všechno, co jsme obdrželi od Boha – jak život, tak hmotná dobra – neobdrželi jsme pouze jako své vlastnictví, ale je nám to půjčeno k použití. Je nutno, aby štědrost v dávání byla vždy posvěcována a podněcována vírou. Pouze tak je dávat blaženější než dostávat.

Světový den misí, který byl zaveden nejen proto, aby oživil zájem o misie, ale též jako příležitost ke sbírkám na podporu misí, je důležitým dnem v životě církve, protože ukazuje

způsob, jak máme dávat své dary: *při slavení eucharistie, jako dar Bohu a všem misiím na světě.*

Nové formy misijní spolupráce

82. Spolupráce je dnes rozšiřována o nové formy, které v sobě zahrnují nejenom peněžní podporu, ale též přímou a účinnou pomoc. Nová situace spojená s možností větší mobility, vyžaduje od křesťanů pravého misijního ducha.

Mezinárodní turistika se stala dnes masovým fenoménem. Je to pozitivní fakt vzájemného kulturního obohacování, jestliže je praktikována s patřičným ohledem na ostatní lidi, bez vychloubání a marnotratnosti, se zájmem o navázání styků s lidmi. Od křesťanů se vyžaduje především vědomí, že vždy a za všech okolností mají být svědky víry a Kristovy lásky. Rovněž bezprostřední poznání misijního života a nového křesťanského společenství může obohatit zážitky a posílit víru. Chvályhodné jsou návštěvy misijních stanic především mladými lidmi, kteří se v nich zapojují do služby, aby hlouběji prožili křesťanský život.

Hledání pracovních příležitostí přivádí dnes velký počet křesťanů z mladých církevních společenství do oblastí, kde je křesťanství neznámé, mnohdy i zakázané a pronásledované. To co oni, prožívají i křesťané ze zemí se starou křesťanskou tradicí, kteří dočasně pracují v nekřesťanských zemích. Tyto okolnosti jistě nabízejí příležitost svědčit životem o své víře. V prvních staletích se křesťanství rozšířilo především proto, že křesťané na svých cestách anebo ve svých osadách v nových krajích, kde dosud Kristus nebyl hlásán, odvážně svědčili o své víře a založili tam první křesťanská společenství.

Stále početnější jsou případy, kdy občané z misijních území a vyznavači mimokřesťanských náboženství odcházejí z důvodů studijních i pracovních, anebo vzhledem k těžkým a tísnivým politickým a hospodářským poměrům doma, mezi jiné národy. Přítomnost těchto občanů v zemích se starou křesťanskou tradicí je pro církevní společenství výzvou k tomu, aby přijímala přistěhovalce mezi sebe, vedla s nimi dialog, prokazovala jim službu, zapojovala je do společného života, a tak se stala pro ně svědky víry a přímými hlasateli radostné zvěsti. Skutečně i v křesťanských zemích vznikají humanitární a kulturní skupiny, které si stanoví za cíl misii *ad gentes*. Místní církve by měly – rovněž s pomocí těch, kteří přišli z přistěhovaleckých zemí, a s misionáři, kteří se s nimi vrátili – s velkou odvahou a otevřeností o ně pečovat.

Do spolupráce se mohou zapojit i odpovědní politici, ekonomičtí, kulturní pracovníci a novináři i experti různých mezinárodních organizací. V moderním světě je stále těžší vyznačit zeměpisné nebo kulturní hranice: roste vzájemná závislost mezi národy a ta vybízí ke křesťanskému svědectví a k evangelizaci.

Oživení zájmu o misie a misionářská formace Božího lidu

83. Misionářská formace je povinností místní církve, nejenom za spolupráce misionářů a jejich institutů, ale i členů mladé církve. Tato práce nesmí být něčím vedlejším, okrajovým, je třeba potvrdit, že je skutečným středem křesťanského života místní církve. Misionářský duch a výchova může být velkou pomocí pro novou evangelizaci křesťanského lidu.

Svědectví misionářů si totiž uchovává svou přitažlivost také u stojících opodál a u nevěřících a zprostředkovává křesťanské hodnoty. Proto si mají místní církve osvojit účinný zájem o misie jako podstatnou složku pastorační práce ve farnostech, v organizacích a skupinách, zvláště ve skupinách mládeže.

K tomuto účelu slouží zvláště informace prostřednictvím misijních časopisů a různé audiovizuální prostředky. Jejich úloha je nesporně významná, protože zprostředkovávají informace a poznatky ze života světové církve, hlasy, zážitky a zkušenosti misionářů i místních církví, v nichž pracují. Misijní instituty se mají s veškerou iniciativou dát do služeb mladým církvím, které ještě nejsou schopné vybavit se vlastním tiskem a jinými prostředky, ani vhodným odborným personálem.

K práci, která je zde načrtnuta, jsou povoláni kněží a jejich spolupracovníci, vychovatelé a učitelé, teologové, obzvláště ale profesori seminářů a center výchovy laiků. Výchova a výuka přitom nesmí přehlížet světové poslání církve, ekumenismus, studium velkých náboženství a i misiologii. Doporučuji, aby především v seminářích a formačních domech pro řeholníky a řeholnice bylo zavedeno takovéto studium a aby se studenti a studentky z různých oblastí specializovali na obor misiologie.

Oživení zájmu o misie se má vždy orientovat na specifické cíle. To znamená: informovat Boží lid o všeobecném poslání církve, vzdělávat ho v tomto směru, pečovat o misijní povolání a spolupůsobit při evangelizaci. V žádném případě nesmí být podáván zúžený obraz misijní činnosti, jako by šlo především o podporu chudých, osvobození utiskovaných, o pokrok a obranu lidských práv. Misijní církve se angažuje i na těchto frontách, ale její první povinnost je jiná: chudí mají hlad po Bohu, ne pouze po chlebu a po svobodě a misijní činnost musí být v první řadě svědectvím spásy v Kristu a hlásáním radostné zvěsti a v tomto duchu zakládá místní církve, které se pak stanou jejím nástrojem k osvobození v každém směru.

Zvláštní zodpovědnost papežských misijních děl

84. Při tomto ožívání zájmu mají zvláštní úlohu papežská misijní díla, jak jsem již zdůraznil v poselství ke Světovému dni misií. Čtyři díla, tzv. Dílo šíření víry, Dílo sv. apoštola Petra, Dílo misijní péče o děti a Misionářská jednota, mají společný úkol podporovat ducha světové misie v Božím lidu. Bezprostředním a speciálním cílem Misionářské jednoty je probuzení zájmu o misie a misijní školení kněží, řeholníků a řeholnic, kteří pak sami mají totéž působit v křesťanských společenstvích. Kromě toho se tato jednota zaměřuje také k podpoře ostatních děl, jejichž je jakoby duší.^[168] "Vůdčím heslem musí při tom být: Všechny místní církve pro obrácení celého světa."^[169]

Poněvadž tato misijní díla patří římskému veleknězi a biskupskému kolegiu, také v rámci místních církví jim náleží "právem první místo, neboť slouží jednak k probouzení cítění opravdu univerzálního a misionářského v katolicích, jednak k zorganizování úspěšných sbírek ve prospěch všech misií, aby se jejich výtěžek dal rozdělit úměrně potřebám".^[170] Dalším cílem misijních děl je probouzení celoživotního misijního povolání, a to jak ve starých, tak i v mladých církvích. Vřele doporučuji, aby se vaše činnost zaměřovala stále víc na tento cíl.

Tato misijní díla na celém světě závisí ve své činnosti na Kongregaci pro evangelizaci národů, na místních biskupských konferencích, na biskupech jednotlivých církví; zde mají své

snahy spojit s již existujícími zájmovými strukturami. Ducha univerzality a služby misiím, bez něhož není žádná opravdová spolupráce, mají vnášet do celého katolického světa.

Misiím nejenom dávat, ale též od nich přijímat

85. Spolupracovat na misiích znamená být schopen nejenom dávat, ale i přijímat. Všechny dílčí církve, mladé i staré, jsou povolány k tomu, aby světovým misiím nejen dávaly, ale od nich i přijímaly, žádná z nich se nesmí uzavřít sama v sobě. Ano, "díků této všeobecnosti – říká koncil – přinášejí jednotlivé části své dary ostatním částem a celé církvi, takže celek i jednotlivé části se obohacují vzájemným sdílením všech a jejich snahou po plnosti v jednotě ... Proto konečně jsou mezi různými částmi církve pouta vnitřního společenství, pokud jde o duchovní hodnoty, apoštolské pracovníky a hmotnou pomoc."^[171]

Žádám všechny církve a biskupy, kněze, řeholníky a věřící, aby se zcela otevřeli univerzalitě církve a uvarovali se přitom každé formy partikularismu, výlučnosti nebo pocitu soběstačnosti. I když místní církve jsou ve vlastním národě a v jeho kultuře zakořeněny, mají přesto konkrétně udržovat tento univerzální smysl víry, a sice tak, že předávají dál jiným církvím duchovní dary, pastorační zkušenosti s prvním hlásáním radostné zvěsti a evangelizací, apoštolské pracovníky a materiální pomoc – případně toto vše od nich samy zase přijímají.

Sklon uzavřít se může být ve skutečnosti silný: staré církve, které usilují o novou evangelizaci, jsou toho názoru, že nyní již mají konat misie doma. Tu je nebezpečí v tom, že se tím brzdí pracovní elán ve prospěch nekřesťanského světa a jen s nechutí se povoluje odchod duchovních povolání do misijních institutů, řeholních kongregací a jiných místních církví. Ale jestliže dáváme dobrovolně ze svého, potom také my obdržíme, a již dnes mnohé z mladých církví prožívají krásný rozkvet povolání, takže jsou schopny vyslat do starých církví kněze, řeholníky a řeholnice.

Na druhé straně tyto místní církve cítí obtíže vlastní identity, inkulturace a svobodného růstu bez cizích vlivů; z toho lze vyvodit jako praktický důsledek, že budou misionářům zavírat dveře. Těmto církvím říkám: Neuzavírejte se! Přijměte rádi misionáře a pomoc od jiných církví a rovněž vy vysílejte své misionáře do světa! Právě kvůli těm problémům, které vás skličují, musíte být ve stálém spojení se svými bratry a sestrami ve víře. Všechnož se vynasnažte, aby zvítězila svoboda, na niž máte právo, a myslete na to, že učedníci Kristovi musí "víc poslouchat Boha než lidi" (Sk 5,29).

Bůh připravuje evangelium nové jaro

86. Jestliže někdo pozoruje povrchně dnešní svět, je nemálo ohromen negativními skutečnostmi, což může vést k pesimismu. Ale tento pocit není oprávněný: věříme v Boha, Otce a Pána, v jeho dobrotu a milosrdenství. Bezprostředně před příchodem třetího tisíciletí vykoupení připravuje Bůh nové křesťanské jaro, jehož červánky lze s předtuchou rozpoznávat. Skutečně lze i v nekřesťanském světě pozorovat – podobně jako tomu bylo i v prvních křesťanských dobách –, že se národy začínají postupně přibližovat ideálům a hodnotám evangelia; církve se snaží toto úsilí podporovat. Vskutku se dnes projevuje u

národů, jak souběžně směřují právě k těmto hodnotám: – odmítání násilí a války; úcta k lidské osobě a k jejím právům; touha po svobodě, spravedlnosti a bratrství; snaha o překonání rasismu a nacionalismu; kladný postoj k důstojnosti a hodnocení ženy.

Křesťanská naděje nás posiluje, abychom se zasadili ze všech sil o novou evangelizaci a za univerzální misijní činnost; přitom se modlíme, jak nás naučil Ježíš: "Přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi" (Mt 6,10).

Počet lidí, kteří dosud čekají na Krista, je stále nesmírně veliký: Lidské a kulturní oblasti, které ještě nebyly získány pro evangelium, anebo kde je církev jenom slabě zastoupena, jsou tak rozsáhlé, že vyžadují jednotu všech jejích sil. S přípravou na oslavu dvoutisícího jubilea snaží se celá církev ještě víc o nový misionářský advent. Musíme v sobě živit apoštolskou horlivost, předávat světlo a radost víry druhým a k tomuto ideálu je třeba vést každého z nás i všechen Boží lid.

Nemůžeme si jenom tak klidně žít, když myslíme na miliony bratří a sester, kteří, ač také vykoupeni Kristovou krví, přece žijí, aniž by o Boží lásce věděli. Pro jednotlivé věřící – právě tak jako pro celou církev – musí stát misionářské zájmy na prvním místě, protože se týkají věčného osudu člověka a odpovídají na tajuplný a milosrdný Boží plán.

VIII. KAPITOLA

Misionářská spiritualita

87. Misionářská aktivita vyžaduje zvláštní spiritualitu, která se týká každého Kristova učedníka, zvláště však všech těch, které Bůh povolal za misionáře.

Nechat se vést Duchem

Tato spiritualita se projevuje především naprostou poddajností vůči Duchu; zavazuje k tomu, nechat se jím vnitřně formovat, abychom byli stále podobnější Kristu. Nemůžeme vydávat o Kristu svědectví a zároveň v sobě neodrážet jeho obraz, který se v nás stal živým díky jeho milosti a působení Ducha svatého. Poddajnost vůči Duchu svatému zavazuje pak k tomu, přijmout dar síly a moudrosti, které jsou podstatnými rysy právě této spirituality.

Symbolický je případ apoštolů, kteří přes svoji lásku k Mistrovi, a ačkoliv následovali velkodušně jeho volání, nebyli během jeho veřejného vystupování schopni pochopit jeho slova a následovali ho jenom neradi na cestě utrpení a pokořování. Duch je pak přetvořil v odvážné Kristovy svědky a osvícené hlasatele jeho slova: Duch je provázel na obtížných a nových cestách misii.

Rovněž dnes je misijní činnost těžká a komplikovaná podobně jako v minulosti a vyžaduje odvahu a světlo Ducha: prožíváme často drama křesťanského prvotního společenství, které vidělo, jak nevěrecké a nepřátelské síly "se spolčují proti Pánu a jeho Pomazanému" (Sk 4,26). Jako tehdy je třeba i dnes modlit se o to, aby nám Bůh daroval odvahu upřímně hlásat evangelium, a je třeba zkoumat tajuplné cesty Ducha a nechat se jím uvést do celé pravdy (srov. Jan 16,13).

Žít tajemství "poslaného Krista"

88. Podstatnou známkou misijní spirituality je vnitřní společenství s Kristem: misijní práci lze pochopit a prožívat pouze tehdy, jestliže se odvoláváme na Krista, který byl poslán zvěstovat evangelium. Pavel popisuje tyto postoje: "Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš: ačkoliv má božskou přirozenost, nic nelpěl na tom, že je rovný Bohu, ale sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí. Byl jako každý jiný člověk, ponížil se a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži" (Flp 2, 5-8).

Zde je tajemství vtělení a vykoupení popsáno jako naprosté sebezřeknutí, které vede Krista k tomu, aby zcela prožíval postavení člověka a plnil Otcův plán až do krajnosti. Jedná se o hluboké zřeknutí se sebe sama, ano o sebevypřázdňení, které je však proniknuto láskou a je výrazem lásky. Misionář kráčí stejnou cestou a má svůj cíl až u paty kříže.

Misionář se musí "vzdát sebe a všeho, co bylo do té doby jeho, a všem se stát vším":^[172] v chudobě, která ho činí volným pro evangelium, v odstupu vůči lidem a věcem ve svém okolí, aby se tak stal bratrem všech, ke kterým byl poslán, aby jim přinesl Krista Vykupitele. To je cíl, na který je zaměřena spiritualita misionáře: "U slabých jsem se stal slabým. Pro všechny jsem se stal vším, abych stůj co stůj zachránil aspoň některé. A to všechno dělám pro to, abych... získal podíl (v dobrech) evangelia" (1 Kor 9,22-23).

Právě proto, že je "poslán", prožívá misionář posilující Kristovu přítomnost, který ho provází v každém okamžiku života: "Neboj se!... protože já jsem s tebou" (Sk 18, 9-10) a čeká ho v srdci každého člověka a každého národa.

Milovat církev a lidi tak, jako je miloval Kristus

89. Misionářská spiritualita je poznamenána také apoštolskou láskou, láskou Krista, který přišel, "aby rozptýlené Boží děti zase shromáždil" (Jan 11,52) jako dobrý pastýř, který zná své ovce, hledá je a dává za ně život (srov. Jan 10). Kdo má misijního ducha, cítí horoucí Kristovu lásku k duším a miluje církev, jako ji miloval Kristus.

Misionář je poháněn "horlivostí pro duše", která je z jeho strany inspirována láskou Kristovou, jež se projevuje pozorností, něžností, soucitem, dobrotou, ochotou a zájmem o problémy lidí. Láska Kristova je velmi hluboká: On, "který věděl, co je v člověku" (Jan 2,25), miloval všechny, nabídl jim přitom vykoupení a trpěl, když odmítali tuto spásu.

Misionář je člověkem lásky: aby mohl každému bratru hlásat, že Bůh ho miluje a že on sám může milovat, musí misionář svoji lásku dokázat tím, že dá svůj život za bližního.

Misionář je "bratrem všech", nese v sobě ducha církve, její otevřenost a zájem o všechny národy a všechny lidi, především o ty nejmenší a nejubožejší. Jako takový překonává hranice a rozdělování podle rasy, kasty, ideologií: je znamením Boží lásky ve světě, lásky, která nikoho nevyklučuje ani nedává nikomu přednost.

Posléze musí milovat církev jako: "Kristus miloval církev a vydal sám sebe za ni" (Ef 5,25). Tato láska až k obětování života je pro něho věcí nejhlavnější, na níž ostatní věci závisí. Apoštolská horlivost může sílit pouze láskou k církvi: jejím denním podnětem je – jak říká sv. Pavel – "starost o všechny církevní obce" (2 Kor 11, 28). Pro každého misionáře platí, že "věrnost Kristu nelze oddělovat od věrnosti jeho církvi".^[173]

Pravý misionář je světec

90. Povolání k misiím pochází z povolání ke svatosti. Každý misionář je pouze tehdy opravdový misionář, jestliže se dá na cestu svatosti: "Svatost je základní podmínkou a neodmyslitelný předpoklad pro splnění spásného poslání církve."^[174]

Univerzální povolání ke svatosti je úzce spojeno s univerzálním povoláním k misijní činnosti: každý věřící je povolán ke svatosti a k misiím. Toto bylo též nejnaléhavějším přáním koncilu: "hlásáním evangelia všemu stvoření osvětit všechny lidi jasem Kristova světla, které září na tváři církve".^[175] Misijní spiritualita církve je cestou ke svatosti.

Tato nová výzva k misii *ad gentes* vyžaduje svaté misionáře. Nestačí ani obnovit pastorační metody, ani lépe organizovat církevní síly, příp. je koordinovat anebo snad přesněji a důkladněji zkoumat biblické a teologické základy víry: je třeba vzbudit novou "horoucí touhu po svatosti" mezi misionáři a v celém křesťanském společenství, obzvláště v úzkém okruhu misionářových spolupracovníků.^[176]

Mysleme, milí bratři a sestry, na misijní nadšení prvních křesťanských společenství. Přes nedostatečnost tehdejších dopravních a sdělovacích prostředků dosáhlo hlásání evangelia v krátkém čase hranic světa. A přitom se jednalo o náboženství jednoho člověka, který zemřel

na kříži jež "Židy uráží a pohané to pokládají za hloupost" (1 Kor 1,23)! V základech tohoto misijního dynamismu spočívá svatost prvních křesťanů a křesťanských společenství.

91. Proto se obracím na pokřtěné muže a ženy mladých společenství a mladých církví. Vy jste nyní naděje této naší dva tisíce roků staré církve: protože jste mladí ve víře, musíte být jako první křesťané a vyzařovat nadšení a odvahu v nezištné odevzdanosti Bohu a bratřím; jedním slovem, máte se vydat na cestu svatosti. Jen tak můžete být Božím znamením ve světě a znovu oživit ve svých zemích velká misijní díla první církve. A stanete se i kvasem pro starší církve.

Misionáři musí ze své strany uvažovat o závazku ke svatosti, kterou od nich vyžaduje dar jejich povolání, přitom se musí denně obnovovat v Duchu a současně doplňovat svoji doktrinální a pastorační formaci, aby se udržovala na dnešní úrovni. Misionář má být "kontemplativní v činnosti". Odpovědi na problémy nachází ve světle Božího slova a v osobní a společné modlitbě. Kontakt se zástupci nekřesťanských náboženských tradic, zvláště s asijskými, mě utvrdil v tom, že budoucnost misí z valné části závisí na kontemplaci. Není-li misionář kontemplativní, nemůže věrohodně hlásat Krista. Je svědkem zážitku Boha a musí být schopen říci jako apoštol: Co jsme viděli a slyšeli, to vám zvěstujeme: Slovo života" (1 Jan 1,1-3).

Misionář je člověkem blahoslavenství. Ježíš poučuje těch dvanáct, dříve než je rozesílá hlásat evangelium, a ukazuje jim cesty k misijní činnosti: je to chudoba, mírnost, přijetí utrpení a pronásledování, touha po spravedlnosti a míru, láska, jsou to tedy uskutečňovaná blahoslavenství v apoštolském životě (srov. Mt 5,1-12). Prožíváním blahoslavenství misionář zakouší a dokazuje svým životem, že Boží království již přišlo a bylo jím přijato. Podstatným znakem každého pravého misionářského života je vnitřní radost pramenící z víry. Ve světě ustrašeném a plném úzkosti, na který doléhají četné problémy, které vedou k pesimismu, musí být hlasatel "radostné zvěsti" člověkem, který našel v Kristu pravou naději.

ZÁVĚR

92. Ještě nikdy neměla církev tak jako dnes možnost zpřístupnit evangelium prostřednictvím svědectví i slova všem lidem a všem národům. Vidím svítat nový misijní věk, který se stane jasným dnem bohatým na ovoce, jestliže všichni křesťané, zvláště misionáři a mladé církve odpovědí s velkodušností a svatostí na výzvu a požadavky naší doby.

Tak jako apoštolové po nanebevstoupení Páně, podobně se musí i církev shromáždit ve večeradle "s Ježíšovou matkou Marií" (srov. Sk 1,14), aby si vyprosila Ducha a obdržela sílu a odvahu ke splnění misijního příkazu. Také my, mnohem víc než apoštolové, potřebujeme být Duchem proměněni a vedeni.

Na prahu třetího tisíciletí je celá církev pozvána prožívat hlouběji tajemství Kristovo tím, že bude vděčně spolupracovat na díle spásy. Činí tak s Marií a podobně jako Maria, její vzor. A právě Maria je vzorem oné mateřské lásky, kterou musí být ožívováni všichni, kdo spolupracují na apoštolském poslání církve na znovuzrození lidstva. Proto putuje církev, posilovaná Kristovou přítomností, v čase k dějinnému naplnění a jde vstříc Pánu, který přichází. Ale na této pouti jde toutéž cestou, kterou šla Maria.^[177]

"Prostřednictvím Marie, zcela zaměřené na Krista a na zjevení jeho spásonosné moci,"^[178] svěřuji církev a zvláště ty, kteří se zasazují o uskutečnění misijního poslání v dnešním světě. Jako Kristus rozeslal své apoštoly ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého, tak i já s obnovením tohoto poslání posílám vám všem apoštolské požehnání ve jménu Nejsvětější Trojice. Amen.

Dáno v Římě, u sv. Petra, dne 7. prosince,
v 25. výročí vyhlášení koncilového dekretu *Ad gentes*,
roku 1990, ve třináctém roce mého pontifikátu.

Jan Pavel II.

SEZNAM ZKRATEK BIBLICKÉ ZKRATKY

Knihy Starého zákona

Gn	1. kniha Mojžíšova
Ex	2. kniha Mojžíšova
Lv	3. kniha Mojžíšova
Nm	4. kniha Mojžíšova
Dt	5. kniha Mojžíšova
Joz	Kniha Jozue
Sd	Kniha Soudců
Rt	Kniha Rút
1 Sam	1. kniha Samuelova
2 Sam	2. kniha Samuelova
1 Král	1. kniha Královská
2 Král	2. kniha Královská
1 Kron	1. kniha Kronik
2 Kron	2. kniha Kronik
Ezd	Kniha Ezdrášova
Neh	Kniha Nehemiášova
Tob	Kniha Tobíáš
Jdt	Kniha Judit
Est	Kniha Ester
1 Mak	1. kniha Makabejská
2 Mak	2. kniha Makabejská
Job	Kniha Job
Ž	Kniha Žalmů
Př	Kniha Přísloví
Kaz	Kniha Kazatel
Pís	Píseň písní
Mdr	Kniha Moudrosti
Sir	Kniha Sirachovcova
Iz	Kniha proroka Izaiáše
Jer	Kniha proroka Jeremiáše
Pláč	Kniha Žalozpěvů
Bar	Kniha proroka Barucha
Ez	Kniha proroka Ezechiela
Dan	Kniha proroka Daniela
Oz	Kniha proroka Ozeáše
Jl	Kniha proroka Joela
Am	Kniha proroka Amosa
Abd	Kniha proroka Abdiáše
Jon	Kniha proroka Jonáše
Mich	Kniha proroka Micheáše
Nah	Kniha proroka Nahuma
Hab	Kniha proroka Habakuka
Sof	Kniha proroka Sofoniáše

Ag	Knihá proroka Aggea
Zach	Knihá proroka Zachariáše
Mal	Knihá proroka Malachiáše

Knihy Nového zákona

Mt	Evangelium podle Matouše
Mk	Evangelium podle Marka
Lk	Evangelium podle Lukáše
Jan	Evangelium podle Jana
Sk	Skutky apoštolů
Řím	List svatého apoštola Pavla Římanům
1 Kor	1. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
2 Kor	2. list svatého apoštola Pavla Korint'anům
Gal	List svatého apoštola Pavla Galat'anům
Ef	List svatého apoštola Pavla Efesanům
Flp	List svatého apoštola Pavla Filipanům
Kol	List svatého apoštola Pavla Kolosanům
1 Sol	1. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
2 Sol	2. list svatého apoštola Pavla Soluňanům
1 Tim	1. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
2 Tim	2. list svatého apoštola Pavla Timotejovi
Tit	List svatého apoštola Pavla Titovi
Flm	List svatého apoštola Pavla Filemonovi
Žid	List Židům
Jak	List svatého apoštola Jakuba
1 Petr	1. list svatého apoštola Petra
2 Petr	2. list svatého apoštola Petra
1 Jan	1. list svatého apoštola Jana
2 Jan	2. list svatého apoštola Jana
3 Jan	3. list svatého apoštola Jana
Jud	List svatého apoštola Judy
Zj	Knihá Zjevení svatého apoštola Jana

ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU

AA	Dekret o apoštolátu laiků <i>Apostolicam actuositatem</i>
AG	Dekret o misijní činnosti církve <i>Ad gentes</i>
ChD	Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi <i>Christus Dominus</i>
DH	Prohlášení o náboženské svobodě <i>Dignitatis humanae</i>
DV	Věřoučná konstituce o Božím zjevení <i>Dei Verbum</i>
GE	Prohlášení o křesťanské výchově <i>Gravissimum educationis</i>
GS	Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě <i>Gaudium et spes</i>
IM	Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích <i>Inter mirifica</i>
LG	Věřoučná konstituce o církvi <i>Lumen gentium</i>
PC	Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života <i>Perfectae caritatis</i>
NAe	Prohlášení o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím <i>Nostra aetate</i>
OE	Dekret o katolických východních církvích <i>Orientalium ecclesiarum</i>
OT	Dekret o výchově ke kněžství <i>Optatam totius</i>

PO Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*
SC Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*
UR Dekret o ekumenismu *Unitatis redintegratio*

JINÉ ZKRATKY

CIC Codex iuris canonici – Kodex kanonického práva, Praha, Zvon 1994
DS Denzinger – Schönmetzer, Euchiridion Symbolorum, definitionum et
declarationum de rebus fidei et morum, Friburgi Brisgoviae 1976
PL Patrologia Latina
CSEL Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum

OBSAH

ÚVOD..... 4

I. KAPITOLA – JEŽÍŠ KRISTUS JEDINÝ VYKUPITEL... 6

"NIKDO NEPŘÍCHÁZÍ K OTCI NEŽ SKRZE MNE" (JAN 14,6)... 6
VÍRA V KRISTA JE NABÍDKA UČINĚNÁ SVOBODĚ ČLOVĚKA.. 8
CÍRKEV JAKO ZNAMENÍ A NÁSTROJ SPÁSY..... 9
SPÁSA JE NABÍZENA VŠEM LIDEM..... 9
"JE NEMOŽNÉ, ABYCHOM NEMLUVILI O TOM, CO JSME VIDĚLI A SLYŠELI" (SK 4,20).... 10

II. KAPITOLA – BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ..... 11

KRISTUS REALIZUJE PŘÍTOMNOST KRÁLOVSTVÍ..... 11
ZVLÁŠTNOSTI A POŽADAVKY KRÁLOVSTVÍ..... 12
VE ZMRTVÝCHVSTALÉM JE KRÁLOVSTVÍ BOŽÍ NAPLNĚNO A PROHLÁŠENO..... 13
KRÁLOVSTVÍ VE VZTAHU KE KRISTU A K CÍRKVI.. 13
CÍRKEV VE SLUŽBĚ BOŽÍMU KRÁLOVSTVÍ..... 15

III. KAPITOLA – DUCH SVATÝ, HLAVNÍ ČINITEL MISIE..... 16

POSLÁNÍ "AŽ NA KONEC ZEMĚ" (SK 1,8)..... 16
DUCH MÁ VEDOUcí ÚLOHU PŘI POSLÁNÍ.. 17
DUCH PŘETVÁŘÍ CELOU CÍRKEV NA CÍRKEV MISIJNÍ..... 18
DUCH JE VŠUDE STÁLE PŘÍTOMNÝ A AKTIVNÍ.. 19
MISIJNÍ ČINNOST JE TEPRVE V ZAČÁTCÍCH..... 20

IV. KAPITOLA – NEOMEZENÝ ROZSAH MISIE AD GENTES. 21

KOMPLEXNÍ A MĚNÍCÍ SE NÁBOŽENSKÝ OBRAZ.. 21
MISIE AD GENTES SI PONECHÁVÁ SVOJI HODNOTU²²
PŘES POTÍŽE KE VŠEM NÁRODŮM²³
OBLASTI MISIÍ AD GENTES.... 24
VĚRNOST KRISTU A PODPORA SVOBODY ČLOVĚKA²⁶
POZORNOST OBRÁTIT NA JIH A NA VÝCHOD... 27

V. KAPITOLA – CESTY MISIÍ²⁸

PRVNÍ FORMOU EVANGELIZACE JE OSOBNÍ SVĚDECTVÍ²⁸
PRVNÍ HLÁSÁNÍ KRISTA SPASITELE²⁹
OBRÁCENÍ A KŘEST..... 30
TVOŘENÍ MÍSTNÍCH CÍRKVÍ..... 31
"ZÁKLADNÍ CÍRKEVNÍ OBCE" HLASATELÉ EVANGELIA..... 33
EVANGELIUM VTĚLIT DO NÁRODNÍCH KULTUR... 33
DIALOG S BRATRY JINÝCH NÁBOŽENSTVÍ..... 35
NAPOMÁHAT ROZVOJI FORMOVÁNÍ SVĚDOMÍ. 37
LÁSKA – POČÁTEK A PRAVIDLO MISIÍ..... 38

VI. KAPITOLA – ZODPOVĚDNÍ PRACOVNÍCI A SPOLUPRACOVNÍCI V MISIJNÍ DUCHOVNÍ PASTÝŘSKÉ PÉČI..... 40

PŘEDNÍ NOSITELÉ ZODPOVĚDNOSTI V MISIJNÍ PRÁCI..... 41
MISIONÁŘI A INSTITUTY AD GENTES⁴²
DIECÉZNÍ KNĚŽÍ PRO SVĚTOVOU MISII..... 43
MISIJNÍ PLODNOST ZASVĚCENÍ⁴⁴
VŠICHNI LAICI JSOU MISIONÁŘI MOCÍ KŘTU..... 45
PRÁCE KATECHISTŮ A ROZMANITOST SLUŽEB⁴⁶
KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ A OSTATNÍ STRUKTURY MISIJNÍ ČINNOSTI⁴⁷

VII. KAPITOLA – SPOLUPRÁCE PŘI MISIJNÍ ČINNOSTI.... 49

MODLITBA A OBĚTI ZA MISIONÁŘE..... 49
ZDE JSEM, PANE, JSEM PŘIPRAVEN! POŠLI MNE! (SROV. IZ 6,8)..... 49
"BLAŽENĚJŠÍ JE DÁVAT NEŽ DOSTÁVAT" (SK 20,35).. 50
NOVÉ FORMY MISIJNÍ SPOLUPRÁCE..... 51

OŽIVENÍ ZÁJMU O MISIE A MISIONÁŘSKÁ FORMACE BOŽÍHO LIDU.....	51
ZVLÁŠTNÍ ZODPOVĚDNOST PAPEŽSKÝCH MISIJNÍCH DĚL.....	52
MISIÍM NEJENOM DÁVAT, ALE TĚŽ OD NICH PŘIJÍMAT53	
BŮH PŘIPRAVUJE EVANGELIU NOVÉ JARO53	
VIII. KAPITOLA – MISIONÁŘSKÁ SPIRITUALITA.....	55
NECHAT SE VĚST DUCHEM..	55
ŽÍT TAJEMSTVÍ "POSLANÉHO KRISTA"..	55
MILOVAT CÍRKEV A LIDI TAK, JAKO JE MILOVAL KRISTUS..	56
PRAVÝ MISIONÁŘ JE SVĚTEC.....	56
ZÁVĚR.....	58
SEZNAM ZKRATEK....	59
BIBLICKÉ ZKRATKY....	59
KNIHY STARÉHO ZÁKONA.	59
KNIHY NOVÉHO ZÁKONA.	60
ZKRATKY DOKUMENTŮ 2. VATIKÁNSKÉHO KONCILU.	60
JINÉ ZKRATKY.....	61
OBSAH.....	62

REDEMPTORIS MISSIO
Encyklika Jana Pavla II.
O STÁLÉ PLATNOSTI MISIJNÍHO POSLÁNÍ
ze 7. prosince 1990

Z latinského originálu přeložila
Dolores Smíšková OP
Návrh obálky a grafická úprava Josef Karhan
Vydal ZVON, české katolické nakladatelství
a vydavatelství, spol. s r. o.,
Praha 1, Spálená 8
v roce 1994
jako svou 92. publikaci
Odpovědná redaktorka Marie Kyralová
Technická redaktorka Jitka Pavlíková
Sazba fa PETIT, Chaloupky 54, 267 62 Komárov
Vytiskly Tiskařské závody, s.p.,
Praha 1, Karmelitská 6
4,9 AA. Náklad 3000 výtisků
1. vydání
Cena výtisku 30 Kč

-
- [1] Srov. Pavel VI., Poselství ke světovému misijnímu dni 1972: "jak mnoho vnitřních napětí, která oslabují a rozdělují mnohé místní církve a místní instituce, by zmizelo při pevném přesvědčení, že blaho místních obcí se zajistí spoluprací na misijní činnosti, aby se tato činnost mohla rozšířit až na konec světa" (Insegnamenti X, 1972, 522).
- [2] Srov. Benedikt XV., Apoštolský list *Maximum illud* (30.11.1919): AAS 11 (1919), 440-455; Pius XI, encyklika *Rerum Ecclesiae* (28.2.1926): AAS 18 (1926) 65-83; Pius XII., encyklika *Evangelii praecones* (2.6.1951): AAS 43 (3951), 497-528; encyklika *Fidei donum* (21.4.1957): ASS 49 (1957), 225-248; Jan XXIII., encyklika *Princeps pastorum* (28.11.1959): AAS 51 (1959), 833-864.
- [3] Encyklika *Redemptor hominis* (4.3.1979), 10: AAS 71 (1979), 274n.
- [4] Tamtéž.
- [5] Nicejsko-cařihradské vyznání víry: DS 150.
- [6] Encyklika *Redemptor hominis*, 13.
- [7] Srov. 2. vatikánský koncil, GS 2.
- [8] Tamtéž, 22.
- [9] Encyklika *Dives in misericordia* (30.11.1980), 7: AAS 72 (1980), 1202.
- [10] Homilie při eucharistické oběti v Krakově, 10.6.1979: AAS 71 (1979), 873.
- [11] Srov. Jan XXIII., encyklika *Mater et Magistra* (15.5.1961), IV: AAS 53 (1961), 451-453.
- [12] 2. vatikánský koncil, DH 2.
- [13] Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi* (8.2.1975), 53: AAS 68 (1976), 42.
- [14] 2. vatikánský koncil, DH 2.
- [15] Srov. LG 14-17; AG 3.
- [16] Srov. LG 48; GS 43; AG 7.21.
- [17] 2. vatikánský koncil, LG 13.
- [18] Tamtéž, 9.
- [19] 2. vatikánský koncil, GS 22.
- [20] 2. vatikánský koncil, LG 14.
- [21] Encyklika *Dives in misericordia*, 1.
- [22] 2. vatikánský koncil, LG 5.
- [23] Srov. 2. vatikánský koncil, GS 22.
- [24] Srov. 2. vatikánský koncil, LG 4.
- [25] Tamtéž, 5.

- [26] Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 16.
- [27] Promluva při zahájení 3. zasedání 2. vatikánského koncilu, 14.9.1964: AAS 56 (1964), 810.
- [28] Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 34.
- [29] Srov. Mezinárodní teologická komise, Vybraná témata eklesiology k 20. výročí ukončení 2. vatikánského koncilu (7.10.1985), 10: "Eschatologická povaha církve: Království Boží a církev."
- [30] Srov. 2. vatikánský koncil, GS 39.
- [31] Encyklika *Dominum et vivificantem* (18.5.1986), 42: AAS 78 (1986), 857.
- [32] Tamtéž, 64.
- [33] Tento výraz odpovídá řeckému *parrésia*, což znamená také nadšení, sílu, srov. Sk 2,29; 4,13.29.31; 9,27.28; 13,46; 14,3; 18,26; 19,8.26; 28,31.
- [34] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 41-42.
- [35] Encyklika *Dominum et vivificantem*, 53.
- [36] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 3, 11, 15; GS 10-11, 22, 26, 38, 41, 92-93.
- [37] 2. vatikánský koncil, GS 10, 15, 22.
- [38] Tamtéž, 41.
- [39] Srov. encyklika *Dominum et vivificantem*, 54.
- [40] 2. vatikánský koncil, GS 26.
- [41] Tamtéž, 38; srov. 93.
- [42] Srov. 2. vatikánský koncil, LG 17; AG 3, 15.
- [43] 2. vatikánský koncil, AG 4.
- [44] Srov. encyklika *Dominum et vivificantem*, 53.
- [45] Promluva k zástupcům mimokřesťanských náboženství v Madrase, 5.2.1986: AAS 78 (1986), 767; srov. Poselství národům Asie v Manile, 21.2.1981, 2-4: AAS 73 (1981), 392n; promluva k zástupcům mimokřesťanských náboženství v Tokiu, 24.2.1981, 3-4: Insegnamenti IV/1 (1981), 507n.
- [46] Promluva ke kardinálům, k papežské rodině a k římské kurii a prelaturě, 22.12.1986, 11: AAS 79 (1987), 1089.
- [47] Srov. 2. vatikánský koncil, LG 16.
- [48] Srov. 2. vatikánský koncil, GS 45; srov. encykliku *Dominum et vivificantem*, 54.
- [49] 2. vatikánský koncil, AG 10.
- [50] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici* (30.12.1988), 35.
- [51] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 6.
- [52] Srov. tamtéž.
- [53] Tamtéž, 6, 23; srov. 27.
- [54] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 18-20.
- [55] Jan Pavel II., Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 35.
- [56] Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 80.
- [57] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 6.
- [58] Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 80.
- [59] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 6.
- [60] Srov. tamtéž, 20.
- [61] Srov. Promluvu k účastníkům 6. symposia Rady evropských biskupských konferencí, 11.10.1985: AAS 78 (1986), 178-179.
- [62] Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 20.
- [63] 2. vatikánský koncil, AG 5; LG 8.
- [64] Srov. 2. vatikánský koncil, DH č. 3-4, 14; Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 79-80; Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis*, 12.
- [65] Apoštolský list *Maximum illud*: ASS 11 (1919), 446.
- [66] Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 62.
- [67] Srov. *De praescriptione haereticorum*, XX: CCL I, 201n.
- [68] 2. vatikánský koncil, AG 9; srov. kap. 2, 10-18.
- [69] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 41.
- [70] Srov. 2. vatikánský koncil, LG 28. 35. 38; GS č.43; AG 11-12.
- [71] Srov. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio* (26.3.1967), 21. 42: AAS 59 (1967), 267n., 278.
- [72] Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 27.
- [73] 2. vatikánský koncil, AG 13.
- [74] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*; 2. vatikánský koncil, AG 13-14.
- [75] Srov. encykliku *Dominum et vivificantem*, 42. 64
- [76] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 60.
- [77] 77 Srov. 2. vatikánský koncil, LG 6-9.
- [78] 2. vatikánský koncil, AG 2; srov. LG 9.

- [79] Srov. AG, kap. III, 19-22.
- [80] 2. vatikánský koncil, AG 15.
- [81] Tamtéž, 6.
- [82] Tamtéž, 15; srov. UR 3.
- [83] Srov. Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 58.
- [84] Mimořádné generální shromáždění r. 1985, závěrečná zpráva, II,C,6.
- [85] Tamtéž, II, D 4.
- [86] Srov. Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae* (16.10.1979), 53: AAS 71 (1979),1320; encyklika *Slavorum Apostoli* (2.6.1985), č.21: AAS 77 (1985), 802n.
- [87] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 20.
- [88] Srov. promluvu k biskupům Zaire v Kinšase, 3.5.1980, 4-6: AAS 72 (1980), 432-435; promluva k biskupům Kenye v Nairobi, 7.5.1980, 6: AAS 72 (1980), 497; promluva k biskupům Indie v Dillí, 1.2. 1986, 5: AAS 78 (1986), 748n.; kázání v Kartageně, 6.7.1986, 7-8: AAS 79 (1987), 105n.; srov. také encykliku *Slavorum Apostoli*, 21-22.
- [89] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 22.
- [90] Srov. tamtéž.
- [91] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 64.
- [92] Místní církve mají za úkol přizpůsobit svému zvláštnímu prostředí základní obsah evangelijního poselství a aniž by se tím nějak změnila jeho základní pravdy, přetavit ho takovým způsobem, aby mu členové těchto církví dobře rozuměli. Evangelium jim musí být hlášáno jejich jazykem. Výraz "jazyk" je zde třeba chápat ani ne tak ve smyslu sémantickém a literárním, jako spíše v tzv. antropologickém a kulturním smyslu (tamtéž, č. 63).
- [93] Srov. promluvu při generální audienci 13.4.1988: Insegnamenti XI/1 (1988),877-881.
- [94] Apoštolská exhortace *Familiaris consortio* (22.11.1981), 10, kde se mluví zvláště o inkulturaci "v oblasti manželství a rodiny".
- [95] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 63-65.
- [96] 2. vatikánský koncil, LG 17.
- [97] Pavel VI., Promluva k účastníkům symposia afrických biskupů v Kampale, 31.7.1969, 2: AAS 61 (1969), 577.
- [98] Pavel VI., Promluva při zahájení 2. zasedání 2. vatikánského koncilu, 29.9.1963: AAS 55 (1963), 858; srov. 2. vatikánský koncil, NAe 2; LG 16; AG 9; Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 53.
- [99] Srov. Pavel VI., encyklika *Ecclesiam suam* (6.8.1964): AAS 56 (1964), 609-659; 2. vatikánský koncil, NAe; AG 11. 41.; Sekretariát pro nekřesťany, Postoj církve vůči příslušníkům jiných náboženství: úvahy a směrnice k dialogu a misii (4.9.1984): AAS 76 (1984), 816-828.
- [100] Dopis asijským biskupům u příležitosti 5. plenárního shromáždění konfederace jejich biskupských konferencí (23.6.1990), 4: "L'Osservatore Romano", 18.7.1990.
- [101] 2. vatikánský koncil, LG č. 14; srov. AG 7.
- [102] Srov. 2. vatikánský koncil, UR 3; srov. AG 7.
- [103] Srov. encyklika *Redemptor hominis*, 12.
- [104] 2. vatikánský koncil, AG 11. 15.
- [105] 2. vatikánský koncil, NAe 2.
- [106] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 35.
- [107] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 41.
- [108] Encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30.12.1987), 41: AAS 80 (1980), 570n.
- [109] Dokumenty 3. plenárního shromáždění latinskoamerických biskupů v Pueble (1979), 3760 (1145).
- [110] Promluva ke kněžím a řeholníkům v Jakartě, 10.10.1989: L'Osservatore Romano, 11.10.1989.
- [111] Srov. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 14-21, 40-42; Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 27-41.
- [112] Srov. encyklika *Sollicitudo rei socialis*, 28.
- [113] Srov. tamtéž, kap. 4, 27-34; Pavel VI., encyklika *Populorum progressio*, 19-21. 41-42.
- [114] Promluva k chudině v městské čtvrti Vidigal v Rio de Janeiro, 2.7.1980, 4: AAS 72 (1980), 854.
- [115] Dokumenty 3. plenárního shromáždění latinskoamerických biskupů v Pueble (1979), 3757 (1142).
- [116] Issac de Stella, Sermo 31: PL 194, 1793.
- [117] 2. vatikánský koncil, AG 20.
- [118] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 35.
- [119] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 38.
- [120] Promluva k otcům kardinálům a ke všem spolupracovníkům římské kurie, Vatikánského státu a římského vikariátu, 28.6.1980, 10: Insegnamenti III/1 (1980), 1887.
- [121] 2. vatikánský koncil, LG 23.
- [122] 2. vatikánský koncil, AG 38.

- [123] Tamtéž, 29.
- [124] Srov. tamtéž, 38.
- [125] Tamtéž, 30.
- [126] Dokumenty 3. plenárního shromáždění latinskoamerických biskupů v Pueble (1979), 2941 (368).
- [127] Srov. směrnice pro rozšíření vzájemné spolupráce místních církví především pro lepší rozmístění kněží *Postquam Apostoli* (25.3.1980): AAS 72 (1980), 343-364.
- [128] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 4, 23-27.
- [129] Tamtéž, 23.
- [130] Tamtéž.
- [131] Tamtéž, 23.27.
- [132] Srov. Kongregace pro řeholníky a sekulární instituty a Kongregace pro biskupy, Směrnice pro vzájemné vztahy mezi biskupy a řeholníky v církvi *Mutuae relationes* (14.5.1978), 146: AAS 70 (1978), 482; srov. 28: 490.
- [133] 2. vatikánský koncil, AG 27.
- [134] 2. vatikánský koncil, PO 10; AG 39.
- [135] 2. vatikánský koncil, OT 20. Srov. též "Guide de vie pastorale pour les prêtres diocésains des Églises guide dépendent de la Congrégation pour l'Évangélisation des Peuples", Řím 1989.
- [136] Promluva k účastníkům plenárního shromáždění Kongregace pro evangelizaci národů, 14.4.1989, 4: AAS 81 (1989), 1140.
- [137] Poselství ke světovému dni misí 1982: *Insegnamenti V/2* (1982), 1879.
- [138] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 38; Kongregace pro klérus, Směrnice *Postquam Apostoli*; 24-25: 361.
- [139] Kongregace pro klérus, Směrnice *Postquam Apostoli*, 29; 2. vatikánský koncil, AG 20.
- [140] Srov. CIC, kán 783.
- [141] 2. vatikánský koncil, AG 40.
- [142] Srov. Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 69.
- [143] Apoštolský list *Mulieris dignitatem* (15.8.1988), 20.
- [144] Srov. Pius XII., encyklika *Evangelii praecones*: AAS 43 (1951), 510nn.; encyklika *Fidei donum*: AAS 49 (1957), 228nn.; Jan XXIII., encyklika *Princeps Pastorum* ASS 51 (1959), 855nn.: Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 70-73.
- [145] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 35.
- [146] Srov. encykliku *Evangelii praecones*: AAS 43 (1951), 510-514.
- [147] Srov. 2. vatikánský koncil, LG 17, 33.
- [148] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 35-36. 41.
- [149] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 14.:
- [150] CIC, kán. 225, 1; srov. 2. vatikánský koncil, AA 6. 13.
- [151] 2. vatikánský koncil, LG 31; srov. CIC, kán. 225,2.
- [152] Pavel VI., Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, 70.
- [153] Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 35.
- [154] 2. vatikánský koncil, AG 17.
- [155] Jan Pavel II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae*, 66.
- [156] Srov. kán 785,1.
- [157] 2. vatikánský koncil, AG 17.
- [158] Srov. plenární shromáždění Kongregace pro evangelizaci národů 1969 na téma "katechisté" a tomu odpovídající "instrukce" z dubna 1970: *Bibliografia missionaria* 34 (1970), 197-212, a Kongregace šíření víry: *Memoria rerum*, III/2 (1976) 821-831.
- [159] 2. vatikánský koncil. AG 28.
- [160] Apoštolská konstituce o Římské kurii *Pastor Bonus* (28.6.1988), 85: AAS 80 (1988), 881; srov. 2. vatikánský koncil, AG 29.
- [161] 2. vatikánský koncil, AG 29; srov. Jan Pavel II., Apoštolská konstituce *Pastor Bonus*: 882.
- [162] 2. vatikánský koncil, AG 31.
- [163] Srov. tamtéž 33.
- [164] Srov. Pavel VI., *Motu proprio Ecclesiae Sanctae* (6.8.1966), II, 43: AAS 58 (1966), 782.
- [165] Srov. 2. vatikánský koncil, AG 34; Pavel VI., *Motu proprio Ecclesiae Sanctae*, III, 22: 787.
- [166] 2. vatikánský koncil, AG 35; srov. CIC, kán. 211. 781.
- [167] Apoštolská exhortace *Familiaris consortio*, 54.
- [168] Srov. Pavel VI., Apoštolský list *Graves et crescentes* (5.9.1966): AAS 58 (1966), 750-756.
- [169] P. Manna, *Le nostre »Chiese« e la propagazione del Vangelo*, Trentola Ducenta 1952, s. 35.
- [170] 2. vatikánský koncil, AG 38.
- [171] 2. vatikánský koncil, LG 13.
- [172] 2. vatikánský koncil, AG 24.

[\[173\]](#) 2. vatikánský koncil, PO 14.

[\[174\]](#) Posynodní apoštolský list *Christifideles laici*, 17.

[\[175\]](#) 2. vatikánský koncil, LG 1.

[\[176\]](#) Srov. promluvu k plenárnímu shromáždění latinskoamerického episkopátu (CELAM) v Port-au-Prince, 9.3.1983: AAS 75 (1983), 771-779; homilie k zahájení devítileté přípravy podle návrhu CELAM k 500. výročí evangelizace Latinské Ameriky v Santo Domingo, 12.10.1984: Insegnamenti VII/2 (1984), 885-897.

[\[177\]](#) Encyklika *Redemptoris Mater* (25.3.1987), 2: AAS 79 (1987), 362n.

[\[178\]](#) Tamtéž, 22.